

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΔΑ

ΕΤΟΣ Γ' 15
ΜΑΡΤΙΟΥ 1906

ΜΑΤΙΑ ΠΟΥ ΕΙΔΑΝΕ

ΝΩΕ γέρος χωρικός
ΒΡΟΥΝΟΣ } παιδιά του
ΓΑΣΠΑΡ }
ΝΟΡΑ γυναίκα του
ΔΥΟ ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΕΣ
ΕΝΑΣ ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΗΣ
Η ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ
ΜΙΑ ΦΩΝΗ μέσα από τούς άγρους.

Ἡ σκηνή εἰς τὴν Φλαμανδίαν τὴν Μεγάλην Παρασκευὴν, σ' ἓνα χωρικὸ σπίτι. Εἰς τὸ βάθος, στὸν τοῖχον, εἶνε κρεμασμένος ἓνας Χριστός. Στὸ ξύλον τοῦ Σταυροῦ κρέμεται ἓνα λισγάρι μὲ σιδερένια δόντια. Ἐνα παράθυρον ἀπὸ τὸ ὁποῖον φαίνονται οἱ ἄγροί. Θύρα δίπλα στὸ παράθυρον ἔνα ὥρολόγι κρεμαστό. Ἐξω ἡ ἡμέρα εἶναι μελαγχολικὴ καὶ βαθεῖα. Βαθεῖα σιωπὴ.

ΝΩΕ (καθήμενος κοντὰ στὴ γωνιά μὲ τὰ παιδιὰ του).

Νόρα. . . Νὰ μὴν πλάγιασε; Νόρα. . .

ΝΟΡΑ. (στέκεται κοντὰ στὸν Σταυρό). — Εἶμαι κοντὰ στὸν Χριστὸ καὶ σιάζω τὰ κεριά γιὰ νὰ ναι ἔτοιμα νὰ τ' ἀνάψωμε ἅμα σημάνῃ ἡ ὥρα.

ΝΩΕ.— Ἐσκοτείνιασε, δὲν σὲ βλέπω, δὲν ἡμπορεῖ νὰ διακρίνῃ πὰ κανεὶς τίποτε. Νομίζεις πὼς μιὰ σκιὰ ἀπλώνεται ἐπάνω στοὺς ἀνθρώπους.

ΝΟΡΑ.— Κάτω στὴν παράγκα τὸ φῶς ἀνάβει ἀπὸ τὸ πρωῒ. Δὲν μποροῦσε νὰ διακρίνῃ κανεὶς τὴν δεκάρα ἀπὸ τὸ τάλληρο. Καὶ μολαταῦτα ὁ κόσμος πηγαινοέρχονταν, καὶ ἡ γυναίκα τοῦ μπακάλη δὲν τὰ ἔχασε οὔτε μιὰ στιγμή.

ΝΩΕ.— Καὶ ὅλοι ἤρχοντο γιὰ κεριά, ἔ, Νόρα; Καλὴ ἡμέρα ἡ σημερινή, ἀλήθεια, γιὰ τούς μπακάληδες.

ΝΟΡΑ.— Ἐμπαιναν, ἔβαζαν τὸν παρὰ τους στὸν πάγκο ἐπάνω καὶ δὲν ἔλεγαν τίποτε. Καὶ

τί πρόσωπα χλωμὰ καὶ ἀρρωστιάρικα!} Ἦταν ἐκεῖ ἄνθρωποι ποὺ δὲν ἔφαγαν μέρες δλόκληρες γιὰ νὰ ἐξοικονομήσουν τὸ ποσὸν ἐκεῖνο.

ΝΩΕ.— Μὰ καὶ σύ, Νόρα. . . Μόλις σερονόσουνα στὰ πόδια σου πρὸ ὀλίγου, εὐλογημένη.

ΝΟΡΑ.— Ὁ σκοπὸς εἶναι νὰ καταφέρῃ κανεὶς ὅ,τι τοῦ ἐπιβάλλεται νὰ τὸ κάμῃ. Καὶ δόξα τῷ Θεῷ τὸ καταφέραμε. ἔχομε πέντε κεριά, εἶναι μετρημένα, ἓνα γιὰ κάθε πληγὴ, καὶ ζυγίζουν μιὰ λίτρα. Ὁ Θεὸς δὲν κάμνει διάκρισι ἀπὸ τὸ κεράκι τοῦ φτωχοῦ καὶ τῆς ὁμορφῆς λαμπάδες τῶν πλουσίων. Ἄν θέλετε ὅμως πάλιν,μποροῦμε ν' ἀνάψωμε καὶ τὸ κερί τῆς φτωχῆς μας Λένας. Μόλις εἶχε καὶ τὸ μισὸ ὅταν τὴν κατέβασαν στὸν τάφο.

ΝΩΕ.— Ὅχι, Νόρα, αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ φυλάξωμε. Ὑπάρχει πάντοτε ἓνας ποὺ βρίσκεται στὸν δρόμο τοῦ θανάτου. Πρέπει ὅλο νὰ τὸν περιμένωμε. Καὶ μήπως μποροῦμε νὰ κάμωμε τίποτε ἄλλο;

ΝΟΡΑ.— Αὐτὸ εἶναι τὸ γραπτὸ μας, ὅλο νὰ περιμένωμε. Καὶ ὅταν ἡ φτωχὴ μας Λένα καὶ ὄντανε στοὺς πυρετούς, καὶ τότε πάλιν ὁ ἱατρὸς μᾶς ἔλεγε νὰ περιμένωμε. Περιμέναμε, περιμέναμε ὥς ποῦ ἐπιτέλους πάει.

ΝΩΕ.— Ὁ Χριστὸς ἀναστήθηκε, Νόρα. Καὶ μεσ' τὴ δυστυχία μας πρέπει νάχωμε τὴ δύναμι νὰ τὸ ἀναλογισώμεθα αὐτό.

ΝΟΡΑ.— Θάψαμε καὶ τὴ φτωχὴ μας Λένα μέσα στὸ ἄσπρο πουκαμισάκι της, ἀλλὰ δὲν ἀναστήθηκε, δυστυχισμένη.

ΝΩΕ.— Μὴ λὲς τέτοια λόγια, Νόρα. . . Ἡ Λένα μας ἦταν ἀμαρτωλή. Ἐκεῖνη ἀναστήθηκε στὸν Οὐρανό. . . καὶ τώρα εὐρίσκεται ἐκεῖ

ἐπάνω με φτερά, Νόρα, με φτερά. Όλοι οἱ ἄνθρωποι ἀναστήνονται στὸν Οὐρανό. Καὶ διὰ νὰ γίνεται αὐτό, κάποιος ἔπρεπε νὰ θυσιάσῃ γιὰ τοὺς ἄλλους.

ΝΟΡΑ.—'Αλήθεια, αὐτὰ ποὺ λὲς τώρα, τὰ εἶχα σκεφθῇ πολλές φορές. Ευπνοῦσα κάποτε τὴν νύκτα τρομαγμένη καὶ ἔλεγα μὲ τὸν νοῦ μου «Ίσως ἡ Λένα μας ἀπέθανε γιὰ νὰ ἐξαγοράσῃ τὲς ἁμαρτίες τῶν γονέων της, τὰ δικά σου, τὰ δικά μου καὶ ὅλων ποὺ βρίσκονται μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι». Καὶ ἔπειτα δὲν εἶχα πιά ὄρεξι νὰ ξανακοιμηθῶ.

ΝΩΕ.—'Όλα αὐτὰ εἶναι μυστήριο, ποὺ δὲν θὰ ξεδιαλύσωμε ποτέ. Ἐξαφνα ἓνας δάκτυλος μᾶς προσκαλεῖ, τρέχουμε, καὶ δὲν μᾶς μένει καιρὸς νὰ ποῦμε τίποτε καὶ στοὺς ἄλλους. (Μικρὴ σιωπὴ) Δὲν σᾶς φαίνεται πῶς κάποιος ἔρχεται ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς, παιδιὰ μου;

ΓΑΣΠΑΡ.—Δὲν ἀκοῦμε τίποτε.

ΝΩΕ.—'Εσεῖς πάντα, οὔτε βλέπετε, οὔτε ἀκούετε τίποτε. Καὶ μολαταῦτα σᾶς λέγω πῶς κάποιος ἔρχεται.

ΝΟΡΑ.—'Ω, νᾶναι ἄραγε ἀπὸ τώρα ὁ νεκροθάπτης;

ΝΩΕ.—'Εμένα μοῦ φαίνεται πῶς θᾶναι μᾶλλον ὁ βοσκὸς ποὺ κατεβαίνει μὲ τὸ κοπάδι του.

ΓΑΣΠΑΡ. (πλησιάζων εἰς τὸ παράθυρον).— Οὔτε νεκροθάπτης, οὔτε βοσκὸς φαίνεται πουθενά. 'Ο γείτονάς μας σκάπτει τὸ χωράφι του.

ΒΡΟΥΝΟΣ. (μὲ θυμόν).— Σήμερα δὲν ἔχει κανεὶς τὸ δικαίωμα ν' ἀγγίξῃ τὴ γῆ. Ἔτσι εἶναι ἡ συνήθεια τὴν ἡμέρα ποὺ κατεβαίνει στὸν τάφο ὁ Χριστός...

ΝΟΡΑ...— Σήμερα τὸ ἄροτρο πληγώνει τὰ ἅγια κόκκαλά του.

ΝΩΕ.— Μεγάλον μυστήριο κι' αὐτό. Κάτι τι ποὺ δὲ μπορούμε νὰ τὸ ἐννοήσωμε, ἀλλ' εἴμαστε ἀναγκασμένοι νὰ τὸ πιστεύσωμε. Κάθε σβῶλος γῆς εἶναι καὶ ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ ἅγιον σῶμα τοῦ Χριστοῦ ποὺ βρίσκεται στὸν τάφο. Ἀλλὰ περιμένετε, περιμένετε... Ἡ ὥρα δὲν ἔφθασε ἀκόμα. Ξεύρετε πολὺ καλὰ πῶς πρέπει πρῶτα νὰ καρφωθῇ στὸν Σταυρὸ καὶ ὕστερα... Τότε μάλιστα, ἂν ἀκούσετε πάλιν νὰ σκάπτουν τὸ χῶμα, μπορεῖτε...

ΒΡΟΥΝΟΣ.—'Εννοια σου, πατέρα, καὶ δὲν θὰ ξαναρχίσῃ.

ΝΩΕ.—'Όχι, ὄχι βία, παιδιὰ μου. Ποτέ δὲν πρέπει νὰ μεταχειρισθῇτε τέτοιον τρόπο. Ἄν ἤθελε ὁ Χριστός, δὲν εἶχε παρὰ νὰ σηκώσῃ τὸ δαχτυλάκι του, καὶ δὲν θὰ ἀπέθνησκε. Καὶ ὅμως δὲν τὸ ἔκαμε... Σκεφθῇτε το καλὰ αὐτό.

'Απέθανε ἐπάνω στὸ Σταυρὸ, ἀπαράλλακτα σὰν νᾶταν ἓνας ἀπὸ μᾶς.

ΝΟΡΑ.—'Ἐκλινε τὸ κεφάλι του, ἔβγαλε μιὰ φωνή... καὶ ἀπέθανε.

ΝΩΕ.— Καὶ ἀποθνήσκει κάθε χρόνο, Νόρα. Ἀκόμη δὲν κατόρθωσε νὰ ἐξαγοράσῃ τὰ ἁμαρτήματα μας.

ΓΑΣΠΑΡ.— Αὐτὰ εἶναι παραμύθια. Ἄνθρωποι σὰν κι' ἐσὺς μόνον εἶναι ἱκανοὶ νὰ τὰ πιστεύουν ἀκόμη. Αὐτὰ εἶναι καλὰ γιὰ τοὺς χωριάτες. Ὅταν καθόμουν ἐκεῖ κάτω στὴν Ταβέρνα, κάποτε ἤρχετο ἓνας ἄνθρωπος μὲ μιὰ μεγάλη γενειάδα καὶ τῆς τσέπης του γεμάτες ἐφημερίδες. Ἐπρεπε αὐτὸν νὰ ἀκούσετε τί ἔλεγε γι' αὐτὲς τὲς ἱστορίες. Ἦτο νὰ ξεκαρδιζοῦνται κανεὶς στὰ γέλια.

ΝΟΡΑ.— Μιὰ φορὰ μοῦ φαίνονταν κι' ἐμένα ἔτσι, πῶς ἡ Λένα μας ἀπέθνησκε κάθε μέρα, τὴν ἴδια ὥρα. Ἐβάζε τὸ κεφάλάκι της ἔτσι δὲ καὶ ἔκλεινε ἔπειτα τὰ ματάκια της. Μὰ καὶ τότες βρέθηκαν ἄνθρωποι καὶ μοῦ ἔλεξαν τὰ ἴδια λόγια, πῶς ἤμουν μιὰ ἀπλὴ χωριάτισσα καὶ γελοῦσαν μαζί μου.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—'Ο Γασπάρ ἔζησε στὴ χώρα κάτω. Καὶ εἶδε ἄνθρώπους νὰ γελοῦν καὶ νὰ χορεύουν ὁλόγυρα στὸ Σταυρὸ. Ἀλλ' ὁ Χριστὸς ἀναστήνεται γιὰ νὰ ξαναποθᾶν πάλιν. Αὐτὸ τὸ ξέρομε καὶ τὸ καταλαβαίνομε ἐμεῖς ποὺ εἴμαστε πάντα μέσα στὴ λύπη. Πατέρα, πότε θὰ ἔλθῃ ὁ καιρὸς ποὺ δὲν θὰ ἀποθᾶν πιά;

ΝΩΕ.— Μὴ φωνάζετε ἔτσι... Ἡ μέρα ποὺ εἶναι σήμερα, καλλίτερα νὰ μιλάμε σιγὰ ὅπως ὅταν κάνομε τὴν προσευχή μας. Εἰς ὅ,τι ἐλέχθη ἐκεῖ ἐπάνω, πρέπει νὰ ὑποκύνωμε. Ἐπειτα ὁ Θεὸς εἶναι τόσο μακριὰ ἀπὸ μᾶς, ποὺ ὅσο καὶ ἂν φωνάζωμε, τὸ ἴδιο εἶναι, δὲν θὰ μᾶς ἀκούσῃ. Εἴμαστε σὰν τὰ τυφλοπόντικα μέσα στὴ γῆ.

ΝΟΡΑ.—'Όϊμένα, τὸ γυμνὸ του σωματάκι. Ὅλη χαρὰ ἡ μάνα του τὰ Χριστούγεννα μέσα στὴ φάτνη τῶν ἀλόγων τὸν κρατοῦσε στὰ γόνατά της. Καὶ ἡ μάνας δὲν ξεχνοῦν ποτέ αὐτὴ τὴν ἡλικία τῶν παιδιῶν των. Καὶ τώρα σὲ λίγο θὰ τὸν κατεβάσουν στὸ παγωμένο χῶμα. Ἀλοίμονον.

ΝΩΕ.— Μὰ καὶ ἡ γῆ εἶναι γυμνή, Νόρα.

ΝΟΡΑ.—'Ω! Αὐτὴ μοῦ ἔφαγε τὴ μικρὴ μου Λένα.

ΒΡΟΥΝΟΣ (πλησιάζει στὸ παράθυρον).—'Όπως τὸ βῶδι πάει μὲ τ' ἄρότρι, ἔτσι κι' ἐγὼ ταλαιριάζω μὲ τὸν θάνατο. Κυτάξετε, ἀκόμα ὁ Χριστὸς δὲν κατέβηκε στὸ χῶμα, καὶ τὰ κοράκια πλημμύρισαν τοὺς ἀγροὺς.

ΝΟΡΑ.— Πῶ! Πῶ! χιλιάδες! Καὶ τί ἄγριες φωνὲς ποὺ βγάζουν.

ΒΡΟΥΝΟΣ.— Εἶναι μαζεμένα ἀπὸ χθὲς ἐκεῖ. Καὶ ὅλη τὴ νύκτα νόμιζες πῶς κατέτρωγαν τὸν ἥλιο μὲ τὰ ράμφη των.

ΝΟΡΑ.—'Ω! Ἦσαν πάντοτε ἐκεῖ, Βρούνο. Φτερούγιζαν πάντα ὁλόγυρα στὸ δάσος. Ἦσαν ἐπάνω στὸ δένδρο ἀκόμα, ὅταν ἦλθαν νὰ κόψουν τὸν Σταυρὸ.

ΝΩΕ.—'Ακούστε! Ἀκούστε! Ἦθελα νὰ σᾶς τὸ πῶ αὐτό. Πῶς δὲν ἐξετάζομε ποτέ καλὰ τὸν ἴδιον ἑαυτὸ μας. Ἐκεῖ μέσα βρίσκονται τὰ ἀληθινὰ κοράκια. Ναί, μάλιστα. Κυτάζομε πολὺ ἔξω στοὺς ἀγροὺς.

ΝΟΡΑ.— Καὶ ὅμως ἀπ' ἐκεῖ θὰ ἔλθῃ.

ΝΩΕ.— Ποιός; ὁ βοσκός, Νόρα;

ΝΟΡΑ.— Δὲν ἤξεύρω... Ἐκεῖνος ποὺ πρέπει νὰ ἔλθῃ.

ΝΩΕ.—'Ω! ὦ! καὶ νὰ ἐρχότανε. Εἶναι τόσο καιρὸς ποὺ τὸν περιμένουμε.

(Ἐδῶ μπαίνει ἡ πρώτη γειτόνισσα)

ΠΡΩΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Καλημέραςας. Ἀνάψατε κι' ὅλας τὰ κεριά; Ἀπὸ τὴ στιγμή ποὺ σταμάτησε ἀπόψε τὸ ρολόγι μας, ἔχασα τὴν ὥρα. Καὶ ὅμως θυμοῦμαι καλὰ. Ἀποβραδὺς τὸ εἶχα στήσει. Ὁ πετεινὸς δὲν εἶχε λαλήσει ἀκόμη, κι' ἐκεῖνο εἶχε σταματήσει. ὦ, στὸν καιρὸ ποὺ ζοῦμε πολλὰ πράγματα περιέργα συμβαίνουν.

ΝΟΡΑ.— Σὲ μᾶς ὅλα εἶναι ἔτοιμα. Μὰ ἔχεις δίκαιο, εἶναι περιττὸ νὰ ἀνάβωμε τὰ κεριά πρὶν τῆς ὥρας.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Μικρὸ ἔξοδο καὶ μολαταῦτα κάθε δάκρυ τοῦ κεριοῦ ποὺ στάζει, εἶναι ἀπὸ τὸν ἰδρώτα μας. Ὁ Θεὸς θὰ μᾶς συγχωρήσῃ γιὰ τὸν λογαριασμὸ ποὺ κάνομε, εἴμαστε τόσο φτωχοί. Ἐπειτα εἶναι καὶ τὸ χαλάζι, καὶ χρονιὲς τῆς ἀφορίας καὶ ἀσθένειας. Τίποτε καλὸ δὲν μᾶς ἔρχεται σὲ μᾶς τοὺς δυστυχισμένους.

ΝΟΡΑ.— Δὲν εἶναι μονάχα αὐτὰ αἰτία, γειτόνισσα. Αὐτὰ ἔτσι ἦσαν πάντα καὶ ἔτσι θὰ εἶναι.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Ἔτσι τὰ ἡῦραν οἱ πατέρες μας καὶ πρὶν ἀπ' αὐτοὺς οἱ παπούδες μας. Πόσος καιρός, Θεέ μου, νὰ εἶναι περασμένος ἀπὸ τότε! Τί φοβερὸ πρᾶγμα!

ΝΩΕ.— Ἔτσι θὰ πηγαίνουν τὰ πράγματα πάντα, γειτόνισσα, ἐνόςω δὲν ἰδοῦμε μὲ τὰ μάτια μας.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Ἰσα ἴσα ὅταν ἀκούει κανεὶς

νὰ μιλοῦνε ἔτσι, τότε δὲ εἶναι ποὺ δὲν καταλαβαίνει τίποτε. Ὁλος ὁ κόσμος ἔχει μάτια, καὶ κανεὶς δὲν βλέπει ποτέ τίποτε. Τὸ καλλίτερο εἶναι νὰ τὸ πάρη κανεὶς ἀπόφασι πῶς δὲν θὰ ἰδῇ ποτέ τίποτε, νὰ τελειώνῃ. Ἔτσι μὲ τὴ σκέψι αὐτὴ πάντα στὸ μυαλό, δὲν μπορεῖ κανεὶς οὐδὲ στιγμή νὰ ζήσῃ ἡσυχος. Ὅριστε πάλι τώρα, λέγουν πῶς τὸ κρέας ἀκρίβηνε ἀκόμα.

ΝΟΡΑ.— Αὐτὸ σὲ πείραξε. Μιὰ δεκάρα παραπάνω ἢ παρακάτω, μεγάλη δουλειὰ δὲν εἶναι. Ἐμᾶς δὲν μᾶς πειράζει καθόλου γιὰ τὴν τροφὴν μεθὰ μοναχὰ ἀπὸ τῆς πατάτες τοῦ χωραφιοῦ μας.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Ἀλήθεια, ξεύρετε ἔχομε ἀκόμη κάμποση ὥρα νὰ περάσωμε. Ἐνα φλυτζανάκι καφὲ κοντὰ στὴ φωτιά, μ' αὐτὴ τὴ παγωνιά ποὺ κάνει ἔξω, δὲν θὰ ἦταν ἄσχημα (μικρὴ σιωπὴ). Ἀλλὰ βλέπω ἐσεῖς δὲν ἔχετε ὄρεξι γιὰ συνομιλίες. Ἐγὼ, ξεύρετε, δὲν μπορῶ ποτέ νὰ μείνω σπíti μου, ὅταν ξεύρω ὅτι κάπου ἓνας νεκρὸς κεῖτεται. Γι' αὐτὸ σηκώθηκα καὶ σᾶς ἦλθα.

ΝΟΡΑ.— Τί λέγει αὐτὴ; Ὁ Χριστὸς ἀκόμα δὲν ἀπέθανε.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Ἐννοια σας καὶ δὲν θ' ἀργήσῃ.

ΝΩΕ.— Ἀκουσε, γειτόνισσα, ἐσὺ ποὺ ἔρχεσαι ἀπ' ἐκεῖ κάτω. Μήπως εἶδες τὸν βοσκὸ νὰ κατεβαίνει ἀπὸ τοὺς ἀγροὺς;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Ἀκουσα ἀρνιὰ νὰ βελάζουν, ἀλλὰ δὲν εἶδα πουθενά τὸν βοσκό.

ΝΩΕ.— Δὲν εἶδε, λέγει, τὸν βοσκό. Πῶς τὸ ἐξηγεῖτε σεῖς αὐτό! Δὲν κατέβηκε ἀκόμη; Δὲν θὰ κατέβῃ λοιπὸν ποτέ. Ὅλο χειμῶνα θὰ ἔχομε;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Ἀκόμη τὸ χόρτο δὲν φύτρωσε περισίω στοὺς κάμπους.

ΝΩΕ.— Ἔτσι φαίνεται. Περιμένει νὰ φυτρώσῃ τὸ χόρτο.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Νὰ μὲ συχωρονάτε, μὰ νὰ σᾶς πῶ, ὑπάρχουν σπίτια πολὺ πρὸ εὐθύμα ἀπὸ τὸ δικό σας. Γειά σας. Φεύγω. Μοῦ μένει ἀκόμη λίγος καιρὸς γιὰ χάσομερι.

ΝΩΕ.— Ποῦ πηγαίνει; Γειτόνισσα! Γειτόνισσα! Ποῦ πᾶς;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Πάω νὰ ἰδῶ στὸν δρόμο. Ὅλο θὰ εἶναι κάποιος ποὺ ἔρχεται ἀπὸ ἐκεῖ.

ΝΩΕ.— Ἀπὸ ποῦ; Ἀπὸ ποῦ;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.— Νὰ ἀπ' ἐκεῖ κάτω, ξεύρετε πολὺ καλὰ.

ΝΟΡΑ.— Στὸ καλὸ, καὶ κλείσε καλὰ τὴ θύρα,

ὅλοι εἶναι παγωμένοι μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι.
(Φεύγει ἡ γειτόνισσα).

ΝΩΕ.—Ὅλοι ἔχομε πυρετό. Εἶναι τῆς ἡλικίας αὐτό. Ἄλλ' εἶναι καὶ ἡ παρουσία τοῦ θανάτου. Δὲν ἔμειναν καθόλου ξύλα, Γασπάρ;

ΓΑΣΠΑΡ.—Ξύλα; Ἐχει ὅλα τὰ κούτσουρα δὲν καῖχαν ἀκόμη.

(Ρίχνει ξύλα στὴ φωτιά).

ΝΩΕ.—Αὐτὰ δὲν ἀρκοῦν νὰ μᾶς ζεστάνουν. Καλλιτέρα ἂς προσευχηθοῦμε, ἔτσι δὲν θὰ καταλάβωμε τὸ κρύο.

ΝΟΡΑ.—Δέξαι, Κύριε, τοὺς ἀναστεναγμοὺς ἡμῶν καὶ συγχώρησον τὰ ἀνομήματα ἡμῶν.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Οἱ ἄκανθες τῆς κεφαλῆς σου σπαράζουν τὸ σῶμα μας, Κύριε.

ΝΩΕ.—Δεῖξον ἡμῖν, Κύριε, τὴν θείαν σου Ἀνάστασιν.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Γασπάρ, γιατί δὲν λὲς καὶ σὺ τίποτε; Ἐκεῖνος ποῦ δὲν πιστεύει εἰς τὰ πάθη τοῦ Χριστοῦ δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ αἷμα μας.

ΓΑΣΠΑΡ.—Πρέπει ὅμως ἐπὶ τέλους νὰ παραδεχθῇτε, πῶς ὁ καθεὶς εἶναι ἐλεύθερος νὰ ἔχη τὴν ἰδέαν του. Καὶ ἐγὼ εἶμαι ὅπως ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος μὲ τὰ μεγάλα γένεια. Πρέπει νὰ ἰδῶ γιὰ νὰ πιστεύσω.

ΝΟΡΑ.—Καὶ ὅμως τὰ καρφιά ποῦ τὸν ἐκάρφωσαν εἶδαν ἀλλὰ δὲν ἐπίστευσαν. Ἀλλοιώτικα θὰ ἔπεφταν μόνον τους.

ΝΩΕ—ὁρθος.—Ἔτσι, ἔχει δίκαιο. Πρέπει πρῶτα νὰ πιστεῦν κανεὶς. Μόνον ὁ πιστεύων ἡμπορεῖ καὶ νὰ ἰδῇ.

(Εἰσέρχεται καὶ ἡ δευτέρα γειτόνισσα).

Β'. ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Ἐγὼ εἶμαι, μὴν ἀνησυχεῖτε. Μπήκα χωρὶς νά με πάρη μυρωδιά κανεὶς.

ΓΑΣΠΑΡ.—Ἄν εἶναι, ξεύρεις, γιὰ νὰ ζεσταθῇς, θὰ κάμης καλλιτέρα νὰ πᾶς δίπλα στοῦ γείτονα.

ΝΟΡΑ.—Ἐχει δίκαιο. Ἐδῶ μέσα ὅλοι εἴμαστε φτωχοὶ ἄνθρωποι. Καὶ ὅλο τὸ κρύο ποῦ κάμνει ἔξω, μαζεύθηκε ἐδῶ μέσα.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Ἐρχόμουν νὰ ἰδῶ μὴ τυχὸν κανεὶς ἀπὸ σᾶς σκοπεύει νὰ πάη πρὸς τὸ μέρος τῆς ἐκκλησίας. Ξεύρετε βέβαια ὅτι σήμερον τὸν δικάζουνε καὶ στὰς τρεῖς θὰ τὸν σταυρώσουν.

ΝΟΡΑ. Μοῦ κάμνει κακὸ πλέον νὰ τὸ ἀκούω αὐτό. Εἰς τὰς τρεῖς! εἰς τὰς τρεῖς! Μὰ εἶσαι βέβαιη ποῦ θὰ εἶναι στὰς τρεῖς; (Παρατηρεῖ τὸ ὥρολόγι, καὶ ἕνας ἕνας τὴν μιμούνται).

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Στὰς τρεῖς ὅπως πάντοτε. (Ὁ Βρούνος προχωρεῖ πρὸς τὸ ὥρολόγι καὶ τὸ σταματᾷ).

ΓΑΣΠΑΡ.—Μ' αὐτὸ δὲν κάμνεις τίποτε. Ὁ καιρὸς πάντα προχωρεῖ.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Ὅ, τι εἶναι νὰ γείνη, θὰ γείνη.

ΝΟΡΑ.—Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ καθεὶς θὰ τὸ ἔκαμνε γιὰ τὸν πατέρα του καὶ γιὰ τὴν μητέρα του. Θαρροῦμε πάντα πῶς δὲν θὰ μᾶς προφθάσῃ τὸ κακὸ, καὶ ὅμως πάντοτε ἔρχεται, καιρὸς γιὰ λύπες πάντα ὑπάρχει.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Ἐγὼ ἀπέκαμα πιά. Τόσα εἶδα, τόσο ὑπέφερα, ποῦ συνείδησα πλέον. Ἡμουνά δέκα χρονῶν ὅταν ἔχασα τὴν μητέρα μου. Μόνη μου τὴ σαβάνωσα. Ἡ ὄρεξις, βλέπετε, μοῦ εἶχε ἔλθει ἀπὸ τότες. Καὶ ἀπὸ τότες, μόλις ὀλόγυρα μας πέθαινε κανένας, ἐμένα φωνάζανε. Ὅλο τὸ χωριὸν πέρασε ἀπὸ τὰ χέρια μου. Κυτάξετε τὰ δάχτυλά μου· εἶναι κατατρυπημένα ἀπὸ τὸ ράβε-ράβε σάβανα.

ΝΟΡΑ.—Ἄντε καὶ ἡ ζωὴ δὲν εἶναι πολὺ περίπλοκη. Μόλις προφθαίνει κανεὶς νὰ πληρώσῃ τὰ δοσίματά του, νὰ ξεπληρώσῃ τὸν ἀφέντη του, καὶ καταλήγει κι' ὅλας ἐκεῖ.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Μὲ ποιὸν μιλάς, Νόρα;

ΝΟΡΑ.—Δὲν σᾶς φαίνεται πῶς κάποιος κλαίει στὸν δρόμο;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Ὅσο γιὰ μένα, ἔξω ἀπὸ καμπάνες δὲν ἀκούω τίποτε ἄλλο. Τὸ κεφάλι μου ράγισε πιά. Ἄ! Θεέ μου, μιλῶ γιὰ περασμένα, καὶ ἡ ζωὴ μου τελείωσε κι' ὅλας.

ΝΟΡΑ.—Ἀντὶ νὰ φλυαρῇς ἔτσι, σκέψου καλλιτέρα τὴν δύστυχη μάννα Του. Μπορεῖ νά ναι ἐκεῖνη ποῦ κλαίει ἔξω.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Ἀλλοίμονον. Ὅλοι τὰ δοκίμασαμε αὐτά. Εἶχα δυὸ παιδάκια. Τὸ μεγαλύτερό μου ἀπέθανε πρῶτο. Τὸ ἀγαποῦσα, ὅπως κ' ἐκεῖνη τὸν Ἰησοῦν ὅταν ἦτο μικρός. Ἐξαφνα μιὰ μέρα ἄρχισε νὰ μαραίνεται καὶ τὸ ἄλλο. Καθημερινῶς ἦμουν αὐτὴν ἐκκλησία καὶ ἀφάνισα τὰ γόνάτά μου ἀπὸ τὴν προσευχή. Καὶ ὅμως τίποτε δὲν ἔκαμα. Μόνη μου, μὲ τὰ ἴδια μου τὰ χέρια, τοῦ ἔρραψα τὸ σάβανο ὅπως ἔκαμνα καὶ στοὺς ἄλλους. Καὶ αὐτὸ μοῦ ἔμεινε καὶ μόνη παρηγοριά. Σκεπτόμουν πῶς ὁ θάνατος εἶναι νόμος γενικὸς γιὰ ὅλους, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῇ κανεὶς.

ΝΩΕ.—Ἔτσι εἶναι, δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῇ κανεὶς.

ΓΑΣΠΑΡ.—Ὅταν κι' ὁ ἀφέντης ἔρχεται καὶ κτυπᾷ τὸ τακοῦνι του στὸ κατῶφλι ζητώντας τὰ λεφτά του μὲ φοβέρες καὶ ἀγριέματα, τότε πάλιν γυρνᾷμε ἀπ' ἐδῶ, γυρνᾷμε ἀπ' ἐκεῖ, μαζεύομαστε στὸ πετοῖ μας σὰν σκατζόχοιροι, καὶ δὲν μπορεῖ νὰ τοῦ ἀντισταθῇ κανεὶς.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Ἄ! δὲν εἶναι τὸ ἴδιο πράγμα. Ἀλλὰ ἐγὼ δὲν ἀνακατώνομαι σὲ τέτοια πράγματα. . . . Γειά σας. . . Πάω στὴν ἐκκλησιά. Ἦθελα ὅμως νὰ σᾶς ρωτήσω μὴ τυχὸν καὶ σᾶς περισσεύει κανένα κεράκι. Ξεύρετε μπορῶ νὰ σᾶς τὸ ξεπληρώσω πάντα. Ὅταν φθάσῃ ἡ κατάλληλη ὥρα, ἐδῶ εἶμαι. Ἐπειτα, γι' αὐτὸ εἶχα περάσει ἀπὸ δῶ, νὰ ἰδῶ. Ἡ κλωστή καὶ τὸ βελόνι εἶναι γιὰ λογαριασμό μου.

ΝΟΡΑ.—Δὲν μᾶς περισσεύει κανένα, καὶ ὁ μὲν. Εἶναι ἀκριβῶς πέντε, ἕνα γιὰ κάθε πληγή.

ΝΩΕ.—Εἶναι κι' αὐτὴ ἁμαρτωλὴ ὅπως κι' ἐμεῖς, Νόρα. Δώσε τῆς ὅ, τι ζητᾷ.

ΝΟΡΑ.—Τότε λοιπὸν πάρε τὸ ἕνα. Ἀἴντε! Βασανισθήκαμε ὅμως καὶ ξεδευθήκαμε πολὺ γιὰ νὰ σοῦ τὸ δώσωμε. (Ἡ Νόρα παίρνει ἕνα ἀπὸ τὰ κεράκια καὶ τὸ δίνει στὴν γειτόνισσα).

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Εὐχαριστῶ δὲν θὰ σᾶς ξεχάσω στὴν προσευχή μου.

(Φεύγει ἡ γειτόνισσα).

ΝΟΡΑ.—Ὅλες μαυροφορεμένες μᾶς ἔρχονται σήμερον. Ἀπαράλλακτα ὅπως ὅταν εἶχε πεθάνει ἡ Λένα μας.

ΓΑΣΠΑΡ.—Καὶ τότε εἶχατε κάμει τὸ ἴδιο πράγμα. Εἶχατε σταματήσῃ τὸ ρολόγι, καὶ ὅμως ἡ Λένα μας πάει.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Νὰ σᾶς πῶ, ἐπὶ τέλους αὐτὰ ποῦ λέγει ὁ Γασπάρ εἶναι σωστά. Δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐλπίς. Εἶναι γραπτὸ νὰ ἀποθάνῃ, ἂς ἀποθάνῃ λοιπὸν τὸ γλιωρότερο. Ἄς τὸν καρφώσουν στὸν Σταυρό, ἀφοῦ δὲν μπορεῖ νὰ γείνη ἀλλοιώτικα. Ἔτσι τουλάχιστον θὰ ἀναπνεύσωμε καὶ μετς λιγάκι.

ΝΟΡΑ.—ὦ! ἀπελπισία. Νὰ ξεύρωμε τί κακὸ μᾶς ἔρχεται, καὶ νὰ μὴ μποροῦμε τίποτε νὰ κάμωμε. Τί δυστυχισμένα λοιπὸν πλάσματα ποῦ εἴμαστε, καμωμένα μόνον γιὰ νὰ κλαῖμε. . . . Βροῦνε, πλησίασε τὴν καρέκλα κοντὰ στὸ παράθυρο. Εἶμαι κατάκοπη, ἀλλὰ καὶ τι μὲ φωνάζει ἐκεῖ. (Κάθετα!).

ΝΩΕ.—Μὴ τυχὸν καὶ βλέπεις τὸν βοσκὸ νὰ κατεβαίνει, Νόρα;

ΝΟΡΑ.—Ὅχι. Μόνον βλέπω ἀνθρώπους μὲ σηκωμένα χέρια νὰ τρέχουν. ὦ, τί ἄγρια μάτια ποῦ ἔχουν! Μὴ τυχὸν καὶ βλέπουν νὰ περνᾷ ὁ Χριστός;

ΝΩΕ.—ὦ! ὄχι, Νόρα, δὲν ἡμποροῦν αὐτοὶ νὰ τὸν ἰδοῦν. Τὸν φαντάζονται μοναχά.

ΝΟΡΑ.—Ἐνας κοντὸς τοὺς ξεπερνᾷ ὅλους. Τὰ δικανίκια του εἶναι σηκωμένα ἀπὸ πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι του. Φαίνεται θὰ ἔγινε κανένα θαῦμα

καὶ περιπάτησαν οἱ χολοί. ὦ, κουράσθηκε καὶ ἔπεσε. Ὁ παπᾶς βγήκε ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ τὸν σήκωσε.

ΝΩΕ.—Δὲν εἶναι ὁ πρῶτος, Νόρα. Ἐχει τόσους ἄλλους σηκωμένους ὥς τώρα. Κύταξε, Νόρα, ὁ παπᾶς βαστᾷ μαζί του τὰ ἅγια; Μπορεῖ νὰ πέθανε κανένας καὶ πάει νὰ τὸν μεταλάβῃ.

ΝΟΡΑ. Ξεύρεις πολὺ καλὰ πῶς μόνον ἐκεῖνος ἀποθνήσκει σήμερον. (Σηκώνεται καὶ προχωρεῖ πρὸς τὴν θύραν). Πές μας, ἅγιε πάτερ, ποῦ εὐρίσκεται τώρα ὁ Σωτὴρ μας;

Ἡ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ.—Καὶ συλλαβόντες αὐτόν, ὠδήγησαν εἰς τόπον ὀνόματι Γολγοθᾶν.

ΝΟΡΑ.—ὦ! εἶναι δυνατόν νὰ τὸν ἔσυραν ἔτσι στὸν δρόμο;

ΝΩΕ.—Δὲν ἀναγνωρίζω τὴ φωνὴ τοῦ παπᾶ μας. Μοῦ φαίνεται πῶς χρόνια δὲν ἔχω ἀκούσει αὐτὴ τὴ φωνή.

ΝΟΡΑ.—ὦ! ἅγιε πάτερ. Λοιπὸν ὅλα θὰ ἐπαληθευθοῦν πάλιν, ὅπως πάντοτε;

Ἡ ΦΩΝΗ ΤΟΥ ΙΕΡΕΩΣ.—Ἐν Χριστῷ ὁ θάνατος καὶ ἡ Ἀνάστασις, ἀδελφοί. Κλαύσατε ἀλλ' ἐλπίζετε.

ΝΟΡΑ.—Ναί, καὶ πρέπει πάντοτε νὰ ἐλπίζωμε. Ὁ παπᾶς τώρα σημαίνει στὴν ἐκκλησία. ὦ! αἰσθάνομαι μέσα μου καὶ τι ποῦ θέλει νὰ βγῇ καὶ δὲν μπορεῖ.

ΝΩΕ.—Εἶναι ἡ ζωὴ, Νόρα. Ὅλοι ὑποφέρομε ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀρρώστεια.

ΝΟΡΑ.—Δὲν ἔμεινε πιά κανεὶς στὴν πλατεῖα. Ὅλοι σκορπίσθηκαν στοὺς ἀγρούς.

ΓΑΣΠΑΡ.—Πάντα θὰ ἔμειναν μερικοὶ. Ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι νομίζουν ὅτι ὅλο θὰ ἰδοῦν καὶ ποτὲ τοὺς δὲν βλέπουν τίποτε.

ΝΟΡΑ.—Μὰ δὲν μὲ καταλαβαίνετε. Αὐτοὶ δὲν ἦσαν ἐκεῖ γι' αὐτό. Αὐτοὶ πλησίαζαν, πλησίαζαν κοντὰ του, σὰν νὰ ἤθελαν ν' ἀγγίξουν τὰ ροῦχα του.

ΓΑΣΠΑΡ.—Αὐτὸ μᾶς ἔλειπε. Νὰ τὴν ἀκούμε τώρα νὰ λέγῃ τέτοια λόγια.

ΝΟΡΑ.—ὦ! ὦ! Ἀκούστε! ἀκούστε!

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Μάνα!

ΝΩΕ.—Σωπάτε, καὶ καὶ θέλει νὰ πῇ.

ΝΟΡΑ. (Σκεπάζει τὰ μάτια της).—Τί; τί; τί τρέχει;

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Ἦθελες νὰ μᾶς πῇ τίποτε, μάνα;

ΝΟΡΑ.—Ἐγὼ; δὲν ἠξεύρω, δὲν ἠξεύρω. (Ὁ Βρούνος ἤσυχά τὴν ξανακαθίζει).

(Ἐδῶ ἐπανερχεται ἡ Β'. γειτόνισσα).

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Τὸν εἶδα στὴν ἐκκλησία νὰ κουβαλᾷ τὸν Σταυρὸ του. Ἐλυωνε ἡ καρδιά

μον. Σπαραγμός καρδιάς να τὸν βλέπη κανείς. "Ολα τὰ βάρη ποῦ ἔχομε στὴν ψυχὴ, αὐτὴ τὴ στιγμή τὰ αἰσθάνεται κανείς.

ΝΟΡΑ.—Καὶ ἀκουμποῦσε κάποτε τὰ χέρια του στὴ γῆ, γιὰ νὰ ξεκουρασθῇ;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ τὸν ἐπίεξε, καὶ ἀκουμποῦσε τὰ χέρια του κάτω γιὰ νὰ μὴν πέσῃ.

ΝΟΡΑ.—Καὶ ὅταν οἱ στρατιῶτες τὸν χτυποῦσαν, δὲν ἔμοιαζε μὲ ἄνθρωπο ποῦ λίγες στιγμὲς ἔχει ἀκόμη νὰ ζήσῃ; "Ω, μὴ μοῦ κρύβῃς τίποτε, πές μου τα ὅλα ὅπως τὰ εἶδες.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—"Ελα, Χριστὲ καὶ Παναγία... Θὰ ἔλεγε κανείς πῶς ἦσαν ἡ ἴδια ἐκεῖ.

ΝΟΡΑ.—"Ω! αὐτὴ ἡ γυναῖκα, Νῶε, τὸν εἶδε μὲ τὰ μάτια της. Τὸν εἶδε μὲ τὰ μάτια της, παιδιά μου. Εἶναι ἁγία γυναῖκα.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Μὰ αὐτὰ ποῦ εἶδα, ὅλος ὁ κόσμος μποροῦσε νὰ τὰ ἰδῇ. Σταματοῦσαμε ποῦ καὶ ποῦ, σηκώναμε τὸ κεφάλι καὶ τὰ βλέπαμε.

ΝΩΕ.—Καὶ πέρνουν ἐπάνω στὴν ἀρρώστεια της, ἔτσι μὲ μιὰ ἐσωτερικὴ χαρὰ μιλοῦσε γι' αὐτὰ τὰ πράγματα. Καὶ ἀπὸ τότες ἀκόμη ἡ δύστυχη δὲν πῆρε ἐπάνω της.

ΝΟΡΑ. (Μετὰ μικρὰν σιωπῆν). Τώρα θὰ μπαίνει στὸ χωριό.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Τί λέγει ἡ Νόρα;

ΝΩΕ.—Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὴν καταλαβαίνει κανείς πάντοτε. Καὶ μολταῦτα νὰ εἰσθε βέβαιοι πῶς καὶ κρύπτεται μέσα σ' αὐτὰ ποῦ λέγει.

ΝΟΡΑ (Τρομαγμένη καὶ μὲ πόνον).—"Ε! ἐσεῖς δὲν βλέπετε ἀκόμη τὸν κόσμον νὰ ξαναγυρνᾷ;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Μὰ κανεὶς δὲν ἔφυγε. "Ο ἀναφαντὴς καὶ ὁ μαραγδὸς τοῦ χωριοῦ ἦσαν καθισμένοι κοντὰ στὴ φωτιά, ὅλος ὁ κόσμος εἶναι καθισμένος κοντὰ στὴ φωτιά του καὶ περιμένει.

"Εξω μονάχα, στὴν πλατεῖα τῆς ἐκκλησίας, μερικὰ παιδιὰ μαζεμένα ἔψαλαν τοὺς ἐπιτάφιους θρήνους. Καὶ ἡ γοργὰ ποῦ χρόνια τώρα περιποιεῖται ὀλόγυρα στὴν ἐκκλησιὰ τὰ χόρτα, μόνῃ τὰ ἄκουε. "Ολοι οἱ ἄλλοι εἶναι στὰ σπήτια τους καὶ τρώγοντας καρύδια προσπαθοῦν νὰ σκοτώσουν τὸν καιρὸ ὥς ποῦ νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—"Η μάνα μας καὶ ἄλλο ἤθελε νὰ πῇ μὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὴν καταλάβουμε.

ΝΟΡΑ. Κανείς ἀπὸ σᾶς δὲν μπορεῖ νὰ μοῦ πῇ ποῦ ἔστησαν τὸν Σταυρό;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—Προσέξτε νὰ μὴν τῆς ἔλθῃ τίποτε κακὸ στὸ κεφάλι. "Η ἰδέες μας καμμιὰ φορὰ μᾶς κάμνουν νὰ υποφέρουμε περισσότερον παρὰ ἡ πραγματικότης. Καὶ νὰ σκέπτεται κανείς πῶς εἶναι τόσο εὐκόλον νὰ μένῃ ἡσυχος. Τέ-

λος, ὅτι καὶ ἂν συμβῇ, ξεύρετε, εἶμαι στὴ διάθεσί σας. Τώρα φεύγω, εἶχα βάλεῖ νερὸ στὴ φωτιά νὰ ζεσταθῇ γιὰ τὸν καφέ. Ἀλήθεια, ξίχασα νὰ σᾶς πῶ τὸ σπουδαιότερο. "Ενας ἄνθρωπος ἔκλειψε ἓνα ψωμί ἀπὸ τὸ φούρνο καὶ τὸν κυνηγοῦν. Λένε νὰ τὸν πιάσουν πρὶν φύγῃ ἔξω. Τὸ κάτω κάτω νὰ σᾶς πῶ ἔχουν καὶ δίκαιο. Τὸ ψωμί ἦταν τοῦ ψωμά, αὐτὸς τὸ ζύμωσε, καὶ τὸ ἀλευρί τὸ ἀγόρασε μὲ τὸν παρὰ του.

ΓΑΣΠΑΡ.—"Αμ' ἔτσι δά! Τώρα ὅλα ἐξηγοῦνται. Τώρα καταλαβαίνω ποῦ πῆγαιναν ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ἄνθρωποι ποῦ ἔβλεπε ἡ μάνα μας κάτω στὴν πλατεῖα.

ΝΩΕ.—Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος φαίνεται νὰ πεινοῦσε ἀπὸ πολλὰς μέρες τώρα. Μπορεῖ νὰ ἔχῃ καὶ παιδιά.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—"Αν ἦταν ἔτσι, τίποτε δὲν εἶχε νὰ πῇ κανείς. Μ' αὐτὸς τὸ ἔκλεβε καὶ τὸ μοίραζε σ' ἄλλους ποῦ πεινοῦσαν. Λένε ἀκόμη πῶς ἔβγανε καὶ λόγους κατὰ τῶν νόμων καὶ τῶν πλουσίων. Κανείς δὲν τὸν γνωρίζει στὸ χωριό, καὶ δὲν ξεύρουν ἀπὸ ποῦ ἔρχεται. Λέγει πῶς κανείς δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἔχῃ ἓνα ὀλόκληρο ψωμί ὅταν βρῖσκονται ὀλόγυρα του ἄλλοι ποῦ πεινοῦν. Θὰ εἶναι φαίνεται κανένας ἀπ' ἐκείνους τοὺς παλαβοὺς ποῦ τοὺς κάπνισε ν' ἀλλάξουν τὴν ὄψιν τοῦ κόσμου.

ΝΩΕ.—"Αλλά καὶ ὁ Χριστός... Μήπως καὶ ὁ "Ιησοῦς;

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ.—"Εγὼ δὲν σᾶς εἶπα παρὰ ὅσα ἄκουσα ἀπὸ ἄλλους.

ΝΟΡΑ.—Γειτόνισσα. Γειτόνισσα.

ΓΕΙΤΟΝΙΣΣΑ. (Ἀπὸ τὸ κατῳφλι).—"Ε, ἔ.

ΝΟΡΑ.—Μὴν κλείσῃς τὴν πόρτα, νὰ ζῇς. Ἀφῆσε τὴν καλλίτερα ἀνοικτὴ. Θαρρῶ... (πολὺ σιγὰ). Θαρρῶ πῶς θὰ ἰδῶ κι' ἐγώ. (προχωρεῖ πρὸς τὴν θύραν).

ΝΩΕ.—Ποῦ εἶναι ἡ Νόρα; Δὲν τὴν ἀκούω πλέον. Πέστε τὴν νὰ μοῦ μιλήσῃ.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Μάνα!

ΝΩΕ.—Νόρα! Νόρα!

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Δὲν ἀπαντᾷ.

ΝΟΡΑ.—"Εξω οἱ ἄγροὶ γέμισαν ἀπὸ ἄσπρα ἀρνάκια. Καὶ ματώνουν, ματώνουν.

ΓΑΣΠΑΡ.—"Ετσι σοῦ φαίνεται. Δὲν ὑπάρχουν πουθενὰ ἀρνιά.

ΝΟΡΑ.—Τὰ βλέπω, τὰ βλέπω! Καὶ αἱματώνουν τὰ καῦμένα. "Ω! ὦ! Μετὰ τὸν βοσκὸ θὰ πέρασε ὁ μακελλάρης. Τὰ ἔσφαξε ἄραγε ὅλα, τὰ καῦμένα τὰ ἀρνάκια;

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Αὐτὸ φαίνεται ἐννοοῦσε ἡ μάνα.

ΝΟΡΑ.—Σταθῇτε!... "Εκεῖ... ἐκεῖ κάτω. "Ω

πρέπει νὰ πάω... πρέπει νὰ συρθῶ ὥς ἐκεῖ στὰ γόνατά μου.

ΝΩΕ.—Πιάστε τὴν στὴν ἀγκαλιά σας, ἀλλὰ ἐλαφρὰ ἐλαφρὰ μὴ τὴν πονέσετε. Βλέπει πράγματα σὰν νὰ βρῖσκεται σὲ ἀγωνία.

ΝΟΡΑ.—Γλυκὲ μου, βασανισμένε "Ιησοῦ... "Εγὼ εἶμαι ἡ φτωχὴ καὶ ταπεινὴ Νόρα ποῦ τῆς εἶχες δώσει ἓνα ἀγγελάκι... Ποῦ εἶναι, ποῦ εἶναι ὁ "Ιησοῦς;... Ποιὸς τὸν εἶδε; Τὰ μάτια μου εἶναι κουρασμένα καὶ δὲν τὸν διακρίνουν. Βλέπω μόνον τὴν σκιὰν τοῦ Σταυροῦ.

"Ω! γιὰ τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ... ἀφῆστε με νὰ τὸν πλησιάσω... νά, ἐκεῖ στὴν ἄκρην τοῦ δρόμου... Δὲν θὰ βρεθῇ λοιπὸν κανείς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ πεθάνῃ μιὰ φορὰ γι' αὐτόν;

ΝΩΕ.—Ναί. "Ομιλεῖ σωστὰ ἡ Νόρα. Δὲν θὰ βρεθῇ λοιπὸν κανείς ποτέ;

ΝΟΡΑ.—Σταθῇτε! Νά, ξαναγύρισαν ὅλα τὰ παιδιὰ ποῦ εἶχαν ἀποθάνει. Τὴν ἔλεγαν, ἔρετε, Λένα... Πάντα τραγουδοῦσε ἓνα τραγουδάκι, ἓνα μικρὸ τραγουδάκι... Πάει! Πάει! Δὲν τὴν βλέπετε ἀκόμη νὰ γυρνᾷ; "Ω! εἶναι τόσα παιδιὰ! τόσα παιδιὰ!... Αὐτὲς, καλέ, δὲν βλέπετε; εἶναι ἡ μητέρα των... Εἶναι ὅλες ἐκεῖ.

"Ολες ἡ μητέρες, μαζί καὶ ἡ Παναγία. Καὶ ὅλες κλαῖνε στὴν ἄκρην τοῦ δρόμου. "Ωρα καλή, Νέλη! ὦρα καλή, Κίτα! Καὶ σὺ Μαρία Μαγδαληνὴ, πονεμένη ψυχὴ, εἶσαι μαζί τους;

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Μὰ ἐμεῖς δὲν βλέπομε τίποτε.

ΓΑΣΠΑΡ.—Δὲν βλέπομε παρὰ μόνο σπῖτια.

ΝΟΡΑ.—Νάτος! Νάτος, ὁ Κύριος. "Ω! πῶς ἀδυνατίζε. Νομίζεις πῶς ὅλο αὐτὸ τὸ διάστημα, αἰῶνες τώρα, περπατοῦσε. Τὰ γένηια του εἶναι βαμένα ἀπὸ τὸ αἷμα. Τὰ χόρτα ἀνθίσαν ἀπὸ τὴν ἀγάπην Σου, Χριστέ μου. Κινᾷ σιγὰ σιγὰ τὰ χεῖλη του, μὰ κανείς δὲν τὸν ἀκούει, ὅλος ὁ κόσμος γελά. Κάτι λέγει μὰ δὲν τὸ καταλαβαίνουν.

ΓΑΣΠΑΡ.—Αὐτὴ τὴ φορὰ ἔχει δίκαιο ἡ μάνα μας. "Εκεῖ κάτω γίνεται χαλασμός κόσμου. (Θόρυβος μακρινός). "Ανθρωποὶ πηδοῦν ἀπὸ τὰ σπῖτια τους καὶ τρέχουν πρὸς τὴν πλατεῖα. Νὰ ὁ ράφτης, ὁ μαραγδὸς καὶ ὁ ταβερνιάρης. "Α! ἄ! νὰ καὶ ὁ μακελλάρης τρέχει καὶ αὐτός. "Εχει καὶ τὸ μαχαῖρι του μαζί... Τὸν βάλανε ἀνάμεσά τους... Ἀκούστε. Λέγει πῶς δὲν ἔκαμε ἄλλο κακὸ παρὰ νὰ ἀποδώσῃ στοὺς φτωχοὺς ὅτι τοὺς ἀνῆκει... Τὸν δέσανε μὲ σχοινιά. Ἡ γυναῖκες τοῦ ρίχνουν λάσπες στὸ πρόσωπο. Καὶ τὰ παιδιὰ ἀπὸ πίσω τοῦ δαγκάνουν τὰ χέρια. "Ολοι φωνάζουν πῶς πρέπει νὰ τὸν κρεμάσουν στὴν πόρτα τῆς Ἐκκλησίας.

ΝΩΕ.—"Οχι, Γασπάρε, ὄχι. "Εκεῖνος ποῦ ὕβριζαν ἦταν ἀληθινὰ ὁ Χριστός. "Η μάνα σας εἶδε μὲ τὰ μάτια της τὸν Χριστόν.

ΝΟΡΑ.—Γιατί δὲν τοῦ σηκώνουν τὸν Σταυρόν του ὀλίγον καὶ οἱ ἄλλοι; "Εγὼ ἡ δύστυχη δὲν ἠμπορῶ. "Α! νά, κάποιος πλησιάζει! Τὸν ἀναγνωρίζω, εἶναι ὁ Σίμων, ὁ γέρω - ζητιάνος μὲ τὸ πανέρι του... "Ε! σεῖς μὴν τὸν σκορνάτε ἔτσι... Τὸ πλήθος πάλιν ἄρχισε νὰ φωνάζῃ. Κἄποιος τὸν χτυπᾷ στὰ χέρια μὲ ἓνα ραβδί... "Α! μὴ τὰ χέρια αὐτά! γιὰ ὄνομα Θεοῦ, μὴ!

Εἶναι τόσο κουρασμένα. Αἰσθάνονται τὰ καῦμένα πῶς σὲ λίγο θὰ καρφωθοῦν.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—"Ομιλεῖ γιὰ τὰ καρφιά, ποῦ θὰ τοῦ τὰ σφινώσουν σὲ λίγο μὲ τὸ σφυρὶ στὸ σῶμα του. Καὶ θὰ τοῦ τρυπήσουν τὰ κόκκαλα.

ΝΟΡΑ.—"Ο Κύριος μὲ βλέπει. "Εγὼ εἶμαι, ναί, Χριστέ μου, ἐγὼ ἡ πτωχὴ Νόρα. Τὸ βλέμμα του εἰσέρχεται μὲ ὀρμὴν λόγχης μέσα στὴ ζωὴ μου. Μὲ πληγώνει, καὶ ὁ πόνος μοῦ προξενεῖ εὐχαρίστησιν ἀμέτρητη.

ΓΑΣΠΑΡ.—"Ολοι τὸν χτυποῦν μὲ ραβδιά. "Εβγαλε μιὰ δυνατὴ φωνὴ καὶ ἔπεσε. Θὰ πέθανε φαίνεται. "Α! ὄχι! ὄχι! νάτος, ξανασηκώνεται πάλιν. Τὸν σέρνουν. "Ολο τὸ χωριὸ χάθηκε μαζί του πίσω ἀπὸ τὰ δένδρα.

ΝΟΡΑ.—"Ολοι χάθηκαν πίσω ἀπὸ τὸν "Ιησοῦν... Δὲν ἀπόμεινε παρὰ μιὰ λάμπη καὶ μιὰ διαφάνεια ἀπ' ὅπου πέρασεν ὁ Κύριος. "Α! τώρα πλέον βλέπω πραγματικά. Οἱ ἄγροὶ γίνονται καταπράσινοι. Τὰ στάχυα ἀπομακρύνονται ἀπὸ τὸ Αἷμα. "Αφθονοὶ σιτάρι εἶναι ἀπλωμένο. "Υπάρχει ψωμί γιὰ ὅλον τὸν κόσμον. "Ολες ἡ ψυχὲς σὰν τῆς ψυχῆς τῶν μικρῶν παιδιῶν εἶναι χαρούμενες. Οἱ ἄγγελοι κατεβαίνουν ἀπὸ τὸν Οὐρανὸ καὶ φιλοῦν γλυκὰ τοὺς ἀνθρώπους στὸ στόμα. "Ημέρα ἑορτῆς μέσα στὸν Παράδεισο.

ΝΩΕ.—"Ω! Νόρα! εἶναι δυνατόν; Τί θὰ ἀπογείνωμε, ἐμεῖς οἱ συνηθισμένοι πλέον νὰ υποφέρουμε τῆς δυστυχίης; Πηγαίνετε τὴν ἡσυχὰ ἡσυχὰ στὴ θέσιν της... Νά, καθήστε τὴν σ' αὐτὴν τὴν καρέκλα. "Εσώθη... ἐσώθη... γιατί αὐτὴ ἦταν ἡ ἐλκετικὴ... Μπράβο, ἔτσι ἡσυχὰ.

ΝΟΡΑ. (Μετὰ κάμποσον καιρὸν ἐπανερχομένη στὸν ἑαυτὸν της).—Εἶναι τόσο καιρὸς ποῦ ἐπερίμενα πάντα νὰ ἰδῶ μὲ τὰ μάτια μου τὸν "Ιησοῦν. "Επρεπε κάποιος πρὶν ἀπὸ τοὺς ἄλλους νὰ τὸν ἰδῇ μιὰ μέρα.

ΝΩΕ.—Νόρα, ἐγὼ εἶμαι. Ἀφῆσε μὲ τὰ χέρια μου νὰ ἀγγίξω αὐτὰ τὰ μάτια ποῦ εἶδανε. Ἀφῆσέ με ν' ἀγγίξω τὰ ρούχα σου, Νόρα. "Ετσι μπορεῖ καμμιὰ μέρα ὅλοι νὰ ἰδοῦμε.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Κάποιος ἔρχεται ἀπὸ ἐκεῖ. . . ὅλο τὸ σπίτι σείσθηκε. Τέτοιο περιπάτημα ἀκόμη δὲν ἀκούσθηκε στὴ γῆ.

ΝΩΕ.—Κλείστε λοιπὸν καλὰ τὴν πόρτα. Κα- νεῖς δὲν πρέπει πιά νὰ βάλῃ τὸ πόδι του σ' αὐτὸ τὸ σπίτι. . . παρεκτὸς μόνον ἂν τύχῃ καὶ εἶναι ὁ βοσκός. Ρωτήστε μὴ τυχὸν καὶ εἶναι ὁ βοσκός ἐπὶ τέλους. (Ἐδῶ ὁ νεκροθάπτης σκουντᾷ τὴν θύραν ποῦ ἔκλεισε ὁ Βρούνος καὶ εἰσέρχεται).

Ο ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΗΣ.—Τί διάβολο πάθατε ὅλοι ἐδῶ μέσα καὶ δὲν μὲ ἀναγνωρίζετε πλέον; Ἐγὼ δὲν ἔρχομαι παρὰ μόνον μιὰ φορά. Καὶ πάν- τοτε χωρὶς νὰ μὲ περιμένετε.

ΝΩΕ.—Ναί! ναί! κατάλαβα ποιὸς εἶναι! Ἐ- κεῖνος εἶναι παλῆδος φίλος, Καὶ ὅπως εἶπε, δὲν ἔρχεται παρὰ μόνον μιὰ φορά, ὅταν εἶναι πλέον κανενὸς ὁ καιρός.

ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΗΣ.—Περνοῦσα νὰ σᾶς πῶ νὰ ἀνάψετε τὰ κεριά. Ἦλθε ἡ ὥρα. Δὲν εἶναι μα- κρυά.

ΝΟΡΑ.—Ποιὸς εἶναι; Ὁ νεκροθάπτης ἦλθε; Πέστε του ὅτι μπορεῖ νὰ περιμένει ἀκόμη λίγο. Ὅταν τὸν εἶδα, ἦταν ἀκόμη στὴν πλα- τεῖα τοῦ χωριοῦ.

ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΗΣ.—Γιὰ ποιὸν λέγει; Μὴ τυ- χὸν καὶ ἔννοεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον; Ἐννοια σας καὶ τοῦ διορθῶν καλὰ τὴ δουλειά του.

ΝΩΕ. Ὅχι. Ἐγινε θαῦμα ἐδῶ. Ἡ Νόρα εἶδε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν νὰ περνᾷ.

ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΗΣ.—Αὐτὰ σέμένα δὲν περνοῦν.

ΝΩΕ.—Πολλὰ υπέφερε, ξέρεις, εἶχε μιὰ κόρη καὶ τὴν ἔχασε.

ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΗΣ (γελῶντας).—Καλά! καλά! τότε πηγαίνω καὶ ξαναέρχομαι. Ἄλλ' ἄς μὴ μοῦ κάμῃ σημεῖο πρὶν ἔλθῃ ἡ ὥρα της. Εἶμαι βια- στικός. Εἶμαι πολὺ ἐνασχολημένος. Πάντα βρί- σκεται κάποιος ποῦ μὲ περιμένει στὴν ἄκρῃ τοῦ δρόμου, ὡς τότε περιποιηθῆτε τὴν. . . Ποτέ της θαρρῶ δὲν ἦταν καὶ πολὺ καλὰ. . . Ἐπειτα αἰσθάνομαι νὰ μυρῖξῃ χωματίλα ἀπὸ τώρα.

ΝΩΕ.—Μιὰ στιγμὴ ἀκόμη. Ἦθελα νὰ σὲ ρωτήσω γιὰ τὸν βοσκό. Θὰ ἔλθῃ κι' ἐκεῖνος, ἔ;

ΝΕΚΡΟΘΑΠΤΗΣ.—Ξεύρετε πολὺ καλὰ, θαρρῶ

πῶς τὸ καλλίτερο χόρτο φυτρώνει πάντοτε στοὺς τάφους. . . Τώρα γειά σας. Πάγω νὰ κτυ- πήσω καὶ στὴς ἄλλες πόρτες.

ΝΟΡΑ.—Ἄς πάῃ, ἄς πάῃ. Ὅτι εἶναι γιὰ νὰ γείνῃ, θὰ γείνῃ. Ἐγὼ εἶμαι ἑτοιμὴ, Θεέ μου. Παιδιά μου, πέστε τοῦ πατέρα σας νὰ ἔλθῃ κοντά μου.

ΝΩΕ.—Εἶμαι κοντά σου, Νόρα. Ἀκούω τὴν καρδιά σου νὰ κτυπᾷ. Κρατῶ τὸ χέρι σου μέσα στὰ χέρια μου.

ΝΟΡΑ.—Ποῦ εἰσθε οἱ ἄλλοι ὅλοι; Δὲν βλέπω πλέον τίποτε. Κάμνει πολὺ φῶς. Δὲν ἤμπορῶ πλέον νὰ ἰδῶ τίποτε.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Ὅλοι εἴμαστε κοντά σου, μάνα.

ΝΩΕ.—ὦ! μᾶς χωρίζει πιά ἄβυσσος ἐκεῖνην ἀπὸ μᾶς.

ΝΟΡΑ.—Ἐτσι εἶναι, βλέπετε. Ὑστερα ἀπ' αὐτὸ ποῦ εἶδα, δὲν ἤμπορεῖ πλέον νὰ ἰδῇ κανεὶς τίποτε. Ἐγὼ γιὰ ἀπλὴ γυναῖκα τῶν ἀγρῶν!

ΝΩΕ.—Ἰσα, ἴσα, ἐπειδὴ ἦσαν τέτοια, γι' αὐτὸ εἶδες, Νόρα. Ὁ Χριστὸς βρίσκεται πολὺ πιὸ κοντὰ στοὺς πτωχοὺς παρὰ στοὺς ἄλλους.

ΒΡΟΥΝΟΣ.—Τὸ ἄστρον τῆς Βηθλεὲμ πρῶτα ἀπὸ ὅλους τὸ εἶδαν οἱ ποιμένες.

ΓΑΣΠΑΡ.—Πρέπει νὰ πᾶμε τὴ μάνα μας στὸ κρεβάτι της.

ΝΟΡΑ.—Ὅχι ἀκόμη. . . ὄχι ἀκόμη. ὦ εἶναι μεγάλη ἡ εὐτυχία αὐτὴ γιὰ ὅλους, νὰ βρεθῇ ἐπὶ τέλους κάποιος νὰ ἰδῇ. . . Λένα. . . Γλυκέ μου Ἰησοῦ. Ἐπειτα δὲν λέγουν πῶς ὅλοι θὰ ἀναστηθοῦμε χαρούμενοι στὴν αἰωνιότητα;

ΦΩΝΗΕΙΣ ΤΟΥΣ ΑΓΡΟΥΣ.—Ὁ Χριστὸς ἀπέ- θανε! ὁ Χριστὸς ἀπέθανε!

ΝΩΕ.—ὦ, ἦλθε ἡ ὥρα της πλέον, ἦλθεν ἡ ὥρα της. Μοῦ φαίνεται πῶς εἶναι καιρὸς πλέον νὰ ἔλθῃ ὁ παπᾶς.

ΝΟΡΑ.—Ἀνοίξετε τὴν πόρτα! Ἀνάψτε τὰ κεριά. Ἀνάψτε καὶ τὸ κεράκι τῆς Λένας. . . Ἦλθε τὸ καλοκαῖρι, ὁ βοσκὸς ἔρχεται ἀκο- λουθῶν τὰ ἴχνη τοῦ Κυρίου. (Ἀποθνήσκει. Ὁ Νῶε γονατίζει. Ὁ Γάσπαρ ἔμεινε ὀρθὸς μὲ σταυ- ρωμένα χέρια. Ὁ Βρούνος ἀρχίζει νὰ ἀνάβῃ τὰ κε- ριά).

[Μετάφρ. Κ. ΜΑΚΡΗ] ΚΑΜΙΛΛΟΣ ΛΕΜΟΝΙΕ

Τ Ο Σ Η Μ Α Ν Τ Ρ Ο

Κι' εἶνε ἡ πανώροχα Ἐκκλησιὰ σιμὰ στὴν κάμαρά μου,
καὶ στὰ παράθυρά μου
τὸ σήμαντρο λαλεῖ,
σὰν μὲ ξυπνᾷ ἡ φωνοῦλα του στῆς χαρσυγῆς τὴν ὥρα
καὶ πάει ἀγγελιαφόρα
στὴ γῆ τῇ σιωπηλῇ.

Πολλὲς φορές, ποῦ τὰ παλῆὰ τοῦ πάππου παραμύθια
μοῦ φέρουνε στὰ στήθια
τὴν πειὸ τρανὴ χαρά,
νοιώθω βαθειὰ στὸν ὕπνο μου νὰ φθάνῃ ἡ ἀρμονία,
σὰν κάποια λιτανεία,
μ' ἀγγελικὰ φτερά.

Τῆς πειὸ χαρούμενες γιορτὲς ποῦ ἡ πίστις εὐωδιάζει
καὶ τὴν ψυχὴ ἀγκαλιάζει
καὶ σμίγουν φωτεινά,
πρῶτα σ' ἐμὲ τῆς διαλαλεῖ τὸ σήμαντρο μὲ χάρι
καὶ ἀγνὸ μαργαριτάρι
στὸ βλέφαρο γεννᾷ.

Μὰ εἶνε νυχτιές, ποῦ φέρνει μου καὶ στήν ψυχὴ ἕνα τρόμο
καὶ στῆς ζωῆς τὸν δρόμο
μοῦ στήνῃ ἕνα φραγμό,
σὰν παίρνει ἀγέρας καὶ βογγοῦν σύρριζα δένδρα τόσα
καὶ τοῦ σημάντρου ἡ γλῶσσα
σκορπᾷ ἕνα στεναγμό.

Θάρρη μιὰ νύχτα, ποῦ τὸ φῶς θὰ σβύσῃ ἀπὸ τὸ φῶς μου,
κάποιου καινούργιου κόσμου
ν' ἀνέβω τὰ σκαλιά,
καὶ τότε ἀργὰ θὲ ν' ἀκουσθῇ ποῦ θὰ μειρᾷ ἡ καμπάνα
σὰν πικραμένη μάνα
χίλια στερνὰ φιλιά.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΗΣ ΙΣΠΑΝΙΑΣ ΥΠΟ Ρ. ΚΑΖΑ

ΤΟ ΤΥΠΙΚΟΝ ΤΗΣ ΜΟΝΗΣ ΠΕΤΡΙΤΖΟΥ — ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΙΒΗΡΕΣ*

Περὶ τῶν ἐν Ἀσίᾳ (πάντως πρὸ τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλεξίου Α΄) ἔργων τοῦ Πακουριανοῦ μανθάνομεν ἐκ τοῦ Τυπικοῦ ἀπλῶς ὅτι ὑπῆρξε δούξ ἤτοι διοικητῆς ἐν Ἀρμενίᾳ Θεοδοσιοπόλεως (σ. 13). Γνωστὸν δὲ εἶναι ὅτι μέχρι τοῦ τραγικοῦ τέλους τοῦ Διογένοτος τοῦ Ρωμανοῦ Δ΄ (1071) ἡ Θεοδοσιούπολις ἀνῆκεν εἰς τὸ κράτος, τότε δὲ καὶ αὐτὴ καὶ πᾶσα ἡ Ἀρμενία καὶ μέγα μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κατελήφθησαν ὑπὸ τῶν Σελσούκων Τούρκων, ὥστε ἡ ἐν Ἀρμενίᾳ ἀρχὴ τοῦ Πακουριανοῦ ἀνῆκεν εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 1071 χρόνους. Ὁ Γ. Πακουριανὸς ποιεῖται λόγον ἐν τῷ Τυπικῷ αὐτοῦ (σ. 14) καὶ περὶ τῆς ἐν τῷ Κάρσε

τῆς Ἀρμενίας «πράξεως αὐτοῦ». Προδήλον ὅτι τὸ Κάρσε τοῦτο εἶναι τὸ νῦν περίφημον φρούριον Κάρς, οὗτινος ἴσως ἡ ἐν τῷ Τ. μνεῖα εἶναι πρώτη καὶ ἀρχαιοτάτη ἱστορικὴ μνεῖα αὐτοῦ. Ἐκ τῶν ἀμοιβῶν δὲ καὶ τῶν τιμῶν τῶν ἀληθῶς βασιλικῶν τῶν δοθεισῶν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Α΄ καὶ ὑπὸ τῶν προκατόχων τούτου αὐτοκρατόρων ἰδίᾳ ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Η΄ (ὡς ἔχεται ἀναφέρεται ἐν σελ. 54) εἰς τὸν Γ. Πακουριανὸν καὶ εἰς τὸν ἀντάδελφον αὐτοῦ Ἀπάσιον Πακουριανὸν καταφαίνεται πόσον γενναϊόωροι ἦσαν οἱ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου καὶ ἰδίᾳ ὁ Ἀλέξιος ἐν ταῖς πρὸς τοὺς νικηφόρους στρατηλάτας τοῦ κράτους παρεχομέναις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβαῖς. Εἰς τὸν Γ. Πακουριανὸν ἐδωρήθησαν καὶ ἐπεκυρώθησαν διὰ χρυσοβούλλων αὐ-

τοκρατορικῶν κτήματα ἐν τρισὶ χώραις τῆς Ἀρμενίας, δύο κτήματα ἐν Καππαδοκίᾳ, τέσσαρα ἐν Φιλιππουπόλει, τρία ἐν Μοσχοπόλει, ἔτι δὲ τὰ χωρία Ξανθείας, Εὐδοκίμων, Κοτρέσι. Διὰ χρυσοβούλλων δὲ αὐτοκρατορικῶν ἐπετρέπετο αὐτῷ νὰ οἰκοδομῇ ἐν τοῖς κτήμασιν αὐτοῦ κάστρα, χωρία καὶ μοναστήρια· καὶ ἄλλων δὲ πολλῶν χωρίων γίνεται μνεῖα ἐν Τ. διὰ χρυσοβούλλων δωρηθέντων τῷ Π. καὶ διαφόρων μοναστηρίων ὡς κτημάτων αὐτοῦ καὶ ξενοδοχείων (φυλανθρωπικῶν δηλονότι καταστημάτων) ἰδρυθέντων ὑπ' αὐτοῦ ἐν διαφόροις τόποις. Διὰ χρυσοβούλλου δὲ ἰδιαίτερον ἐπετρέπετο ἵνα «καὶ εἴγε πανυτέρπλεως γένηται ἡ τῶν κτημάτων αὐτοῦ πρόσδοδος, ἔχει καὶ αὐτὸς καὶ οἱ μετ' αὐτὸν τὸ ἀφρόντιστον». Δι' ἄλλου χρυσοβούλλου (ἢ χρυσοβουλίου ὡς λέγεται ἐν τῷ Τ.) ἐπικυροῦτο αὐτῷ ἡ κυριότης καὶ ἡ αὐτεξουσιότης τῆς μονῆς καὶ τῶν ἐν αὐτῇ προσεπικυρωθέντων κτημάτων τοῦ Π. Καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ δὲ Ἀχρεῖδου ἐδίδοντο αὐτῷ ὡς κτήματα ὁλόκληρα χωρία. Καὶ πάλιν δι' ἄλλου χρυσοβούλλου ἐπετρέπετο ἵνα μεταβιβάσῃ τὰ κτήματα αὐτοῦ εἰς τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ ἂν τε Ἰβήρες ἦσαν οὗτοι καὶ ἂν ἦσαν Ἀρμένιοι ἑτερόδοξοι. Πρὸς τούτοις καὶ ἀντὶ τῶν ἐν Ἀντιοχείᾳ κτημάτων τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀπασίου, τῶν ἀπολομένων πιθανῶς ἔνεκα τῆς μετὰ τὴν πῶσιν τοῦ Διογένοτος ἀπωλείας τῆς Ἀντιοχείας διὰ τοὺς Ἑλλήνας, ἀπεξημῶθη ὁ Γ. Πακουριανὸς διὰ χωρίων δωρηθέντων αὐτῷ ἐν Θράκῃ καὶ Μακεδονίᾳ¹. Τέλος ὑπὲρ τὰ τέσσαράκοντα ἀριθμοῦνται ἐν τῷ Τ. τὰ χάριν τοῦ τοῦ Γ. Πακουριανοῦ περὶ τῶν κτημάτων ἢ καὶ περὶ ἄλλων συμφερόντων αὐτοῦ ἐκδοθέντα χρυσόβουλλα, δύο λίβελλοι, τρεῖς «σημειώσεις βασιλέων», ἐξήκοντα ἐπτὰ πιτῆκια βασιλικά, δύο ἰσοκώδικα, ἀναφέρονται δὲ καὶ ἀγοραστήρια χαρτῖα καὶ ἀποδείξεις. Τῶν χρυσοβούλλων δὲ τούτων ἄλλα μὲν ἐφυλάττοντο ἐν τῷ ναφ τῆς Ἀγ. Σοφίας (μεγάλῃ τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίᾳ) ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἄλλα ἐν αὐτῇ τῇ Μονῇ τῇ ἰδρυθείσῃ ὑπὸ τοῦ Πακουριανοῦ.

Ἐν τῷ Τυπικῷ τοῦ Γ. Πακουριανοῦ γενομένου λόγου περὶ τῶν πολλῶν κτισμάτων καὶ χωρίων τῶν δωρηθέντων αὐτῷ γίνεται μνεῖα καὶ τῶν θεμάτων, εἰς ἃ ἀνήκον αὐτά. Ἐντεῦθεν δὲ μανθάνομεν νέα τέως ἄγνωστα ὀνό-

ματα θεμάτων, διότι ἦτο μὲν γνωστὸν ἐκ τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἤδη Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου ἐν τῷ «πρὸς τὸν ἴδιον υἱὸν Ρωμανόν» πολλαχοῦ ἀναφερομένων ὀνομάτων μικρῶν θεμάτων, καὶ περὶ προαγωγῆς μικρῶν διοικητικῶν περιφερειῶν εἰς νέα θέματα, ὅτι πλὴν τῶν εὐρείας περιφερείας θεμάτων, τῶν μνημονευομένων ἐν τῷ περὶ θεμάτων, ὑπῆρχον καὶ ἄλλα μικροτέρας περιφερείας, ἀλλ' ἐκ τοῦ Τυπικοῦ τοῦ Πακουριανοῦ μανθάνομεν ὀνόματα θεμάτων μὴ γνωστῶν ἄλλοθεν. Τοιαῦτα θέματα μνημονεύονται ἐν τῷ Τυπικῷ Θ. Φιλιππουπόλεως, Θ. Βολεροῦ, Θ. Σερρών¹. Οὐ μόνον δὲ θεμάτων νέων, ἀλλὰ καὶ νέων βάνδων ἦτοι σημαιῶν (διαίρεσεων διοικητικῆς περιφερείας μικρᾶς κατὰ τοὺς ἐν αὐταῖς σταθμεύοντας λόχους, καλουμένους καὶ τούτους μετωνυμικῶς βάνδα· ὁ Κ. Πορφυρογ. μεταφράζει τὸ ὄνομα ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν τοποτηρησία· ἐκ τοῦ Βυζαντινοῦ τούτου βάνδου (= σημαίας καὶ διοικητικῆς περιφερείας) προέρχεται πιθανῶς τὰ τὸ ὀθωμανικὸν ὄνομα διοικητικῆς περιφερείας σανδζάκ (= σημαία καὶ διοικητικὴ περιφέρεια). Τοιαῦτα βάνδα ἀναφέρονται ἐν τῷ Τυπικῷ «βάνδον Μοσυνουπόλεως (σ. 10) βάνδον Περιθεώριον (σ. 11) καὶ τὸ βάνδον Ζαβάλτης (σ. 12).

Ἀλλὰ τὰ πολλὰ καὶ μεγάλα κτήματα, τὰ ἀποτελοῦντα καθ' ἑαυτὰ ὁλόκληρα τιμάρια, δὲν ἦσαν αἱ μόναι δωρεαὶ αἱ ἐπιδαφιλευθεῖσαι ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων αὐτοκρατόρων καὶ ἰδίως ὑπὸ τοῦ Ἀλεξίου Α΄ εἰς τὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ κράτους διατελοῦντα καὶ εἰς τοῦ μεγάλου δομεστίκου ἀξίωμα ἐξικόμενον Ἰβήρα εὐπατρίδην. Ἀλλὰ καὶ ἱμάτια βασιλικά ἐδωρήσατο αὐτῷ ὁ Ἀλέξιος Α΄, ἐξ ὧν «ἐνεδιδύσκετο τὸ πανενγενὲς καὶ τιμιώτατον σῶμα αὐτοῦ».

Τὰ ἱμάτια ταῦτα τὰ βασιλικά ὡς καὶ μέγα πλήθος ἀναθημάτων ἐκ τῆς ἰδίας αὐτοῦ περιουσίας ἐδωρήσατο ὁ Γρ. τῇ ὑπ' αὐτοῦ κτισθείσῃ μονῇ. Ἐκ τῆς ἀπαριθμήσεως δὲ ἀκριβῶς τῶν ἀναθημάτων τούτων σχηματίζεται μικρὸν τι λεξιλόγιον γνωστῶν τε καὶ ἀγνώστων τοῖς πολλοῖς, τινῶν δὲ καὶ ὅλως μέχρι νῦν ἀγνώστων Βυζαντινῶν λέξεων. Ἐκτὸς δὲ

¹ Περὶ τοιούτων θεμάτων ἐν Πελοποννήσῳ καὶ ἄλλαχοῦ ἐπραγματεύθη ὁ περὶ τὰς Βυζαντινολογικὰς ἐρεῦνας ὀργανισμὸς κ. Νίκος Α. Βέης ἐν τῇ ἀξιολογητῇ αὐτοῦ πραγματείᾳ «Περὶ τῶν Βυζαντινῶν ἐπιγραφῶν τῆς Γορτυνίας» τῇ ἐκδοθείσῃ ἐν τῷ ΙΑ' τόμῳ τῶν Βυζαντινῶν Χρονικῶν Πετροπολέως καὶ περιεχομένη οὐκ ὀλίγας πολυτίμους εἰδήσεις καὶ γνώμας ἀναφερομένας εἰς τὴν κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα ἱστορίαν τῆς Πελοποννήσου.

¹ Ἀπορροῦ ὅμως πῶς ὁ Π. συντάσσων τῷ 1083 τὸ Τυπικὸν αὐτοῦ ποιεῖται λόγον περὶ τῶν ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ Καππαδοκίᾳ κτημάτων αὐτῶν, ἐνῷ αἱ χώραι αὗται κατεῖχοντο τότε ὑπὸ τῶν Τούρκων.

* Τέλος. — «Παναθήναια» σελὶς 292.

τῶν ὀνομάτων τῶν τοιούτων ἀναθημάτων γίνεται ἐν τῷ Τυπικῷ λόγος καὶ περὶ νομισμάτων Βυζαντινῶν, ἐν τούτοις δὲ πλὴν τοῦ γνωστοῦ ῥωμανάτου τραχέως¹ (νομισμ. τοῦ Ρωμανοῦ Δ'), Μονομαχάτου (τοῦ Κωνσταντίνου Θ' τοῦ Μονομάχου), δουκάτου (τοῦ Κωνσταντίνου τοῦ Γ' τοῦ Δούκα)², ἀπαντᾷ καὶ σκηπτράτον, ὅπερ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ ἡμετέρου νομισματολόγου Ι. Σβορώνου, ἂν μὴ πλημμελῶς κῆται ἀντὶ σκυφᾶτον³, εἶναι ὄνομα νομισματικὸν ὅλως νέον, δηλοῦν νόμισμα φέρον τὴν εἰκόνα σκήπτρου, συμβόλου τῆς βασιλικῆς ἀρχῆς.

Ἐκ τῶν ἀφορώντων ἐν τῷ Τυπικῷ τὰ περὶ ὀργανισμοῦ τῆς Μονῆς καὶ κανονισμοῦ τοῦ βίου τῶν μοναχῶν (λαμβανομένου ὡς κανόνος καὶ ὑπογραμμοῦ τοῦ ὑπὸ τοῦ Βασιλείου τοῦ Μεγάλου κεκανονισμένου μοναστικοῦ βίου) καὶ τῶν διαφόρων διατάξεων, διαλαμβανόμενων πάντων ἐν κεφαλαίοις ΑΓ', ὧν προηγείται Βρέβιον ἥτοι Εὐρετήριο ἀναλυτικόν, ἄξια σημειώσεως ὑπὸ γενικωτέραν Ἐκκλησιαστικὴν καὶ ἱστορικὴν ἔποψιν εἶναι δύο τινά:

α'. Ὅτι Μεγάλη Ἐκκλησία (ἡ Μεγάλη τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησία) ἐν τῷ Τ. σημαίνει οὐ μόνον αὐτὸν τὸν μέγαν ναὸν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐκκλησίαν καθόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον. Τὸ τοιοῦτον εἶναι ἄξιον σημειώσεως, διότι συνήθως ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς Φραγκοκρατίας (ἀπὸ τοῦ 13 αἰῶνος) γίνεται χρήσις τοῦ ὀνόματος Μεγάλη Ἐκκλησία ὑπὸ τοιαύτην ἔννοιαν, ἐν δὲ τοῖς κυρίοις Βυζαντινοῖς χρόνοις καλεῖται οὕτω ἀπλῶς ὁ μέγας ναός, (ὅστις ἦν καὶ πατριαρχικός). β'. Ἐν τῷ Τυπικῷ ὑπάρχει διάταξις (ἐν Κεφαλ. Γ') καθ' ἣν ἐν ταῖς ἱεραῖς τελεταῖς δὲν πρέπει νὰ μνημονεύεται τὸ ὄνομα τοῦ μητροπολίτου Φιλιππουπόλεως, ἀλλὰ «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξου τῶν ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς σῆς ἀληθείας». Ὅπως νοήσωμεν τὴν σημασίαν τῆς διατάξεως ταύτης, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι νῦν ἐν μὲν ταῖς μοναῖς ταῖς ἐνοριακαῖς, ἥτοι ταῖς ὑπαγομέναις εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ τῆς ἐνορίας μητροπολίτου, μνημονεύεται τὸ ὄνομα τοῦ μητροπολίτου, ἐν δὲ ταῖς μοναῖς

ταῖς κυριαρχικαῖς, ταῖς ἀνεξαρτήτοις ἀπὸ τοῦ ἐπισκόπου τῆς ἐνορίας, ταῖς μοναῖς ταῖς καλουμέναις Σταυροπηγικαῖς ἢ Σταυροπηγίαις, μνημονεύεται, τὸ ὄνομα τοῦ Οἰκουμ. Πατριάρχου (ὁ λόγος περὶ τῶν μονῶν τῶν ἐν τῷ κλίματι τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου), εἰς οὗ τὴν ὑπερτάτην κυριαρχίαν ὑπάγονται αἱ καθ' ἑαυτὰς αὐτόνομοι αὗται μοναῖ. Τὸ δὲ «πάσης ἐπισκοπῆς ὀρθοδόξων» μνημονεύειν εἶναι δικαίωμα μόνον τῶν ἀρχηγῶν τῶν ὁλῶς ἀνεξαρτήτων Ἐκκλησιῶν (ιδίως τῶν Πατριαρχῶν). Φαίνεται λοιπὸν ὅτι κατὰ τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἰδρύθη ἡ μονὴ τοῦ Γ. Πακουριανοῦ, αἱ σταυροπηγικαὶ νῦν λεγόμεναι μοναῖ (τοῦ ὀνόματος τούτου οὐδεμία γίνεται μνεία ἐν τῷ Τ.) αἱ ἰδρυμέναι διὰ βασιλικῷ χρυσοβούλλου, ἦσαν ἀνεξάρτητοι καὶ ἀπὸ τῶν πατριαρχῶν¹.

Ὑπὸ καθόλου ἱστορικὴν ἔποψιν τὸ Τυπικὸν τοῦ Γρ. Πακουριανοῦ εἶναι ἄξιον λόγου ὡς εἰκονίζον ἐν πολλοῖς τὸν χαρακτήρα οὐ μόνον τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα, ἀλλ' ἐν μέρει καὶ τῶν πολιτικῶν, ἰδίᾳ δὲ τὰς σχέσεις τοῦ ὀρθοδόξου λαοῦ τῶν Ἰβήρων πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Σημειώσεως ἄξιον εἶναι ὅτι κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἡ ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ στρατῷ ὑπηρεσία περιφανῶν Ἰβήρων στρατηγῶν κατέστησε τὴν τούτων ἐν τῇ πολιτείᾳ καὶ τῇ αὐτοκρατορικῇ αὐτῇ ῥοπὴν λίαν ἰσχυράν. Καὶ τῆς τοιαύτης ῥοπῆς ἀποτέλεσμα εἶναι πάντως ἡ ἰδρυσις Μονῶν Ἰβηρικῶν ἐν τῷ κράτει πιθανώτατα δὲ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα ἰδρύθη καὶ ἡ ἐν Ἀθῶν περιώνυμος μονὴ τῶν Ἰβηρίδων, ἂν καὶ ἡ παράδοσις τῆς μονῆς ἀναφέρει τὴν ἰδρυσιν ταύτην εἰς τὸν Ι' αἰῶνα, εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Νικηφόρου Φωκά. Ἐπὶ τοῦ Ἀλεξίου δὲ Κομνηνοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως τούτου ἰδρύθη, ὡς ἀναφέρει ἡ Ἄννα Κομνηνὴ, καὶ τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει «Φροντιστήριον τῶν Ἰβήρων» μοναχῶν περὶ οὗ λέγει αὕτη: «Πολλὴν δὲ φροντίδα καὶ τῶν ἐπιτενουμένων Ἰβηρίδων μοναχῶν ἐπεποιήτο, θύραν ἐκ θύρας ἀμοιβουσῶν τὸ πρότερον, ἐπειδὴν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἐπιδημήσειεν ἀλλὰ καὶ ταύταις ἡ κηδεμονίας τοῦμοῦ πατρὸς ἀνεδείματο φροντιστήριον μέγιστον».

Ὁ Γρ. Πακουριανὸς συνέταξεν ἡ διέταξε νὰ

¹ Ἐντεῦθεν δὲ ἐξηγεῖται καὶ τὸ γεγονός ὅτι τὸ τυπικὸν τοῦ Π. συνυπέγραψε μετὰ τοῦ κατωτέρου «πρὸς βεβαίωσιν καὶ πίστωσιν πάντων τῶν ἐν αὐτῷ ἀναγεγραμμένων» οὐχὶ ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, ἀλλ' ὁ παρατυχὼν τότε ἐν Φιλιππουπόλει Ἱεροσολύμων.

¹ Τὴν ἐρμηνείαν τοῦ τραχὺ ἴδε παρὰ Σβορώνου (Διεθνὴς Ἐφημ. Νομισματ. Ἀρχαιολ. Τόμ. Β'. 1899 σελ. 352—53).

² Τὸ δουκάτον, ὡς γνωστόν, κατέστη νόμισμα κοινότατον καθ' ἅπασαν τὴν δυτ. Εὐρώπην.

³ Ἰδ. τὴν ἐρμ. τοῦ ὀνομ. παρὰ τῷ Ι. Σβορ. ἐνθ' ἀνωτέρω, σ. 351.

συνταχθῇ τὸ Τυπικὸν αὐτοῦ οὐ μόνον Ἕλληνιστί, ἀλλὰ καὶ Ἀρμενιστί καὶ Ἰβηριστί. Τοῦτο δὲ ἐγένετο διότι εἶχεν οὐ μόνον Ἰβήρας, ἀλλὰ καὶ Ἀρμενίους συγγενεῖς, οἵτινες ἔδει νὰ νοήσωσι καλῶς τὸ περιεχόμενον καὶ νὰ σέβωνται τὰς διατάξεις αὐτοῦ.

Τοιοῦτον εἶναι τὸ κυριώτατον τοῦ Τυπικοῦ ὑπὸ ἔποψιν ἱστορικὴν. Ἀλλ' εὐρίσκει τις ἐν αὐτῷ καὶ ἄλλας πολλὰς ὑπὸ ἔποψιν μοναστικῆς τάξεως λίαν σπουδαίας εἰδήσεις, μὴ ἐχού-

σας διαφέρειν τοῖς πολλοῖς τῶν ἀναγνωστῶν τῶν «Παναθηναίων». Εἶναι δὲ καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν ἔποψιν λίαν σπουδαῖον ὡς μνημεῖον γνωστικὸν τοῦ ΙΑ' αἰῶνος πρὸ πάντων, ὡς εἴρηται, διὰ τὰς πολλὰς τὰς γνωστάς τε καὶ ἀγνώστους ἐν αὐτῷ Βυζαντινὰς Ἑλληνολατινικὰς λέξεις. Ἰβηρικὴ λέξις ὑπάρχει μία μόνη τὸ Τανουτόρης (Τανουτέρ) ἐρμηνευομένη κελάρης. (Ἐκ τῆς Ἀρμενικῆς ἡ λέξις ἐρμηνεύεται οἰκοδεσπότης).

Π. ΚΑΡΟΛΙΔΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τὰ τραγούδια ποῦ δημοσιεύω κατωτέρω, τὰ ὥραία αὐτὰ προϊόντα τῆς Δημοτικῆς μας Μούσης, περισυνέλεξα καθὼς καὶ ἄλλα πολλὰ εἰς τὸν Μυστράν κατὰ τὸ φθινόπωρον τοῦ 1903. Καὶ ἄλλοτε ἔγραψα εἰς τὰ «Παναθήναια», πρόκειμένου περὶ τοῦ Μυστρά, πόσον ἀφθονα εἶναι τὰ λαογραφικὰ καὶ γλωσσικὰ μνημεῖα, καὶ ἰδίως τὰ τραγούδια, τὰ ζῶντα εἰς τὸ στόμα τῶν κατοίκων τῆς ἄλλοτε, κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Παλαιολόγων, πρωτευούσης τοῦ δεσποτάτου τῆς Πελοποννήσου καὶ τώρα σχεδὸν ἐρήμου καὶ ἐγκαταλελειμμένης πόλεως ταύτης· καὶ ὅχι μόνον ἀφθονα, ἀλλὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν ὑπέρχαλα διὰ τὰς ποιητικὰς αὐτῶν καλλονάς, διὰ τὸ πλαστικὸν τῶν εἰκόνων, τὰς ἐπιτυχεῖς μεταφορὰς καὶ παρομοιώσεις, τὴν γοργότητα τοῦ διαλόγου, τὴν ἀπέριπτον διήγησιν καὶ τὴν μουσικότητα τοῦ στίχου. Ὁ ἀναγνώστης θὰ κρίνῃ ἄλλως τε καὶ ἀπὸ τὰ κατωτέρω τραγούδια, τὰ ὅποια ἤκουσα ἀπὸ τὸ στόμα μιᾶς αἰωνοβίου γραιῆς ποῦ ἐλησμονοῦσε τοὺς πόνους τῆς καὶ τὰ πολλὰ βάσανά τῆς ἄλλοτε μὲ τὰ τραγούδια καὶ ἄλλοτε μὲ τὰ μοιρολόγια ποῦ σχεδὸν ἀδιακόπως ἀλλεπάλληλα ἔλεγε μὲ φωνὴν μονότονον καὶ στρουχνήν. Δὲν θὰ εἶναι ὅμως περιττὸν νὰ σημειώσω ἐδῶ ὅτι δύο ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπίσκεψίν μου ἡ αἰωνόβιος αὕτη γραιῖα ἀπέθανεν αἰφνιδίως καὶ μάλιστα ὁ Χάρος τὴν κατέλαβεν ἐν ᾧ ἀκριβῶς γελαστή καὶ ἀμέριμνος ἐτραγουδοῦσε. Εὐτυχῶς εἶχα συλλέξει ἱκανὰ τραγούδια ἐξ ὧν αὕτη ἐνεθυμεῖτο. Ἀλλὰ πόσοι ἕως τώρα λαογραφικοὶ θησαυροὶ δὲν ἐχάθησαν καὶ πόσοι ἀκόμη δὲν χάνονται ἀκολουθοῦντες εἰς τὸ μνημα τοὺς θεματοφύλακας αὐτῶν, τὰς γραιῖας καὶ τοὺς γέροντας! Ἰδοὺ ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον ἐπιβάλλεται εἰς ἡμᾶς σύντονος ἐργασία καθ' ὅλας τὰς Ἑλληνικὰς χώρας πρὸς περισυναγωγὴν τῶν λαογραφικῶν μνημείων, ὅσα δὲν ἐξηφάνισεν ἀκόμη ὁ ψευδοπολιτισμός, τοῦ δάσκαλου ἡ μανία καὶ ὁ χρόνος.

Ι

«Νᾶχα νεράτζι νᾶρριχνα στὸ πέρα παρεθύρι
νὰ τσάκιζα τὸ μαστραπᾶ ποῦχει τὸ μῦρο μέσα.
Γιὰ σὲ τὰ λέω ἀγάπη μου, γιὰ σὲ τὰ τραγουδάω,
τὸ μαντιλάκι ποῦ κεντᾷς ἐμένα νὰν τὸ στείλῃς,
νὰ μὴν τὸ στείλῃς τὸ πρωτὶ παρὰ τὸ βράδυ-βράδυ,
νὰ μὴν τὸ στείλῃς μοναχὸ παρὰ μὲ τὴν ἀγάπη.»
Κι ἡ κόρη τὸ παρακόνισε τὸ παραπῆρε ὁ νοῦς τῆς
καὶ τῶστελε μονάχο του δυὸ τρεῖς ὥρες ἡμέρα.
Στὰ γόνατά μου τῶβαλα καὶ τὸ πολυξετάζω:
— «Μαντίλι μ', μαντιλάκι μου, γιὰ πές μου, γιὰ μολόγα,
πῶς μ' ἀγαπάει ἡ κυράτσα μου καὶ πῶς μὲ συμπονάει;»

10

—«Σύντας σὲ συλλο(γ)ίζεται, σύντας σὲ βάνει ὁ νοῦς της,
σά(ν) θάλασσα βουρλίζεται, σὰν κῦμα δέρνει ὁ νοῦς της,
καὶ σὰν ψαράκι τοῦ γυαλοῦ βροντοχτυπάει ἡ καρδιά της.»

Τοῦ τραγουδιοῦ αὐτοῦ ἔχουν δημοσιευθῇ τρεῖς παραλλαγáι· μία ἐκ Πύργου τῆς Ἡλείας ὑπ' Ἀνωνύμου, ἄλλη μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως ὑπὸ Émile Legrand καὶ τρίτη ἐκ Γορτυνίας ὑπὸ Π. Παπαζαφειροπούλου. Κατέχω δὲ καὶ ἐγὼ δύο ἄλλας παραλλαγὰς ἐκ τῆς ἐπαρχίας Μαντινείας, ὅπου τὸ τραγούδι ψάλλεται μὲ ἰδιαιτέραν μελωδίαν καὶ χορεύεται κατὰ τρόπον ξεχωριστὸν τὸν λεγόμενον *Θανιώτικον*.

2

—«Κόρη νερατζομάγουλη καὶ γαῖτανοφρυδοῦσα,
ποῦχεις καὶ χεῖλια κόκκινα, ποῦχεις καὶ μαῦρα μάτια,
ἀπὸ τί δρόμο θὰ διαβῇς, τί στράτα θὲ νὰ σύρῃς;
νὰ στρώσω ἄ(ν)θους στὴ διάβα σου, ἄ(ν)θους καὶ μοσχοκλάδια,
νὰ γένω γῆς νὰ μὲ πατῇς, διοφύρι νὰ περάσῃς.»

—«Δὲν τῶξερα, λεβέντη μου, πῶς τάπες γιὰ τὰ μένα,
νὰ γένω κορφομάντιλο στὸν κόρφο σου νὰ μ' ἔχῃς,
νὰ γένω χρυσοδόξαρο νὰ παίξῃς τὸ βιολί σου,
νὰ γένω κι ἀσημόκουπα νὰ πίνῃς τὸ κρασί σου.»

5

Ὁ τύπος διοφύρι (στιχ. 5) εἶναι εὐχρηστος καὶ ἐν Μάνη. Παράβαλε π.χ. τὸ δημοτικὸν τραγούδι:

Ξανθὴ κόρη τραγούδαγε στὸ μάρμαρο διοφύρι.
Ἀπο τὰ μοιργιολόγια τὰ πολλὰ καὶ ἀπὸ τὸ χαβὰ τους
τὸ δίοφύρι ῥάγισε κι ὁ ποταμὸς ἐστάθη
καὶ τὸ θιριὸ τοῦ ποταμοῦ ἐστάθη κι ἀφικριάσθη

Ἐπίσης ἀπαντᾷ ὁ τύπος διοφύρι καὶ εἰς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἐν Μεσσηνίᾳ γεφύρας τῆς Μαυροζούμαινας, χαραχθεῖσαν κατὰ τὸν ΙΖ' πιθανῶς αἰῶνα: Ἐκαυνέσθη τὸ διοφύρι τῆς Μαυροζούμαινας δι' ἐξόδων ἐμοῦ Σινὰν Σουμπασίου(ς) Καρυτενοῦ.

3

—«Κόρη μὲ τὰ ξα(ν)θὰ μαλλιά καὶ μὲ τὰ μαῦρα μάτια
σ' ἀφτὴ τῇ ῥοῦγα μὴν περνᾷς, στὰ δῶθε μὴ διαβαίνῃς,
τ' εἶναι ὁ γνιὸς μου σεβνταλῆς, τ' εἶναι καὶ χαροκόπος,
σοῦ κόβει τὰ δασυὰ κουμπιά, φιλεῖ τὰ μαῦρα μάτια.»

—«Κι ἐγὼ γιάφτονε θὰ διαβῶ ἀπὸ τῇ γειτονιά του,
κι ἄ(ν) θέ φιλι κι ἄ(ν) θέ τοιμπι ἄς ἔρῃ νὰ τὸ πάρῃ.»

5

Ξανθὴ καὶ μαυρομμάτια εἶναι τι παρ' ἡμῖν ὅχι σὺνηθες ὄθεν καὶ ἡ παροιμία:

Ἀριά καὶ ποῦ κόρη ξανθὴ νᾶχῃ καὶ μαῦρα μάτια
ἀριά καὶ ποῦ νὰ εὐρεθῇ, ἀριά καὶ ποῦ νὰ λάχῃ
κόρη μὲ τὰ ξα(ν)θὰ μαλλιά καὶ μαῦρα μάτια νᾶχῃ.

Χαροκόπος, καθὼς ἐξηγεῖ ὁ Κοραῖς τὴν λέξιν, «λέγεται ὅστις ἀγαπᾷ τὰς ἡδονὰς τῆς ζωῆς καὶ ἐξαιρέτως τὰς συμποσιακάς». Ἡ λέξις εἶναι ἀρκετὰ παλαιὰ διότι ἀπαντᾷ εἰς τοὺς στίχους κατὰ ἡγουμένων τοὺς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πτωχοπροδρομοῦ:

Γείτονα ἔχω πετρωτὴν, τάχα ψευδοτσαγγάρην·
πλὴν ἐναι καλοφουνιστής, ἐναι καὶ χαροκόπος.

καὶ ἀκολουθεῖ ζωρὰ καὶ διεξοδικὴ εἰκὼν βυζαντινοῦ χαροκόπου.
Τὸ Χαροκόπος ἀπαντᾷ καὶ ὡς ἐπώνυμον ἐν Καρυταίνῃ τῆς Γορτυνίας, ἐν Κεφαλληνίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ.

4

Πουλὰκι βγῆκε κι ἔκατσε κάτω στὴν καλαμῶνα,
δὲν κελαῖδοῦσε σὰν πουλί, δὲν κελαῖδοῦσε σ' ἀηδόνι,
μόν κελαῖδοῦσε κι ἔλεγε πῶς πιάνεται ἡ ἀγάπη.
« Ἀπὸ τὰ μάτια κάνει ἀρχή, στὰ χεῖλια κατεβαίνει
κι ἀπὸ τὰ χεῖλια στὴν καρδιά ριζώνει καὶ δὲ βγαίνει.»

Τῶν στίχων 4-5 ἤκουσα ἐν Μονεμβασίᾳ τὴν ἐξῆς παραλλαγὴν:

Ἀπὸ τὰ μάτια πιάνεται, στὸ στόμα κατεβαίνει,
κι ἀπὸ τὸ στόμα στὴν καρδιά ἀνάβει καὶ δὲ σβένει.

5

5

«Ὅταν σ' ἀκούω λαχταρῶ, δταν σὲ βλέπω τρέμω,
κι δταν σὲ ἰδῶ κατάμματα, βουβαίνουμαι, δὲν κρένω.
Σὰν τρώ' μὲ τρώει ἡ (γ)ῆννοια σου, μασσῶ, δὲν καταπίνω,
κι ἂν πῶ νερὸ νὰ δροσιστῶ, φαρμάκι εἶναι κι ἐκεῖνο.
Φεύγεις καὶ κλαῖν' τὰ μάτια μου καὶ χλίβεται ἡ καρδιά μου,
λαμπρὸ μ' ἀστέρι τῆς ἀγῆς καὶ γλυκοσυνοδιά μου.

5

6

Τώρα ποῦ μπῆκα στὸ χορὸ θὰ εἰπῶ 'να τραγουδάκι,
θὰ εἰπῶ τραγούδι τοῦ σεβντᾶ, καὶ τῶν παλληκαράδω(ν)
θα εἰπῶ καὶ τῆς ἀγάπης μου τί φορεσιὰ τῆς πάει:
Τῆς ἀσπρῆς ἀσπρὰ πρέποννε, τῆς γαλανῆς γαλάζια
καὶ τῆς μελαχροινούτσικης χρυσὰ καὶ καμουχένα.

Καμουχένα εἶναι τὰ ἀπὸ καμουχᾶ κατασκευασμένα. Εἶναι δὲ ὁ καμουχᾶς ἢ χαμουχᾶς ἢ καμουχᾶς, πολυτελὲς ὕφασμα, ὀλομέταξον μὲ χρυσὰς παρυφὰς καὶ διηνησμένον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας κατασκευάζοντο αἱ ποδώσεις τῶν ἀγίων εἰκόνων, τὰ ἱερὰ ἄμφια καὶ τὰ καλύμματα τῆς ἀγίας τραπέζης, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ τὰ ἐνδύματα τῶν αυτοκρατόρων καὶ τῶν λοιπῶν εὐγενῶν. Ὁ καμουχᾶς ὑφαίνεται κατ' ἀρχὰς ἐν Σινικῇ, ἔπειτα ἐν Βαγδάτῃ, Ταυρίδι, Δαμασκῷ, Ἀλεξανδρείᾳ καὶ τέλος εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας καὶ ἰδίως εἰς τὰς Θήβας καὶ τὴν Κύπρον. Ἐθεωρεῖτο δὲ κατὰ σπουδαῖον ἢ γνῶσις τῆς ὑφαντικῆς τοῦ καμουχᾶ, ὅθεν καὶ τὸ τραγούδι:

Ξέρει καὶ ὑφαίνει καμπουχᾶ, ξυφαίνει τὸ βελούδο.

Εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὴν Κωνσταντινούπολιν διενεργεῖτο σπουδαῖον ἐμπόριον τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος πολυτίμου ὕφασματος, τὸ ὁποῖον, σημειωτέον, ἦτο περιζήτητον εἰς τὴν αὐλὴν τῶν Βυζαντινῶν αυτοκρατόρων καὶ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας, καθὼς καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ποντιφικῶν τῆς Ῥώμης.

Ἐκ τινος εἰκότος τῆς Θεοτόκου, ποῦ εἶχε πόδωσιν ἀπὸ καμουχᾶν ὀνομάθη *Καμουχαρέα* καὶ ἡ γνωστὴ βυζαντινὴ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἀθηνῶν, ἢ ὑπὸ τῶν λογίων *Καμπικαρέα* συνηθέστερον λεγομένη.

ΝΙΚΟΣ Α. ΒΡΕΣ

Η ΘΕΛΗΣΙΣ ΩΣ ΜΕΣΟΝ ΠΑΡΑΤΑΣΕΩΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Ενδιαφέρουσα μελέτη ἐδημοσιεύθη μὲ τὸν ἀνωτέρω τίτλον εἰς τὸ γνωστὸν γαλλικὸν περιοδικὸν « Ἐπιθεώρησις ». Ὁ συγγραφεὺς αὐτῆς κ. Α. Finot, βασιζόμενος κυρίως εἰς τὰς νεωτέρας παρατηρήσεις τῆς φυσιολογικῆς ψυχολογίας, τὰς σχετικὰς μὲ τὴν ὑποβολὴν καὶ τὴν αὐθυποβολήν, συμπεραίνει ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὴν δύναμιν νὰ παρατείνῃ τὴν ζωὴν τοῦ διὰ τῆς θέλησεως. Ἡ προκατάληψις τῆς ἐξαντλήσεως, ἡ ἀποθάρρυνσις, ἡ ἐνατένισις τοῦ γήρατος φέρουν τὸ μοιραῖον τέλος πολὺ ἐνωρίτερα ἀφ' ὅτι πρέπει. Ἀπ' ἐναντίας ἡ πεποίθησις εἰς τὴν ἀντοχὴν τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ ἡ ἐπίδοσις εἰς τὰς πραγματικὰς ἀπολαύσεις τῆς ζωῆς ἐν καιρῷ τοῦ γήρατος, ἡ ἀφροσύνη τοῦ θανάτου, παρατείνουν τὴν ζωὴν πέραν τοῦ συνήθους ὁρίου, ὥστε νὰ γίνεται φανερόν ὅτι ὁ ἄνθρωπος καὶ μὲ μόνην τὴν ἡθικὴν ἐπιβολὴν ἐπὶ τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ἡμπορεῖ νὰ γίνεται μακρόβιος.

Ἐβεβαιώθη ὅτι ἡ δύναμις τῆς ὑποβολῆς ἔχει ἀποτελέσματα καταπληκτικά, μέχρις ἀπιστεῦτου. Τοιουτοτρόπως — διὰ νὰ μείνωμεν εἰς ὀλίγα παραδείγματα — οἱ γνωστοὶ φυσιολόγοι Ch. Richet καὶ Barthelemy ἀναφέρουν ὅτι μία μητέρα βλέπουσα βαρὺ στήριγμα παραπετάσματος ἔτοιμον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ τέκνου τῆς, ὑπέστη αὐτοστιγμὴ ἐρύθημα μώλωπος ἀκριβῶς εἰς τὸ μέρος τοῦ σώματος, ποῦ θὰ ἐμωλοπιζέτο τὸ τέκνον τῆς. Ὁ Carpanter ἀναφέρει περὶ ἀνθρώπου πολὺ ἀδυνάτου, ὁ ὁποῖος ἐσήκωσε μέγα βάρος, διότι τὸ ἐξέλαβεν ὡς ἐλαφρόν. Ὁ Carvisart ἐπετύγχανε δι' ὑποβολῆς τὴν θεραπείαν τῆς αὐτοκρατείας Ἰωσηφίνης μὲ χάπια ἀπὸ ψωμί. Ὁ κ. Lasser πιστοποιεῖ τὴν θεραπείαν γυναικός, ἡ ὁποία εἶχε γίνῃ ἐπιληπτικὴ κατόπιν μεγάλου φόβου καὶ ἡ ὁποία ὕστερα ἀπὸ πολλὰς προσπάθειάς τῶν ἱατρῶν ἔγινε καλὰ μὲ τὸ νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ προσκύνημα τῆς Παναγίας τοῦ Λούρδ.

Τὴν μέθοδον τῆς θείας θεραπείας μεταχειρίζονται καθ' ὑπόδειξιν τοῦ Charcot οἱ μαθηταὶ τοῦ ἐπὶ τῶν θρησκολήπτων ἀσθενῶν. Τοὺς ὑπνωτίζουν, τοὺς ὑποβάλλουν ὅτι εὐρίσκονται εἰς τὸ θαυματουργὸν σπήλαιον καὶ ὅτι τοὺς φανερῶνται ἡ Παναγία, καὶ τοιουτοτρόπως ἐπιτυγχάνουν πολλάκις θεραπείας. Πάμπολλα παραδείγματα ἀνάλογα ἀναφέρονται ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους διὰ τὰ Ἀσκληπιεῖα. Πάντοτε ἡ πί-

στις εἰς τὰ θαύματα παρήγαγεν αὐτὰ ταῦτα τὰ θαύματα.

Ἡ ἐπίδρασις τῆς λεγομένης ψυχικῆς ζωῆς ἐπὶ τοῦ σώματος φανερῶνται παντοιοτρόπως. Καὶ τῆς ἐπιδράσεως αὐτῆς ἐξηγησιν ἔδωκεν ἐν μέρει ἡ ἀνακάλυψις τῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων ὑπὸ τοῦ Claude Bernard. Χάρις εἰς αὐτὸν γνωρίζομεν σήμερον στοιχειωδῶς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἐγκεφάλου, ἥτοι πῶς διὰ μέσου τῶν ἀγγειοκινητικῶν νεύρων ἐπιδρᾷ ὁ ἐγκέφαλος ἐπὶ ὅλων τῶν ὁργάνων τοῦ σώματος. — Ἐπίμονος προσήλωσις τῆς σκέψεως, δηλαδὴ ἀπασχόλησις τοῦ ἐγκεφάλου, ἐπὶ ἐνὸς μέλους τοῦ σώματος, προξενεῖ φανεράν ἀλλοίωσιν εἰς τὸ μέλος — ὡχρότητα π. χ., ἐρυθρότητα, στίγματα κ.τ.λ. — ὡς συνέβαινεν εἰς τοὺς χριστιανούς ἀσκητάς, ποὺ μὲ τὴν ἐπίμονον προσήλωσιν τῶν εἰς τὸ Πάθος τῆς Σταυρώσεως ἐλάμβανον τὰ ἔχνη τῶν ἡλῶν εἰς τὰς χεῖρας, τὸ σημεῖον τοῦ λογιζομένου τῆς πλευρᾶς, τοὺς μώλωπας τῆς μαστιγώσεως τοῦ Ἰησοῦ. — Πολλὰ ὅμοια γεγονότα ἐγκυμάτων ἢ μολώπων δι' αὐθυποβολῆς πιστοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ Charcot καὶ ἄλλων.

Ἀφ' ἑτέρου τὰ πάθη, καθὼς ὁ θυμὸς, ὁ φόβος, ἡ προσδοκία, ἡ ἐρωτικὴ παραφορὰ, ἔχουν εἰς τὰς ἀπλουστεράς ἐκδηλώσεις τῶν καταφανῶν ἐπιδράσιν ἐπὶ τοῦ ὁργανισμοῦ. Ἐν γένει αἱ τοιαῦται ἰσχυραὶ συγκινήσεις παράγουν ψυχροὺς ἰδρωτάς, διαρροίας, χλωρώσεις, δηλητηριάσεις τοῦ αἵματος καὶ παρακώλυσιν τῆς πέψεως. Πολλοὶ δὲ τόμοι θὰ ἐχρεώλυντο διὰ νὰ καταγραφοῦν τὰ πιστοποιηθέντα κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους γεγονότα, τ' ἀποδεικνύοντα τὴν ἐπίδρασιν — τὴν ζωηρὰν καὶ μεγάλην καὶ ἀποτελεσματικὴν ἐπίδρασιν τῶν ψυχικῶν διαθέσεων — ἐπὶ τῶν σωματικῶν λειτουργιῶν. Κατὰ τὴν ταξινόμησιν τοῦ Hack Tuke αἱ ψυχικαὶ αὐταὶ διαθέσεις δύνανται νὰ χωρισθοῦν εἰς πέντε κατηγορίας: *τὴν αἰσθησίαν, τὴν υπεραισθησίαν, τὴν ἀναισθησίαν, τὴν παραισθησίαν καὶ τὴν δυσαισθησίαν.*

Ἰδοὺ καὶ μερικὰ παραδείγματα ἐπὶ τῶν πέντε τούτων κατηγοριῶν διὰ νὰ γίνῃ πλέον καταληπτὴ ἡ ταξινόμησις.

Ὁ Ἐρβερετ Σπένσερ δὲν ἡμποροῦσε νὰ ἴδῃ σπόγγον ξηρὸν τριβόμενον εἰς τὸ πάτωμα, χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ προστριβὴ ἐγίνετο ἐπάνω του. Ἀναφέρονται δὲ ἄνθρωποι, ποὺ ἐλιποθύμησαν εἰς τὴν θέαν ἀδειανοῦ φε-

ρέτρου, διότι ἐνόμιζαν πῶς ὑπῆρχε μέσα εἰς αὐτὸ νεκρός. Τοιαῦτα φαινόμενα καταλέγονται εἰς τὴν αἰσθησίαν.

Ὅταν ὑποδειχθῇ εἰς ἕνα ὑπνωτισμένον ὅτι κάποιον μέρος τοῦ σώματός του πᾶσχει καὶ πονεῖ ὑπερβολικά, κατόπιν ἔξυπνος αἰσθάνεται τοὺς πόνους μόλις ἐγγίσῃ τὸ ὑποδειχθὲν μέρος. Τοῦτο λέγεται ὑπεραισθησία.

Ἡ ὑποβολὴ ἐπίσης προκαλεῖ τὰ φαινόμενα τῆς ἀναισθησίας. Πολὺ πρὸ τῆς χρήσεως τοῦ χλωροφορμίου, ἔκαμνον ἀνωδύνους ἐγχειρίσεις, ὑπνωτίζοντες τοὺς ἐγχειριζομένους. Καὶ σήμερον δὲ μεταχειρίζονται τὸν ὑπνωτισμὸν ἐπιτυχῶς εἰς τὰς γυναῖκας διὰ νὰ ἐλαττώσιν τὰς δόνας τοῦ τοκετοῦ.

Περιογετότερα εἶναι ἡ παραισθησία. Ὑπὸ τὴν δύναμιν τῆς ὑποβολῆς ἢ καὶ τῆς αὐθυποβολῆς ὑπάρχουν ἄνθρωποι βλέποντες ἀνύπαρκα πράγματα ἢ πᾶσχοντες ἀνυποστάτους ἀσθενείας χωρὶς καμμίαν ἐξωτερικὴν αἰτίαν.

Ὅχι ὀλιγώτερον συνήθη εἶνε τέλος τὰ φαινόμενα τῆς δυσαισθησίας. Γνωστὸς γάλλος μυθιστοριογράφος δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἴδῃ ἄνθρωπον πᾶσχοντα πονόλαιμον χωρὶς νὰ αἰσθανθῇ τοὺς αὐτοὺς πόνους. Ἀναφέρεται δὲ νέος, ποὺ ἀπὸ τὴν ἐγχείρισιν ἐνὸς πᾶσχοντος πλευρίτιδα, ἠσθάνθη διὰ πολλὰς ἡμέρας πόνους εἰς τὰς πλευράς.

Σημειωτέον ὅτι ὑφίστανται ὑποβολὴν ὅχι μόνον οἱ νευροπαθεῖς, ὡς συνήθως πιστεύεται, ἀλλὰ ὅλοι οἱ ἄνθρωποι. Ἀρκετὰ ἐνδεικτικὸν τούτου εἶνε τὸ παράδειγμα τοῦ Charcot περὶ εἴκοσι συνδαιτημόνων ποὺ ὑπέφεραν ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις δηλητηριάσεως ὅταν ἐπίστευσαν ὅτι ὁ μάγειρος εἶχε τρελλαθῇ καὶ εἶχε ρίψει ἄρσενικὸν εἰς τὰ φαγητά. ὅλοι ἔκαμαν ἐμέτους, ἠσθάνθησαν κωλικόπονον καὶ σπασμούς.

Ὡς εἶναι κοινῶς γνωστὸν, ἀπὸ μεγάλην λύπην ἢ κόμην λευκαίνεται διαμῖς. Ἡ λύπη ἐπίσης προκαλεῖ δάκρυα. Ὁ θυμὸς παράγει ἀφθονίαν σιέλου. Ἡ ἐντροπὴ κοκινίζει τὰς παρειάς, ὁ φόβος ταχύνει τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας καὶ ἡ ὀργὴ βραδύνει τὴν πέψιν. Ἀντιθέτως ἡ χαρὰ τὴν ὑποβροθεῖ καὶ ἡ γαλήνη τοῦ πνεύματος δίδει γενικὴν εὐεξίαν.

Ὅταν ληφθοῦν ὑπ' ὄψει συστηματικῶς καὶ εἰς εὐρύτερον κύκλον παραδειγμάτων αἱ τοιαῦται παρατηρήσεις τῆς ἐπιδράσεως τῶν ψυχικῶν διαθέσεων ἐπὶ τοῦ σώματος καὶ ὅταν ἐξετασθῇ βαθύτερον ἡ ψυχικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώ-

που εἰς τὴν γεροντικὴν ἡλικίαν, εὐκόλως ἐξάγεται τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ ἄνθρωπος συνήθως ἐπιτείνει τὴν ἐξάντλησίν του μὲ αὐθυποβολήν. Μὲ τὴν ἀντίληψιν ὅτι βαρύνουν τὴν ῥάχιν μας πολλὰ ἔτη, ἀποκτῶμεν καθιστικὰς συνήθειάς καὶ παραιτοῦμεν τὰς ἀσχολίας μας. Βαθμιδὸν δὲ τὸ αἷμα μας βλάπτεται καὶ ὁ ὁργανισμὸς μας ἀφήνει ἐλεύθερον στάδιον εἰς ὅλας τὰς ἀσθενείας.

Εἶναι καιρὸς ὅμως ν' ἀναστρέψωμεν τοὺς ὅρους. Ἡ γνώσις τῆς φυσιολογίας μᾶς τὸ ἐπιβάλλει. Ἀς μεταχειρισθῶμεν τὴν αὐθυποβολὴν ἀντιθέτως, ὥστε ν' ἀποβλέπωμεν μὲ πεποίθησιν εἰς τὴν διάρκειαν καὶ τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς καὶ ὅχι εἰς προσεχὲς τέλος. Ἀς πιστεύωμεν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ γίνωμεν ἑκατοντούταις. Ὁ Γκαίτε μὲ τὴν προφητικότητά των ὑπερόχων διετύπωσεν ὥραία τὴν ἐνδόμυχον αὐτὴν δύναμιν μας καὶ τὴν ἀποτελεσματικότητά αὐτῆς. « Ὁ ἄνθρωπος — λέγει — δύναται νὰ διατάξῃ τὴν φύσιν ν' ἀπομακρύνῃ ἀπ' αὐτὸν ὅλα τὰ ξένα στοιχεῖα, ποὺ τὸν κάμνουν νὰ πάσῃ καὶ ν' ἀρρωστῇ ».

Ὅσον μελετᾷ κανεὶς προσεκτικώτερα τὴν ψυχικὴν κατάστασιν τῶν μακροβίων, τόσον μετ' ἐκπλήξεως ἀναγνωρίζει ὅτι ὅλοι των εἶναι γενικῶς αἰσιόδοξοι καὶ ἰδιαιτέρως ἀποβλέπουν μὲ πεποίθησιν εἰς τὴν παράτασιν τῆς ζωῆς των. Ἐχουν ἐν εἶδος λησμοσύνης τοῦ θανάτου καὶ μάλιστα οἱ πλέον ἀνεπτυγμένοι μεταξὺ αὐτῶν εὐρίσκουν ἐξαιρετικὰ θέλητρα εἰς τ' ἀγαθὰ τοῦ γήρατος. Πράγματι δὲ τὰ γηρατεῖα ποὺ τόσον ἡ συνηθισμένη ἀντίληψις τὰ ἐσυκοφάνησε καὶ τὰ φοβεῖται, δίδουν ἐξαιρετικὰς ἀπολαύσεις εἰς τοὺς ἐκτιμῶντας τὴν ἀξίαν τῆς ζωῆς. « Ἡλικία θελκτικὴ τὸ γῆρας — γράφει ὁ Ρενάν — ἡ πλέον κατάλληλος διὰ τὴν γαληνίαν ἱλαρότητα, ἐποχὴ ποὺ ἀρχίζει κανεὶς νὰ βλέπῃ κατόπιν ἐργώδους ἡμέρας ὅτι τὰ πάντα εἶναι ματαιότης ἀλλὰ συνάμα καὶ ὅτι ἐν πλῆθος ἀπ' αὐτὰ τὰ μάταια πράγματα ἀξίζει νὰ τ' ἀπολαύσωμεν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ». Θέσατε τὸν ἑαυτὸν σας εἰς τὴν ψυχικὴν κατάστασιν ποὺ τόσον περιληπτικὰ εἰκονίζει ὁ Γάλλος φιλόσοφος, καὶ θ' ἀπολαύσετε βαθμιδὸν τὰ θέλητρα τῆς ἱλαρότητος ἀντὶ τῶν ἀνησυχιῶν καὶ τῶν φόβων. Μὴ σκέπτεσθε τόσον πολὺ καὶ μὲ τόσην προκατάληψιν τὰς ἀσθενείας τῶν ὁργάνων τοῦ σώματος, τὴν φθορὰν τῶν ἰσθμῶν, τὴν μοιραίαν κατάρρευσιν. Μὴ δυσπιστῆτε εἰς τὰς σωματικὰς καὶ εἰς τὰς πνευματικὰς δυνάμεις σας, καὶ τὴν ἀντοχὴν σας πρὸς ἐργασίαν καὶ εἰς

την μνήμην σας, διότι άλλως γίνεσθε περισσό-
τερον σκληροὶ εἰς τὸν ἑαυτὸν σας καὶ περισσό-
τερον καταστρεπτικοὶ παρ' ὅτι εἶναι ἡ φύσις.
Τὸ νὰ καταθέτη κανεὶς τὴν εὐθύνην καὶ τὴν
ἀπόλαυσιν τῆς ζωῆς, εἶναι ἔγκλημα κατὰ τοῦ
ἑαυτοῦ του καὶ κατὰ τῶν ἄλλων.

Αἱ προλήψεις μας συντελοῦν κυρίως εἰς τὸ
ἔγκλημα τοῦτο. Πιστεύομεν σφαλερὰ ὅτι μόλις
γίνομεν 60 ἐτῶν, πρέπει νὰ ἐγκαταλείψωμεν
τὰς ἐργασίας καὶ τὰς ἀπολαύσεις μας. Καὶ γι-
νόμεθα θεληματικῶς ἀπόμαχοι τῆς ζωῆς. Ἐνῶ
ἡ φυσιολογία μᾶς βεβαιώνει θετικῶς ὅτι ὁ ὁρ-
γανισμός μας ἔμπορεῖ νὰ ἐκτελέσῃ εἰς τὴν ἡλι-
κίαν αὐτὴν καὶ κατόπιν ἀκόμη ὅλας ἀνεξαιρέ-
τως τὰς φυσιολογικὰς λειτουργίας τῶν νεωτέ-
ρων ἡλικιῶν. Θεωρητικῶς τὸ ὄριον τῆς ἐξ-
αντλήσεως τοῦ ἀνθρωπίνου ὁργανισμοῦ καὶ
συνεπῶς ἡ ὥρα τοῦ θανάτου εἶναι εἰς τὸ 150^{ον}
ἢ καὶ εἰς τὸ 200^{ον} ἔτος τῆς ζωῆς. Καὶ στατι-
στικῶς ὁ κίνδυνος τῶν σοβαροτέρων ἀσθενειῶν
— τῆς πνευμονίας, τῆς φθίσεως, τῶν καρδια-
κῶν παθήσεων, τῆς ἐγκεφαλικῆς συμφορῆσεως
κ.τ.λ. — εἶναι ὀλιγώτερος μετὰ τὸ ἐξηκοστὸν
ἔτος τῆς ζωῆς παρὰ πρὸ αὐτοῦ.

Ἀρκεῖ ἀπὸ νέος νὰ ἐμποτισθῇ κανεὶς εἰς τὴν
ιδεάν τῆς μακροβιότητος, νὰ ἐφαρμόσῃ εἰς τὸν
ἑαυτὸν του τὴν ἀρχὴν τῆς οἰκονομίας τῶν δυ-
νάμεων, διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν μακροβιότητα.
Ἐν τούτοις, ἐνῶ ὅλοι εἴμεθα σύμφωνοι ὡς πρὸς
τὴν μεγάλην ἀξίαν τῆς ζωῆς, εἰς τὴν πραγματι-
κότητα τὴν σπαταλῶμεν. Κατὰ τοὺς χρόνους
τῆς νεότητός μας ξαντιλοῦμεν μὲ παντοειδείς
καταχρήσεις τὰς λειτουργίας τοῦ ὁργανισμοῦ
μας, δημιουργοῦμεν ἀνισορροπίας καὶ προκα-
λοῦμεν παθήσεις αὐτοῦ. Ὡς νὰ μὴ ἤρουν δὲ
αἱ σωματικά, δηλαδὴ αἱ προφανεῖς τοπικαὶ
ζημίαι, προξενοῦμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας καὶ ἄλ-
λας, ἡθικάς. Αἱ ἀπογοητεύσεις ποῦ σχεδὸν πάν-
τοτε δὲν ἔχουν σοβαρὰν αἰτίαν, αἱ πικρίαι, αἱ
παραφοραί, αἱ ἀμφιβολίαι περὶ τῆς ἀντοχῆς
μας, οἱ δισταγμοὶ διὰ τὴν υἱείαν μας καὶ ἄλλαι
ποικίλαι ψυχικαὶ δειλίαι δημιουργοῦν ψυχικὰς,
δηλαδὴ γενικὰς, τοῦ ὁργανισμοῦ ζημίας. Ἐνῶ

δι' ἀντιθέτου ὑποβολῆς, δι' αἰσιοδοξίας, διὰ
θάρρους εἰς τὴν ζωὴν καὶ διὰ πίστεως εἰς τὴν
ἀντοχὴν μας, ὅχι μόνον τὰς ψυχικὰς ἐξασθενί-
σεις θ' ἀπεσοβοῦμεν, ἀλλὰ καὶ πολλὰς σωματι-
κὰς βλάβας θὰ ἐμετριάζαμεν.

Τὸ συμπέρασμα εἶναι πρόδηλον. Ὁ ἄνθρω-
πος ἔχει ἀντοχὴν διὰ νὰ ζῇ πολὺν περισσώτερον
ἂν ζῇ. Καταστρέφει καὶ συντομεύει τὴν
ζωὴν του σπαταλῶν τὰ ζωικὰ κεφάλαια ἐνω-
ρὶς μὲ τὰς σωματικὰς καταχρήσεις καὶ οὐχὶ
ὀλιγώτερον μὲ τὴν ἡθικὴν κόπωσιν καὶ μὲ τὴν
ἀποθάρρυνσιν. Εἰς τοῦτο συντελοῦν ἡ ἀνα-
τροφή, αἱ προλήψεις καὶ αἱ σφαλεραί ἀντιλή-
ψεις ὡς πρὸς τὴν δύναμιν τῆς ζωῆς.

Ἀντίδοτον πρὸς θεραπείαν τῆς δηλητηριά-
σεως καὶ καταστροφῆς αὐτῆς εἶναι ἡ θέλη-
σις. «Δύναμαι καὶ πρέπει νὰ ζήσω πολὺ»
ἰδοὺ τὸ ἀξίωμα ποῦ πρέπει ἡ θέλησις νὰ
ἐπιβάλλῃ εἰς τὴν συνείδησίν μας. Καὶ πρὸς
ἐφαρμογὴν του πρέπει νὰ ἐλαττώνη τὴν σπα-
τάλην τῶν σωματικῶν δυνάμεων, νὰ ρυθ-
μίσῃ τὴν λειτουργίαν τοῦ ὁργανισμοῦ καὶ κυ-
ρίως νὰ στερεώνη τὴν πεποίθησιν εἰς τὴν μα-
κροβιότητα. Διότι, ὡς ὑπεδείχθη ἀνωτέρω, ἡ
ἐπίδρασις τῆς ὑποβολῆς μας ἐπὶ τοῦ ὁργανι-
σμοῦ μας εἶναι μεγίστη καί, ἀπὸ γενικῆς ἀντι-
λήψεως, ἴσως πλέον ἀποτελεσματικὴ ἀπὸ κάθε
τι ἄλλο. Οἱ ἀδικαιολόγητοι φοβοὶ ἀποθαρρύν-
ουν τὴν συνείδησιν καὶ ἐπιταχύνουν τὴν κατα-
στροφήν. Ἀπ' ἐναντίας ἡ αἰσιόδοξος ἐμπιστο-
σύνη πρὸς τὸν ὁργανισμόν μας παρατείνει τὴν
ζωήν. «Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἀναπόφευκτος ἐπί-
σκεψις — τελειώνει ὁ κ. Α. Finot — τοῦ γήρα-
τος καὶ τοῦ θανάτου θὰ γίνῃ ὅχι μόνον πλέον
ἀργὰ ἀλλὰ θὰ ἐπέλθῃ εἰς ὥραν ποῦ θὰ μᾶς
ἦναι ἐπιθυμητή. Θὰ τοὺς περιμένωμεν τότε
τοὺς δύο αὐτοὺς ἐπισκέπτας ὡς ἀγαπητοὺς ξέ-
νους μας ποῦ πρόκειται νὰ μᾶς φέρουν, εἰς
ἐποχὴν μακρυνήν, πολὺ μακρυνήν, τὸ ἐλκυστι-
κὸν θέλητρον τῆς ἰλαρᾶς καὶ εὐρηνικῆς με-
λαγχολίας των...».

I. ΖΕΡΒΟΣ

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Η ΑΝΑΘΡΕΦΤΗ *

Γ'.

Ο Γερόλυμος Λαδάς, ὁ καρρολόγος, ἀπὸ τὴν
ἡμέρα ποῦ ἔχασε τὴ γυναῖκα του, καὶ χά-
νοντας τὴ γυναῖκα ἔχασε καὶ τὴ θυγατέρα του,
γιατὶ τοῦ τὴν ἐπῆραν, — ἔγινε ἄλλος ἄνθρω-
πος. Τῶρριξε ἔστην τεμπελιά καὶ ἔτὸ κρασί.
Ἐπινε γιὰ νὰ ξεχνᾷ «τὴ συφορά του», καὶ
κάθε βράδυ ἐγινότανε «κούρνια». Ἐπειτα καὶ
κάθε αὐγὴ. Λίγο - λίγο ὁ καλὸς δουλευτὴς κα-
τάντησε ἕνας ἐλεεινὸς καὶ τρισάθλιος μεθύστα-
κας, μία σκνίπα τῶν κρασοπουλιῶν. Ὁ πατέ-
ρας αὐτοῦ ὁ ἀκαμάτης, ὁ κουρελιάρης, ὁ βρω-
μερός, ἦταν ἡ μεγάλη ντροπὴ τῆς Ἀντζολίνας,
καὶ ἀπὸ χρόνον σὲ χρόνον ἐγινόταν μεγαλήτερη.

Ἐκεῖνο ποῦ εἶχε προφητέψει ὁ σιὸρ Ἀντω-
νάκης ἔγινε: ἡ σιὸρ Ἀντωνάκαινα ἀναγκά-
σθηκε νὰ περιμαζέψῃ ἔτὸ σπίτι καὶ τὸν πατέρα
τῆς ἀναθρεφτῆς της. Τὸν ἔβαλε νὰ κοιμᾶται
ἀπάνω στὴ σοφίτα, τοῦ ἔδωσε κάτι ἀποφόρια
τοῦ ἀντροῦ της, τὸν ἐσύμπιασε, τὸν ἐσυμβού-
λεψε, τὸν ἐνουθέτησε, καὶ τὸν ἔστειλε, μεση-
μέρι καὶ βράδυ, νὰ σχολάζῃ τὴν Ἀντζολίνα.

Ἦταν περίεργο, καὶ θλιβερό, νὰ τοὺς βλέ-
πης τοὺς δύο τοὺς ἔτὸ δρόμο. Ὁ πατέρας ὁ
δυστυχὸς ἔμοιαζε σὰν δοῦλος τῆς εὐμορφῆς κό-
ρης του. Ἐπήγαιναν ὅμως κοντὰ - κοντὰ, καὶ
ἡ δὲν μιλοῦσαν καθόλου, κατσουφιασμένοι
καὶ οἱ δύο, ἡ φιλονεικοῦσαν μὲ πείσμα. Ἡ
Ἀντζολίνα τοῦ εἶχε πάρει ὅλον τὸν ἀέρα καὶ
τὸ ἐμάλανε σὰ μεγάλη. Ἡ τοῦ παραπονιού-
ταν σὰν ἀδικημένη, ποῦ ξεθαρρεῦεται νὰ γυ-
ρέψῃ τὸ δίκιο της, μεγάλο σὰν τὸν οὐρανό.
Τοῦ τὰ ἔλεγε ὀρθὰ - κοφτὰ. Πατέρας ἦταν αὐτὸς
ἡ κάτι ἄλλο; Καλὰ ποῦ δὲν τὴν ἔτρεφε, ποῦ δὲν
τὴν ἐντυνε, ποῦ δὲν τὸν ἐγνοίαζε γιὰ τίποτα, μὰ
οὔτε κἄνε γιὰ τὴν «ἀξιοπρέπεια»; Νὰ φάῃ ἔτὸ
ὑστερο ὅ,τι εἶχε καὶ δὲν εἶχε; Νὰ καταντήσῃ
ἔτσι ποῦ νὰ ντρέπεται νὰ λέῃ πῶς εἶνε πατέρας
της; . . . Καὶ ὅλα τοῦ τᾶψαλλε ἔτὸ δρόμο, γιατί ἔτὸ
σπίτι δὲν ἤθελε νὰ πικραίνῃ τὴ νουνά της. Καὶ
κάπου - κάπου λησμονιότανε καὶ τῆς ἔφευγε
καμμιὰ λέξι πιὸ δυνατὰ, ποῦ ἔκανε τοὺς διαβά-
τες τῆς Πλατείας Ρούγας νὰ γυρίζουν πρὸς τὸ
ἀταίριαστο ζευγάρι σαστισμένοι.

Στὸ σπίτι δὲν περνοῦσαν καὶ τόσο ἄσχημα.
Ὁ Γερόλυμος στὴν ἀρχὴ προσπαθοῦσε νὰ φαί-

νεται σεμνός, συμμαζεμένος, πρόθυμος. Ἐφτασε
νὰ ὑποσχεθῇ ἔτους προστάτες του πῶς θὰ κόψῃ
πιὰ τὸ κρασί, ὀλωσδιόλου, καὶ πῶς θὰ μεταλα-
βαίνῃ «τέσσερες βολές τὸ χρόνο, μόνο καὶ μόνο
γιὰ νὰν το δοκιμάζῃ». Στὸ τραπέζι ὁ σιὸρ Ἀν-
τωνάκης, ὅποτε ἦταν καλοδιάθετος, ἔκανε γοῦ-
στο νὰ τὸν κουρδίξῃ γιὰ νὰκούῃ τις ἔξυπνες ρι-
πόστες του. Εἶχε σὲ ὅλα του, καὶ σὲ λόγια καὶ
σὲ φερσίματα, κάτι τι τὸ κουτοπόνηρο, ποῦ
σ' ἔκανε νὰ γελάς. Λομπαρδιανὸς ποῦρος αὐτός,
καὶ ὁ σιὸρ Ἀντωνάκης Λιούρης ἀπὸ τοὺς φα-
νατικούς. Καὶ τὸ μεγάλο πανηγύρι γινότανε ὅταν
μιλοῦσαν γιὰ τὰ κομματικά.

— Ἀθρῶπος ποῦ μεθαίει ἀπὸ τὴν αὐγὴ ἴσια
μὲ τὴν αὐγὴ, τοῦ ἔλεγε ὁ Κιτραμῆς, μπορεῖ νὰ
ἰδῇ ποτὲ τὸ φῶς; Λομπαρδιανὸς ἐγεννήθηκε,
Λομπαρδιανὸς θὰ πεθάνῃ!

— Ἀ! τὸ κρασί σᾶς εἶπα πῶς θὰν τὸ κόψω,
ἀπαντοῦσε ὁ Γερόλυμος ἀδειάζοντας τὸ ποτήρι
του, — τὸ τελευταῖο πάντα — μὰ δὲν εἶπαμε
πῶς θὰ μὲ κάμετε καὶ νάλλαξοπιστήσω!;

Λίγο ἐβάσταξε κ' ἡ ψεύτικη αὐτὴ ἁρμονία.
Ποῦ νὰ κόψῃ τὸ κρασί ὁ κύρ Γερόλυμος! Καὶ
ποῦ νὰ ξαναπιάσῃ δουλειά! Οἱ ταβέρνες τῆς
γειτονειᾶς τὸν ἐφιλοξενοῦσαν πάλι μέρα - νύχτα.
Ἀπὸ μακρὺν ἡ Ἀντζολίνα ἐξεχώριζε κάποτε
τὸ βραχνιασμένο του τραγοῦδι:

Καλὴ νύχτα λοιπὸν σοῦ ἀφίνω
μποῦμ, μπάμ - μπάμ!
Εἰς τὴν κλίνην ποῦ πέεεεφτεις, κυρά!
μποῦμ, μπάμ - μπάμ!

Κατάντησε νὰ τὸν ἀνεβάξουν βαστακτὰ ἔστην
ἀθλία του σοφίτα. Ὅλα τὰποφόρια τοῦ σιὸρ -
Ἀντωνάκη ἐκουρελιάσθηκαν ἀπάνω του, καὶ
καταλερώθηκαν. Δὲν εἶχε πιὰ μοῦτρα ὁ Γε-
ρόλυμος νὰ σχολάζῃ τὴν Ἀντζολίνα δὲν ἔκανε
οὔτε γιὰ δοῦλος τῆς κόρης του.

— Καλλίτερα νὰ ἔρχομαι μοναχὴ μου, ἔλεγε
ἐκεῖνη, παρὰ νὰ μὲ κᾶνῃ ἔτὴ ρούγα ρεντίκολο
μὲ τὴν κατάντια του. Ντρέπομαι, νουνά μου,
ντρέπομαι!

Δὲν τὸν ἐκάθιζαν πιὰ οὔτε ἔτὸ τραπέζι.
Ὅποτε δὲν ἔτρωγε ἔστην ταβέρνα, ἔτρωγε ἔστην
κουζίνα μὲ τὴν Παρασκευή. Ὁ σιὸρ Ἀντωνά-
κης τὸν ἔβριζε, τὸν ἐξανθρώπιζε καὶ τὸν ἐφο-
βέριζε πῶς θὰ τὸν πετάξῃ ἔτὸ δρόμο σὰ σκύλο.

* Τέλος. «Παναθήναια», 15 καὶ 28 Φεβρουαρίου.

«Ὁ σιὸρ Ἀντωνάκινα, ἀπελπισμένη, ἐξήτησε βοήθεια ἀπὸ τῆ θρησκείας, κ' ἐκραξε μιὰ μέρα τὸν παπᾶ της νὰ τὸν ἱεροκρίση. Κ' ἐστάθηκε κάτω ἀπὸ τὸ πετραχίλι ὁ δυστυχισμένος ὁ Γερόλυμος, μὲ ὕψος ἀποβλακωμένο, καὶ ἄκουσε μιὰν ἀτελείωτη εὐχή, πληρωμένη ἕνα ἑξηπέννι. Μὰ τοῦ κακοῦ! Ὁ δαίμονας τὸν εἶχε κυριέψει σύψυχο· ἡ συνείδησί του εἶχε σβύσει σὰ λυχνάρι· καὶ εἶχε καταντήσῃ σὰ φάντασμα τοῦ ἄλλου κόσμου, ποῦ δὲν τὸν κρατοῦσε σὲ τοῦτον - ἐδῶ, παρὰ ἡ σπιρτάδα τοῦ κρασιοῦ. Στὸ ὕστερο, ἔκανε μέρες ὁλόκληρες νὰ φανῇ 'στὸ σπῖτι. Ἐχανόταν καὶ ἀπὸ τῆ γειτονιά. Ἡ Ἀντζολίνα δὲν ἄκουε πιά οὔτε τὸ βραχνιασμένο του τραγοῦδι. Ἐπειτα, κα- νένα βραδυνό, ἄξαφνα, τῆς φαινόταν σὰ νὰ γνῶριζε τὴ φωνή του:

... εἰς τὴν κλίνην ποῦ πέεεφεσαι, κυρά!

καὶ τὰ μεσάνυχτα τοὺς τὸν ἔφερναν οἱ καλοὶ συντρόφοι, καὶ τὸν ἀνέβασαν 'στὴ σοφίτα, καὶ τὸν πετοῦσαν 'στὸ στρώμα του, κουφάρι μο- ναχό. Κοιμοῦνταν ἐκεῖ - πάνω μιά, δυό, τρεῖς ἡμέρες ἀδιάκοπα. Τὸν ἐξεχνοῦσαν. «Ἐδῶ τὰ χάτες νὰ εἶνε;» ἔλεγε ἡ Ἀντζολίνα· κ' ἀνέβαινε, καὶ τὸν εὑρίσκει ἐκεῖ νὰ κτείνεται, νὰ ψοφολογᾷ καὶ νὰ ἰδρόνη κρασίλα. Ἐξυπνοῦσε, ἔφρευγε τρι- κλίζοντας, καὶ πάλι χανόταν.

Ἔτσι περνοῦσαν τὰ χρόνια. Ἡ Ἀντζολίνα ἦταν τώρα δεκοτῶ χρονῶν κοπέλλα. Εἶχε τε- λειώσει ἀπὸ περσὺ τὸ σχολεῖο, καὶ καθόταν 'στὸ σπῖτι, καὶ κεντοῦσε ἀγάλλι - ἀγάλλια τὰ προικιά της. Κάθε Κυριακή, ὁμορφοστολισμένη, ἔβγαινε περίπατο 'στὸ πλαῖ τοῦ νουνοῦ της, ἢ ἐπῆγαινε 'στὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὴ νουνά της. Ἐνας νέος, ὁ Νιόνιος ὁ Γαρζός, ἔτυχε νὰ τὴν ἰδῇ καὶ τοῦ ἄρεσε. Ἐρώτησε γιὰ δαύτην, ἔμαθε πὼς εἶνε ἀναθρεφτὴ τοῦ πλούσιου Κιτραμῆ, καὶ τὴν ἀγά- πησε... Ἡ Ἀντζολίνα, ἅμα κατάλαβε πὼς ἕνας νέος τὴν ἀκολουθοῦσε, τὸν ἀγάπησε, — αὐ- τὴ ἐννοεῖται ἀληθινά. Κι' ἄλλαξαν τὰ πρῶτα γράμματα· κ' ἕνα δειλινό, 'στὴ μασχά τοῦ Κι- τραμῆ, καθὼς ἐπερνοῦσε ὁ νέος, μπῆκε μιὰ στιγμὴ κλέφτικη, ροβόλησε τὴ σκάλα ἢ νέα, κ' ἄλλαξαν τὰ πρῶτα φιλιὰ.

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο βρισκόταν ἡ ἀγάπη τους, ὅταν ἐστάθηκε κάτι τρομερό: Ἡ σιὸρ Ἀντω- νάκινα ἔπιασε τὰ γράμματα τοῦ Γαρζοῦ 'στὴν τσέπη τῆς Ἀντζολίνας. Τὴν ἔβρισε, τὴν ἔδειρε μὲ τὸ σκαλιστουνόξυλο, καὶ μόλις ἦλθε ἀπὸ τὸ μαγαζὶ ὁ ἄντρας της, τοῦ τὰ ἔδειξε ἀμέσως.

Ὁ σιὸρ Ἀντωνάκης πρῶτα ἀπόρησε· ἔπειτα εἶπε πὼς ὅ,τι προφητέψη, γίνεται· ἔπειτα ἔδωκε τῆς φιότσας του καὶ τῆς ρέστες μὲ τὴν τσιμπου- κόβεργα· ἔπειτα ἔκρυψε τὰ γράμματα 'στὴν τσέπη του, χωρὶς κ' ἂν νάν τα διαβάσῃ, δὲν ἔφαγε σχεδὸν ἀπὸ τὴ σύγχυσί του, κ' ἔτρεξε βιαστικός νὰ βρῇ τὸν Γαρζό, γιὰ νὰ τὸν «ξεχαστοκρίσῃ», κ' ἂν ἦταν χρεῖα νὰ «παῖξῃ καὶ τὰ συμπάρα».

Ἦξερε πὼς ὁ ξελογιαστής τῆς ἀναθρεφτῆς του ἦταν ἕνας παλληκαρᾶς, ἕνας ἄντρου- κλας ἴσια μ' ἐκεῖ - πάνου, ἕνας ἄνθρωπος τοῦ σκοινιοῦ καὶ τοῦ παλουκιοῦ, ἀπὸ κεινοῦς ποῦ ζοῦν ἀπὸ τὰ κόμματα μὲ τὴν κουμπούρα τους. Ὁ σιὸρ Ἀντωνάκης ὅμως δὲν ἐδείλιασε καθόλου· κάτι σὰν αἰσθημα πατρικό, πληγωμένο, τὸν ἔκαμνε ἐκείνη τὴν ὥρα «θερίο». Εὑρῆκε τὸ Γαρζό στὸ Πλάτωμα, τὸν ἐσίμωσε θαρρετά, ξαφνικά, καὶ σχεδὸν χωρὶς λέξι, τοῦ κατάφερε ἕνα μπάτσο.

Ὁ παλληκαρᾶς τὰ ἔχασε. Τέτοια παλληκα- ριά δὲν τὴν εἶχε ἰδῇ ποτὲ του... Ἐπειτα, ἕνα γέρον ἄνθρωπο ἐκεῖ, σεβάσμιο, μὲ μπαρμπετόνια, ὅπως κ' ἂ θές, δὲν ἐπῆγαινε νὰ τὸν ξεκουλιάσῃ... Ὁ μπάτσος ὅμως ζητοῦσε ἱκανοποίησι, καὶ ὁ παλληκαρᾶς μας τὴ βρήκε 'στὴ στιγμὴ:

— Καλά, εἶπε· δέχουμαι τὸ μπάτσο· ἀπὸ χέρι σὰν τὸ δικό σου, δὲ δίνει ἀτιμία. Μὰ φτάνει νὰ μοῦ δώσῃς καὶ τὴν ἀναθρεφτὴ σου, ποῦ τὴν ἀγαπᾶω καὶ τὴ θέλω γιὰ γυναῖκα μου.

Κοντολογίς τὰ ἔφτιασαν. Ὁ νέος ἦταν ἀπὸ οἰκογένεια, κ' αὐτὸ ἐκολάκευε τὸν Κιτραμῆ, ποῦ δὲν ἦταν. Ἐπειτα τὸν ἐπροσπάτευσαν οἱ κομματάρχες καὶ πάντα θὰ ζοῦσε· ἔπειτα δὲ θάδινε ἔτσι τὴν ἀναθρεφτὴ του· θὰ τὴν ἐπροί- κιζε κ' ὅλας, καὶ 'στὸ ὕστερο δὲ θὰ εἶχαν ἀνάγκη. Ἀμηνῶς;

Ὑστερ' ἀπὸ πέντε μηνῶν συμφωνίες, ἱστο- ρίες καὶ σκοτοῦρες, ποῦ λίγο ἔλειψε καὶ νὰ τὰ χαλάσουν, ὁ Νιόνιος ὁ Γαρζός ἐστεφανώθηκε τὴν Ἀντζολίνα. Τὸ σπῖτι τοῦ Κιτραμῆ γιόρτασε ἄλλον ἕνα γάμο, ἀπὸ τὸν καιρὸ τῆς Κρουσταλ- λένιας τῆς μακαρίτισσας. Μὰ ὁ σημερινὸς ἦταν γάμος μὲ τὰ οὐλα του, μὲ προικιά καὶ μ' ἀντι- προικία, μ' ὁμορφὴ νύφη καὶ μὲ γαμπρὸ παλ- ληκάρι. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα καὶ ὁ μεθύστακας ὁ Γερόλυμος ἐφόρεσε τὰ μαῦρα του, — ἀποφόρια γιὰ τὴν περίστασι, — καὶ σὰν νὰ τὸν ἐγαλβά- νιζε ἡ πατρικὴ χαρά, τὰ κατάφερε νὰ σταθῇ σὰ ζωντανὸς μὲ τοὺς ζωντανούς. Ἡ σιὸρ Ἀντω- νάκινα, τὴν ὥρα ποῦ ἀντίκρυσε τὴν Ἀντζο- λίνα τῆς ντυμένη νύφη, δὲν ἤρε νὰ τῆς πῇ τίποτ' ἄλλο συγκινητικώτερο ἀπὸ αὐτό:

— Ψυχούλα μου, κυρά μου, ἀγάπη μου! Τὴν ἡμέρα ποῦ ἐγεννήθηκες, ἐδῶ καὶ δε- κοτῶμισιν χρόνια, ἡ μάνα σου ἡ συχωρεμένη μοῦ τὸ ἐμήνυσε μὲ τὸν Τζώρτζη τὸν ἀλευρά, ποῦ ἦτανε τότενες παιδί δέκα χρονῶ, καὶ τὴν ὥρα ἐκείνη ἐγὼ ἔδερνα ἕνα αὐγὸ γιὰ τὴ σούπα. Ναῖσκε, ἕνα αὐγὸ, κυρά μου! Τὸ θυμᾶμαι σὰ νὰ ἦτανε ἡ ἴδια ἡ ὥρα!

Καὶ δὲς τοῦ ἀγκαλιάσματα, φιλιὰ καὶ δά- κρυα... Ἐ, εἶχε παραγεράσει πιά καὶ ἡ σιὸρα Ἀντζολά. Ἐκόντευε 'στὰ ἐξηνταπέντε, καὶ ὁ σιὸρ Ἀντωνάκης εἶχε περάσει πιά τὰ ἐβδομήντα... Ἄν θέλετε τώρα νὰ μάθετε καὶ τί προῖκα ἔδωσε τῆς ἀναθρεφτῆς του, νά, ὅση θὰ ἔδινε καὶ 'στὴ μονάκριβη κόρη του: πέντε χιλιάδες τάλλαρα μετρητά, καὶ τὰ ρούχα τῆς μέσα σὲ τρία ὥραϊα κομμά καὶ σὲ μία μεγάλη ἀρμαράδα. Ἡ γρί- νια τοῦ ἐκείνης τῆς ἡμέρας μὲ τὴ σιὸρ Ἀντω- νάκινα, ἦταν μεγάλη καὶ φοβερή, ἀνάλογη μὲ τὴ θυσία ποῦ τοῦ ζητοῦσε ἡ περίστασι. Καὶ ὅμως σύμφωνα μὲ μιὰ παλῆα συνήθεια, ποῦ τὴν ξαναθυμήθηκε, 'στὸ τέλος ἔδωσε περισσό- τερα κ' ἂν' ὅσα τοῦ ὥριζε ἡ γυναῖκα του. Μόνο ὅταν ἐγύρισαν ἀπὸ τὸ σπῖτι τοῦ γαμ- προῦ, καὶ βρέθηκαν μοναχοὶ τους, σὰν πρῶτα, ὁ Κιτραμῆς ἔτριψε τῆς παλάμες γρήγορα - γρή- γορα καὶ εἶπε:

— Πάπαλα! ἐφινίρισε! Δὲ ματαδίνω ἄλλο οὔτε φτωχοῦ κατρίνι! Τὰ ψυχικά σου, Ἀντζολά μου, τὴν ὕγεια σου νάχῃς, μ' ἐγδύσανε καὶ μ' ἀ- φίσανε ἴδε ὁ ἄνθρωπος. Ἐ! δὲν εἶμαι τώρα πάρι νὰ μὲ κρεμάσουνε 'στὸ σταυρό. Τετέλεστο! Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλον σου, δέσποτα... Μεθαῦριο θὰ κλείσω καὶ τὸ μαγαζὶ, καὶ θὰ κάτσουμε 'στὴ μπάντα μας, ἴσια ποῦ νὰ μᾶς κα- λέσῃ ὁ ἀφέντης ὁ Θεός.

Ἡ σκάλα ἔτριξε ἀπὸ ἀνέβασμα νεα- νικό, καὶ ὁ σιὸρ Ἀντωνάκης, λαχανιασμένος, κατάχλωμος, ἐχύθηκε 'στὸ σαλότο, ἐπέταξε τὸ καπέλλο του 'στὸν καναπέ, καὶ εἶπε:

— Ἐκεῖνος ἔφυγε πάλι καὶ τὴν ἄφισε μὲ τὸ σάλιο 'στὸ στόμα! Ἐγὼ δὲν ἀνακατόνουναι ἄλλο! Κύνταξε καλά νὰ μὴ μοῦ τὴν ξαναφέρῃς ἐδῶ... Ἀς πᾶν νὰ γένῃ δούλα... Ἐναν παρὰ δὲ δίνω... Δὲ μὲ γνοιάζει. Τὸ χρέος μου τὸ ἔκαμα· τώρα ἂς το κάμουνε καὶ ἄλλοι!

Εἶχαν περάσει πέντε θλιβερά χρόνια. Ὁ γαμ- πρὸς δὲν ἐβγήκε καλός. Τὴν κακομεταχειρί- ζονταν τὴν Ἀντζολίνα, τὴν ἔδερνε, εἶχε ἀγα- πητικές, ἔκανε καυγάδες, ἔπαιζε... Τὸ τί ἔτρά-

βηξε 'στὸ διάστημα αὐτὸ ἡ δυστυχισμένη ἡ κο- πέλλα, καὶ μαζί της οἱ Κιτραμαῖοι, δὲν περι- γραφεται. Ὁ Γαρζός τῆς ἔφαγε τὴν προῖκα τῆς 'στὰ χαρτιά. 'στὶς γυναῖκες καὶ σὲ κατὶ τρελ- λὲς ἐπιχειρήσεις. Καὶ νά, σήμερα τὴν ἄφινε κ' ἔφευγε κυνηγημένος ἀπὸ χρέη.

— ὦ, τὸ κακόμοιρο! τὸ κακόμοιρο! ἐφώ- ναξε ἡ γοργά, χωρὶς νὰ διαμαρτύρεται πιά ὁ γέρος γιὰ τὸ παρατσούκλι.

Τὸ κακόμοιρο ναί, καλὰ τὴν ἔλεγε ἀπὸ μικρὴ. Μὰ τί τῇ φταίω κ' ἐγώ; Ἐφτούνονε ἀγάπησε, ἐφτούνονε ἐπῆρε. Ἀς τα τραβάῃ τώρα καὶ ἂς δοξάζῃ τὸ Θεό ποῦ δὲν ἔχει καὶ παιδιά... Ἐ, τί νάν τῇ κάμω; Κόσμος εἶνε 'δῶ! Ἀς πᾶν νὰ δουλέψῃ καὶ νὰ ζήσῃ!

— ὦ, Ἀντωνάκη μου! Δὲ ντρέπεσαι νὰ μιλήσῃς ἔτσι γιὰ τὴ φιότσα σου; ποῦ τὴν ἀνα- στήσαμε καὶ τὴν εἶχαμε σὰν παιδί μας; Τόσο πάλε σ' ἐξεκούτιανε ἡ ἡλικία, ποῦ νὰ μὴν ξε- χωρίζῃς τὸ ἄσπρο ἀπὸ τὸ μαῦρο; Καὶ τί φταίει τὸ κακόμοιρο ἂν ἀγάπησε ἕναν παληάνθρωπο; φταῖμε μεις ποῦ τῇ τὸν ἐδώσαμε.

— Ὅσο' ἐκεῖ! θὰ μοῦ πῇ τώρα πὼς φταίω κ' ἐγώ... γιὰ νὰ πλερώσω καὶ τὰ ρέστα! Ἐ, μὴ μὲ σκοτίζῃς, μὴ μοῦ πῇς νὰ τὴν ξαναπάρω, Ἀντωνάκινα, γιὰτι θὰ τὰ χαλάσουμε γιὰ πάντα.

Καὶ ὁ Ἀντωνάκης ἄρχισε πάλι νὰ ραδιάζῃ τῆς εὐεργεσίες του πρὸς τὴν Ἀντζολίνα, ἀπα- ράλλαχτα ὅπως τὸ ἔκαμε μιὰ φορὰ γιὰ τὴν Κρουσταλλένια:

— Τὴν ἐβάφτισα ἀρχοντικά, ναὶ ἢ ὄχι; Τὴν ἐσοπούδα βασιλικά, ναὶ ἢ ὄχι; Τὴν ἀνάθρεψα 'στὸ σπῖτι μου, σὰν πρώτη νοικοκυροπούλα, ναὶ ἢ ὄχι; Τῇ ἐσυμμάζωξα ἀπὸ τοσοῦτο ρούγες τὸν πατέρα τῇ, γιὰ νάχῃ κ' ἔκανε μιὰ σοφίτα νὰ πέφτῃ νὰ ξεμεθάῃ, ναὶ ἢ ὄχι; Τὴν ἐπροίκισα μὲ πέντε χιλιάδες κολοννάτα μετρητά, μὲ τρία κομμά καὶ μὲ μία ἀρμαράδα ρούχα, ναὶ ἢ ὄχι; Τῇ ἔδωκα μὲ τὴν εὐχή μου ἐκείνονε ποῦ ἤθελε, ναὶ ἢ ὄχι; — Ἐ, σώνει τώρα! Δὲ θέλω νὰ ἔξρω τίποτα! Τῇ τᾶφαγε; Τὴν ἄφισε κ' ἔφυγε; Λο- γαριασμός δικό τῇ! Ἀς πᾶν τώρα νὰ γένῃ...

Κ' ἐπρόφερε μιὰ λέξι ποῦ δὲ λέγεται. Καὶ ὅμως, τὴν ἴδια μέρα, τὸ ἴδιο βράδυ, ἡ Ἀντζολίνα ξαναγύρισε 'στὸ σπῖτι τοῦ νουνοῦ της καὶ ὁ ἴδιος ὁ νουνός της ἐπῆγε καὶ τὴν ἔφερε... Πολλὲς ἡμέρες ἦταν κλεισμένη 'στὴν κάμαρά της, κ' ἔκλαιγε τὴ χαμένη της εὐτυχία... Σιγὰ - σιγὰ ὅμως τὰ δάκρυά της ἐστεγνώσαν, καὶ μιὰ μέρα ἐπρόβαλε 'στὸ παράθυρο μὲ τὴ φρεσκάδα. Μιὰ Κυριακὴ ἐπῆγε 'στὴν ἐκκλησιὰ μὲ τὴ νουνά της

μιαν ἄλλη βγῆκε περίπατο μετὸν νουνό της. . .
 "Αρχισε πάλι ἡ πρώτη, ἡ ἴδια ζωὴ, σὰ νὰ μὴν
 ἐστάθηκε τίποτα. Ὁ Γαρζὸς χαμένος· οὔτε
 ἔγραφε, οὔτε ἀκούγονταν. Καὶ ἡ Ἀντζολίνα,
 ποῦ τὸν ἔμισοῦσε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς της,
 προσπαθοῦσε τώρα νὰ τὸν θυμᾶται χωρὶς νὰ
 θυμόνη ἀληθινά, καὶ σιγὰ - σιγὰ τὸ κατάφερε.
 Νέα ἀκόμα, καὶ ὁμορφη, ἴσως πιὸ ὁμορφη
 κι' ἀπὸ πρῶτα, μποροῦσε νὰ τὴν ἀγαπήσῃ κα-
 νένας ἄλλος, καλλίτερος. Δόξα σοι ὁ Θεός, κι' ὁ
 νουνός της εἶχε ἀκόμα λεπτὰ καὶ ὅλη τὴν καλὴ
 διάθεσι νὰ ἐξακολουθήσῃ τὰ ψυχικά του.
 Ποῖος ξέρει τὸ γραπτὸ τοῦ ἀνθρώπου!

Δὲν ἐπρόφτασε ὅμως ὁ δυστυχισμένος γέ-
 ρος νὰ ἰδῇ παρόμοια μέρα εὐτυχίας γιὰ τὴν
 πολυαγαπημένη του ἀναθρεφτή. Ἀρρώστησε,
 ἔπεσε στὸ κρεβάτι. καὶ οἱ νετόροι οἱ καλλι-
 τεροὶ τῆς χώρας, τὸν ἀπελπίσανε. . .

— Ἀντωνάκη μου, χρυσέ μου, πρέπει νὰ

¹ νοδάρως, συμβολαιογράφος.

κάμης τὴ διάτα σου, νὰ σὲ χαρῶ! τοῦ εἶπε ἡ
 Ἀντωνάκαινα. Ἀλλοιότικα θὰ ἔρθουνε τάνιψί-
 δια σου, ἐκεῖνοι οἱ παληανθρώποι, καὶ θὰ μᾶς
 πετάξουνε 'στὴ ροῦγα. Δὲ με γνοιάζει γιὰ μέ-
 νανε, παρὰ γιὰ τὴν Ἀντζολίνα, τὸ κακόμοιρο.

Ὁ σιὸρ Ἀντωνάκης ἐθύμωσε φοβερά:

— Γιὰ θάνατο, παναπῆ, μ' ἔχεις ἐσύ; Καλὰ
 τὸ λοιπόν, νὰ ἔρθῃ ὁ νοδάρως¹, καὶ σοῦ δεί-
 χνω ἐγώ. "Ο,τι ἔχω καὶ δὲν ἔχω θὰν τὸ κάμω
 εἴ' ἀνιψίδια μου. Ἐλα, σκάσε, γιατί δὲ μπορῶ
 καὶ νὰ μιλῶ!

Αὐτὸ ἦταν τὸ τελευταῖο του κάζο.

Ἦλθε ὁ νοδάρως καὶ τοῦ ὑπαγόρειψε ὁ σιὸρ
 Ἀντωνάκης τὴ διαθήκη του, ἀφίνοντας ὅλο
 του τὸ εἶναι 'στὴν Ἀντζολίνα Ἰερωνύμου Λαδᾶ,
 ποτὲ Δημητρίου, γυναῖκα Διονυσίου Γαρζοῦ,
 ποτὲ Ἰωάννου.

Ὑστερ' ἀπὸ δέκα μέρες, ὁ ἅγιος ἄνθρωπος ἔ-
 κλεισε τ' ἀγριωπὰ μάτια καὶ τὸ πικρόλογο στόμα.

15 — 23 Δεκεμβρίου 1905

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΥΣΙΣ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΜΙΧΑΗΛ ΒΕΛΟΥΔΙΟΥ

ΜΑΞΙΜΟΥ ΓΟΡΚΥ

Ο ΣΚΥΛΟΣ

Τὸ μαυρογάλανο λυκόφως ἐσκέπαζε μετὸν
 διαφανὴ πέπλον τοῦ τὴν ἐξοχήν· ἀπὸ τὴν
 γῆν ἀνέβαινε μία μυρωδιά θερμὴ καὶ πνιγηρά.
 Ἀργὰ ὑψώνετο ἡ Σελήνη ἐρυθρὰ καὶ μελαγ-
 χολική· ἓνα μαῦρο σύννεφο, ἐνθυμίζον μετὸ
 σχῆμα τοῦ ψάρι, ἐστέκετο ἀκίνητον εἰς τὸν ὀρί-
 ζοντα, τέμνον τὸν δίσκον τῆς Σελήνης ποῦ αὐ-
 τὴν τὴν στιγμὴν ὁμοίαζε μετὸ κούπαν πλήρη αἵ-
 ματος.

Ἐβάδιζα ἀνάμεσ' ἀπὸ τοὺς κάμπους πρὸς
 μίαν μικρὰν πόλιν κοιμωμένην καὶ παρετήρουν
 τοὺς σταυροὺς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν, ποῦ ὀλίγον
 κατ' ὀλίγον ἐχάνοντο. Μέχρις ἐμοῦ ἤρχετο ἓνας
 ἥχος παραδόξος, ἀπιαστος σὰν σκιά, καὶ δί-
 πλα μου εἰς τὸν σκοτεινὸν καὶ σκοτισμένον
 δρόμον ἐκείτετο ἓνα σκυλί.

Μετὸν οὐρανὸν κάτω, κρεμασμένην ἀπὸ τὸ
 στόμα τὴν γλῶσσαν, ἀνεκίνει τὴν κεφαλὴν
 χωρὶς νὰ βιάζεται καὶ ἤρχετο κατ' εὐθείαν
 ἐπάνω μου· κάθε τόσο ἔβλεπα, καθὼς ἐκινεῖτο,
 τὸ τρίχωμά του, ἓνα συγχυσμένον τρίχωμα.

Εἰς τὴν ἀργὴν καὶ ἀβίαστον κίνησίν του
 ὑπῆρχε κάτι σοβαρὸν καὶ προμελετημένον καὶ
 ἄξιον οἴκτου· μοῦ ἐφαίνετο ὡς νὰ εἶχε πάρει
 κάποιαν σταθερὰν ἀπόφασιν. Ἐσφύριζα καὶ τὸ
 ἐκάλεσα. Ἐφρυκιάσε, ἐκάθισε κάτω, ἐσήκωσε τὴν
 κεφαλὴν, τὰ μάτια του ἔλαβαν μίαν λάμψιν ἐχθρι-
 κήν, καὶ δείχνοντας τὰ δόντια ἤρχισε νὰ μουγ-
 κρίῃ. Ὅταν ἔκαμα ὀλίγα βήματα πρὸς αὐτό,
 ἐσηκώθη μετὰ κόπον, μετὰ σπινθηροβολοῦντα ξηρῶς
 τὰ μάτια, ἐγαύγισε μετὰ μίαν συρομένην φωνὴν
 καὶ ἀποτόμως ἄλλαξε δρόμον πρὸς τοὺς κάμπους·
 ἔφυγε μετὰ τὸ ἴδιον ἀργὸν βῆμα, ἀπὸ καιροῦ εἰς
 καιρὸν ἐγύριζε ὀπίσω τὴν κεφαλὴν διὰ νὰ δῇ τὴν
 ἑνὰ βλέμμα καὶ ἀνεκίνει τὴν οὐρὰν ὅλην.

Τὸ παρηκολοῦθουν μετὰ τὸ βλέμμα καθὼς δι-
 αρκῶς ἐπροχωροῦσε μόνον μέσ ἀπὸ τοὺς κάμ-
 πους πρὸς τὴν βραδινὴν σιωπὴν, πρὸς τὸν
 ψυχρὸν δίσκον καὶ γεμάτον ἀπὸ τρόμον, τὸν
 κόκκινον δίσκον τῆς Σελήνης.

Ὑστερ' ἀπὸ δύο τρεῖς ἡμέρας, τὸν εἶδα πάλιν.
 Αὐτὴν τὴν φορὰν εἶχε πλαγιάσει εἰς ἓνα
 θάμνον, εἰς τὴν ὄχθην χειμάρρου. Ὑπερμεγέ-
 θεις μυῖαι μαῦραι μετὰ λαιμαργίαν ἐτριγύριζαν
 ὑπεράνω του, ἐγλιστροῦσαν εἰς τὰ πεθαμένα
 μάτια του, εἰς τὸ ἀνοικτὸ τοῦ στόμα ἐβούριζαν

κι' ἐπάλευαν εἰς τὸ τρίχωμά του. Μετὸν λαιμὸν
 τεταμένον, ἔδειχνε τὰ δόντια του, κι' ἐν ἀπὸ τὰ
 μάτια του ἀπεξηραμένον ἔβλεπε χωρὶς νὰ κινῆ-
 ται πρὸς τὴν πόλιν.

Εἰς τὸν οὐρανὸν ἐκυμάτιζαν τοῦφες νεφε-
 λῶν, ποῦ ἔπαιζαν μετὰ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου·
 ἐπάνω εἰς τὴν γῆν ἐγλιστροῦσαν καὶ ἦτο ὡσὰν
 ἡ γῆ νὰ εὐρίσκετο εἰς σιωπηρὸν διάλογον μετὰ
 τὸν οὐρανόν. Κάποτε μία σκιά ἐκάλυπτε τὸ
 πτώμα τοῦ σκύλου καὶ τότε τὸ μάτι τὸ αὐστη-
 ρὸν ποῦ πάντοτε παρετήρει μακρυνὰ τὴν πό-
 λιν ὅπου ἐξοῦσαν ἄνθρωποι, ἐγίνετο ἀκόμη
 σκοτεινότερον. . .

Λέγω εἰς τὸν νεκρὸν σκύλον:

Δόξα σου! Ἐξοῦσες μετὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ
 τοὺς ἐγκαταλείπεις διὰ νὰ ἀποθάνῃς εἰς τὴν
 ἐρημίαν. Δὲν ἠθέλησες νὰ ταράξῃς τοὺς ἀνθρώ-
 πους μετὰ τὸ θέαμα τῆς σήψεως τοῦ ζῶντος,
 ἥσουν ὑπερήφανος καὶ δὲν ὑπέμεινες ὥστε σύ,
 ἓνας χαριτωμένος, καλὸς σκύλος, νὰ ζῇς γέρος,
 ἀρρωστημένος, μετὰ τὰς ἀναμνήσεις μόνον τοῦ
 παρελθόντος καὶ τὸν οἶκτον τῶν ἀνθρώπων.
 Ἔσο εὐλογημένος διότι δὲν ἐσπίλωσες τὴν
 ζωὴν σου μετὰ τὸ βραχνὸν γαύγισμα καὶ τὸ ψεύ-
 τικο, τὴν γεροντικὴν φιλαντίαν μετὰ τὴν ἀνόητον
 κραυγὴν τῆς ἀδυνατίου κακίας ἐνὸς ζῴου, ποῦ
 πᾶει νὰ σκάσῃ ἐξαιτίας τῆς γεροντικῆς του ἀδυ-
 ναμίας.

Δόξα σου.

Μόνον ἐκεῖνος ποῦ εἶνε ἀληθινὰ σοφὸς πε-
 θαίνει στὸν καιρὸν του.

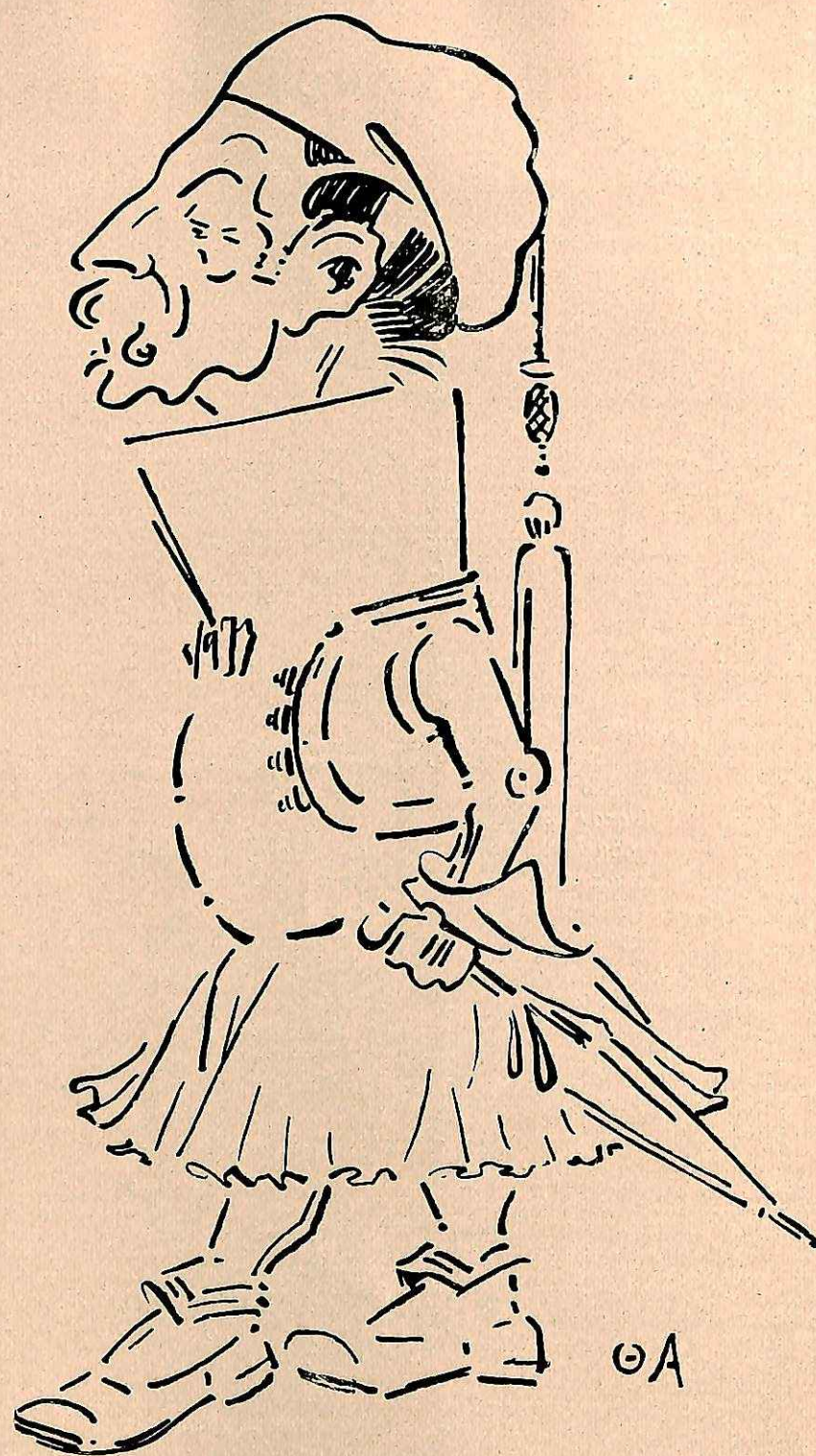
Δόξα σου, σκύλε, διότι προησθάνθης τὴν
 ὥραν τοῦ θανάτου σου κι' ἐγκαταλείπεις σιω-
 πηλὰ τὴν ζωὴν. Δόξα σου.

Ὡ, πῶς ἤθελα νὰ ἡμποροῦσα νὰ πῶ τὸν
 ἔπαινον αὐτὸν εἰς χιλιάδας ἀνθρώπων, ἥδη
 μισσαποθαμένων, οἱ ὅποιοι φαρμακεύουν τὴν
 ζωὴν μας ἀπὸ τὴν ἀηδὴ δομὴν τῆς σαπίλας
 των· πῶς ἤθελα νὰ ἔπαιρνα ὡς παράδειγμα
 ἐσένα, ὦ καλὲ καὶ σοφὲ σκύλε!

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ ἀπὸ πολλὴν ἥδη καιρὸν
 φέρουν τὸν θάνατον εἰς τὰς καρδίας των ἀλλὰ
 στεναίνουν ἀκόμη διαρκῶς, δὲν παύουν νὰ ὁμι-
 λοῦν ἀφίνοντες εἰς τὴν κεφαλὴν μας τὸ βρω-
 μερώτατον πύον τῶν πεθαμένων τους ψυχῶν.

Δόξα σου, καλὲ μου σκύλε.

[Ἐκ τοῦ ρωσικοῦ ὑπὸ Μ. Δ.

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ ΘΑ ΜΕΤΑΒΛΗΘΗ ΥΠΕΡ ΗΜΩΝ
ΟΤΑΝ ΔΙΟΡΙΣΘΗ ΕΝ ΛΟΝΔΙΝΟ ΠΡΕΣΒΕΥΤΗΣ ΚΟΣΤΟΥΜΕ

ΙΤΟ ΔΕΚΔΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΘΕΑΤΡΙΚΗ ΖΩΗ

Δημοτικόν Θέατρον: *Ηλέκτρα* τοῦ Σοφοκλέους, ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας πρὸς διδασκαλίαν ἀρχαίων δραμάτων. — Ὁ «*Ἄσωτος*», δράμα μὲ τρία μέρη ὑπὸ Δημ. Π. Ταγκοπούλου. Ἀθήναι, Γραφεῖα τοῦ «*Νομᾶ*». 1906. (Σελ. 90.).

ΦΑΙΝΕΤΑΙ ὅτι δὲν ὑπάρχει πρᾶγμα ποῦ νὰ κινή περισσότερον τὴν ἀηδίαν καὶ τὴν ἀγανάκτησιν τῶν ἀνεπτυγμένων, καὶ συγχρόνως τὴν συγκίνησιν καὶ τὸν ἐνθουσιασμόν τῶν ἡμιμαθῶν, — ἐκείνων δηλαδή ποῦ ἐφρόντισαν νὰ παραγεμίσουν τὰ κεφαλάρια τῶν μὲ ὀλίγα ἀρχαῖα ἑλληνικά καὶ μὲ πολλὰς ἀνοησίας καὶ προλήψεις νεωτέρας, — ὅσον ἡ παράστασις ἐνὸς δράματος τῶν προγόνων, εἰς τὴν γλώσσαν τοῦ πρωτοτύπου, μάλιστα μὲ μουσικὴν καὶ μὲ λόγον τοῦ κ. Μιστριώτης εἰς τὸ τέλος.

Κ' ἐπειδὴ τὴν πλειονοψηφίαν τοῦ ἀκροατηρίου, ἐκεῖνο τὸ βράδυ εἰς τὸ Δημοτικὸν θέατρον, — ὅπως κάθε βράδυ καὶ εἰς κάθε θέατρον, — ἀποτελοῦσαν οἱ δεῦτεροι, ἡ παράστασις τῆς *Ηλέκτρας* διεξήχθη θριαμβευτικῇ. Τὰ χειροκροτήματα προπάντων ἀπὸ τὰ ὑψηλότερα φοιτητικὰ θεωρεῖα, ἀντηχοῦσαν κάθε τόσο βροντώδη ἡ ἀγαλλίασις καὶ ἡ συγκίνησις ἣτο διαρκῶς ἀποτυπωμένη εἰς τὰ γὰρὰ γύρω μου πρόσωπα. ὅταν δὲ ἐρρητόρουν ὁ κ. Μιστριώτης τὰ στερεότυπα καὶ κατ' ἐπιταγὴν τοῦ ἐνεφανίσθη εἰς τὴν σκηνὴν ὁ γραμματεὺς τῆς Ἑταιρείας κ. Φαραντάτος καὶ προσέφερεν εἰς τὴν πρωταγωνίστριαν ἕνα δίκαιον στέφανον δάφνης, ὁ ἐνθουσιασμός τοῦ κοινοῦ ἐφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον, καὶ πολλὰ μάτια εὐαίσθητα ἐδάκρυσαν, ὡς νὰ ἔβλεπαν ἐκεῖ μίαν ἑλληνικὴν νίκην, ἕνα ἐθνικὸν θρίαμβον. ... Ὁμολογῶ ὅτι μὲ μεγάλην μου ἐκπλήξιν δὲν ἤκουσα τότε ἕνα γεροντάκι δακρυσμένο, ποῦ ἐκάθητο δίπλα μου, νὰ ψιθυρίσῃ τὸ «*Νῦν ἀπολύεις...*» ἀλλὰ τὸ εἶδα νὰ σηκωθῇ νὰ φορέσῃ ἥσυχά - ἥσυχά τὸ ἐπανωφόρι του, καὶ νὰ φύγῃ γενναίως μαζί μας, ὥστε ἀπὸ τὴν δόξαν, νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν ἀδοξον καθημερινὴν ζωὴν. ...

— Ὡς τόσο εἶνε πολὺ περίεργον πρᾶγμα! ἔλεγεν ἕνας κύριος ἐκ τῶν ὀλίγων διαμαρτυρομένων, εἰς τὸ διάλειμμα. Ὁ Ρωμηὸς δὲν θαυμάζει παρὰ μόνον ὅ,τι δὲν καταλαβαίνει. Νὰ τώρα, πάρε αὐτὴ τὴν ἰδίαν *Ηλέκτρα* τὴν κινεζικὴν καὶ δός τοῦ τὴν μεταφρασμένην σὲ γλώσσαν ποῦ νὰ μὴ τοῦ ξεφεύγῃ ἡ παραμικρὴ λεπτομέρεια, νὰ τὸν ἰδῇς ξεκαρδισμένο στὰ γέλια, ὅπως τὸν εἶδα ἐγὼ μιά φορά, ὅταν ὁ Χρηστομάνος τοῦ ἔδωκε τὴν *Ἀντιγόνη*. Ἄν τύχῃ μάλιστα νὰ τοῦ σφυρίξῃ καίνεας Μιστριώτης πῶς κάθε μετάφρασις εἶνε βεβήλωσις. ἢμπορεῖ νὰ τὸν ἰδῇς καὶ μανιώδη ἐπαναστάτην, ὅπως τὸν εἶδα ἐγὼ μιά φορά, ὅταν ὁ Σωτηριάδης τοῦ ἔδωκε τὴν *Ὀρέστεια*. Πολὺ περίεργον πρᾶγμα!

Περίεργον μόνον; ἢ καὶ θλιβερόν, καὶ ἀξιοθρήνητον καὶ ἀπελπιστικόν; ... Ὁ κ. Μιστριώτης ἐδήλωσεν ἐπανειλημμένως ὅτι αὐτὰ τὰ κάμνει διὰ νὰ κατατροπώσῃ τοὺς χυδαίους, καὶ διὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς ξένους ὅτι καταγόμεθα ἀπ' εὐθείας ἐκ τῶν προγόνων μας, ἀφοῦ παριστάνομεν κ' ἐννοοῦμεν τὰ δράματά των εἰς τὸ πρωτότυπον. Ὅσον διὰ τοὺς χυδαίους, δὲν ἤξεύρω ἴσως, μὲ τὴν πνευματικὴν κατάστασιν καὶ μὲ τὰς ἑλληνοπρεπεῖς ιδέας τοῦ κοινοῦ μας, θὰ ἢμποροῦσε κανεὶς

νὰ τοὺς κατατροπώσῃ καὶ χωρὶς τὴν βοήθειαν τῶν ἀρχαίων δραμάτων. Ἀλλ' ὅσον διὰ τοὺς ξένους, ἃς μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ κ. Μιστριώτης νὰ τὸν βεβαιώσω, χυδαῖοι αὐτὴν τὴν φορὰν, διὰ «ἐπάτησε στὴν πῆτα». Οἱ ξένοι μᾶς κοροϊδεύουν καὶ μᾶς ἐλεεινολογοῦν. Καὶ εἰς τὴν προχθεσινὴν ἀκόμη παράστασιν, δύο Γερμανοὶ, ὑπότροφοι τοῦ Ἰνστιτούτου, ἦσαν διαρκῶς σκασμένοι 'στὰ γέλια. Τοὺς ἔκαμε τὴν ἱλαρότεραν ἐντύπωσιν ἡ ἀπαγγελία ἀρχαίων στίχων μὲ σημερινὴν προφορὰν, ὥστε νὰ μὴ διατηρῆται οὔτε ἴχνος θυμοῦ καὶ ἡ κομικοτραγικὴ προσποίησις τοῦ ἀκροατηρίου, τὸ ὅποιον ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐννοοῦσεν εἰς τὴν ἐντέλειαν τὰ «θεῖα ῥήματα» τοῦ Σοφοκλέους.

Ὁ κ. Κυπαρίσσης, ὁ συμπαθὴς πρωταγωνιστής, — φιλόλογος δὲ καὶ ἀρχαιολόγος, ὀφείλων νὰ ἐννοῇ κάποια πράγματα, — ἔλεγεν εἰς ἄλλον διαμαρτυρόμενον ὅτι τοιοῦτον εἶδους παραστάσεις γίνονται καὶ εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς Ἑταιρείας τῶν ἐπιτέλους εἶνε αὐτός, καὶ ὅτι εἴμπορεῖ ἐξαίρετα νὰ γίνῃ καὶ μία ἄλλη Ἑταιρεία μὲ σκοπὸν διαφορετικόν. Αὐτὰ φαίνονται μετριοπαθεῖ καὶ λογικώτατα. Νομίζω ὅμως ὅτι αἱ παραστάσεις τῶν ἑλληνικῶν δραμάτων εἰς τὴν Εὐρώπην, ὅπως διόλου ἐξαιρετικαὶ καὶ ἐκτακτοὶ, δὲν ἔχουν τὸν ἴδιον σκοπὸν τῶν ἰδικῶν μας, ὅπως τουλάχιστον διατυπώνει αὐτὸν ὁ κ. Πρόεδρος. Ὅσον δὲ διὰ τὴν ἴδρυσιν καὶ ἄλλης Ἑταιρείας, σκοπούσης νὰ προσφέρῃ τ' ἀρχαῖα δράματα εἰς γλώσσαν ζωντανήν, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θὰ ἐξορυσκηθῇτο ἀμέσως ὡς βέβηλος καὶ ὅτι οἱ ἐνδιαφερόμενοι θὰ ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμον, ὁ δὲ κ. Μιστριώτης θὰ ἦτο ἱκανὸς νὰ σηκώσῃ κ' ἐπανάστασιν, διὰ νὰ διαλυθῇ. Μὴ λησμονώμεν, παρακαλῶ, τὰ Ὀρεστειακά. ... Δι' αὐτό, βλέπετε, ἡ Ἑταιρεία πρὸς διδασκαλίαν κτλ. κατατάσσεται ἀπὸ μερικοὺς μεταξὺ τῶν ἐθνικῶν πληγῶν, διότι δὲν κάμνει μόνον ὅσον κακὸν εἴμπορεῖ, ἀλλὰ καὶ ἐμποδίζει κάθε καλόν, τὸ ὅποιον ἢμποροῦσαν νὰ κάμουν ἄλλοι.

Μ' ὅλα αὐτά, νομίζω ὅτι μόνον ἐπαινος ὀφείλεται εἰς τοὺς καλοὺς ἐρασιτέχνας, οἱ ὅποιοι ἐπαιξαν τὴν «*Ηλέκτραν*». Ὁ κ. Σιγάλας, ὁ ὁποῖος τοὺς ἐδίδαξεν, εἴμπορεῖ νὰ καυχᾶται. Ἡ κυρία Δημητρά Κυπαρίσση (*Ηλέκτρα*) μὲ τὴν πλήρη ζωὴν καὶ δυνάμει ὑπόκρισιν τῆς, ἀπέδειξεν ὅτι στερεὴ πραγματικῶς τὴν ἑλληνικὴν σκηνὴν μίας ἀξιολόγου δραματικῆς πρωταγωνιστρίας. Ὁ κ. Κυπαρίσσης ὡς Ὀρέστης, ὁ κ. Ζήνων ὡς Ἀγγεῖλος, καὶ ὅλοι ἐν γένει οἱ ἐρασιτέχναι, μὴδ' αὐτῆς τῆς κορυφαίας τοῦ χοροῦ ἐξαρουμένης, τῆς ὁποίας λησμονῶ τώρα τὸ ὄνομα ἀλλ' ὅχι καὶ τὴν καθάραν καὶ εὐχρουν ἀπαγγελίαν, ἐπαιξαν ὡραία. Ὅσον διὰ τὴν μελοποίησιν τῶν χορῶν, ὁμολογῶ μὲν ὅτι δὲν μοῦ ἔδωσε τὴν παραμικρὰν συγκίνησιν, ἀλλὰ συγχρόνως κηρύττομαι καὶ ἀναρμόδιος διὰ κάθε μουσικὴν κρίσιν.

Ὁ κ. Ταγκόπουλος, ὁ ὁποῖος, καθὼς μᾶς ἔλεγε προχθὲς μία εὐφρεστέρα κυρία «δὲν εἶνε οὔτε τόσο κακὸς ἀνθρώπος, οὔτε τόσο κακὸς συγγραφεὺς, ὅσον θέλει νὰ φαίνεται μὲ τὸν *Νομᾶ* καὶ μὲ τὰ δράματά του», ἐξέδωκεν ἐσχάτως καὶ δεύτερον δράμα, τιτλοφορούμενον ὁ «*Ἄσωτος*».

Εἶνε ἀπαράλλακτον μὲ τὸ πρῶτον καὶ κατὰ τὴν ιδέαν καὶ κατὰ τὴν μορφήν. Καμμία προσπάθεια ἐκ μέρους τοῦ δραματικοῦ πρὸς δραματικότεραν διατύπωσιν τοῦ

μύθου του. Τὰ πολυθρύλητα «Εὐαγγελικά» ἔδωσαν, φαίνεται, ἀφορμὴν εἰς σκηναίς οἰκογενειακάς, ἀρχετὰ ζωηράς, — μέσα εἰς τὴν οἰκογενεῖαν κάποιου Γέροντος — ἀλλ' οἱ σκηναὶ αὐταί, ποῦ ἡμποροῦσαν νὰ κάμουν τὸ δράμα κάπως δραματικόν, διεξάγονται δυστυχῶς εἰς τὰ παρασκήνια. Εἰς τὴν σκηνὴν μόνον διάλογοι ἀτέλειωτοι, κάποτε ἐξυπνοὶ, συχνὰ σοβαροὶ, συχνότερα ἀνοήσιοι, καὶ πάντοτε ἀναληθεῖς, ἀφύσικοι. Ὁ κ. Ταγκόπουλος διὰ δύο λόγους δὲν μᾶς φρίνεται γεννημένος δραματικός: πρῶτον διότι δὲν ἡμπορεῖ νὰ ἐπινοήσῃ δράσιν· δεύτερον διότι δὲν ἡξεύρει νὰ γράψῃ φυσικὸν διάλογον. Καὶ τὰ δύο αὐτὰ μαζὶ ἀποτελοῦν τελείαν ἀδυναμίαν διὰ τὸ ζωντανεῖν τὸν ἀνθρώπον, τὸ ὅποιον ἀπαιτεῖ προπαντὸς κάθε ἔργον σκηνηνόν.

Ἀλλ' ἂν ὁ κ. Ταγκόπουλος δὲν μᾶς ἀρέσῃ ὡς δραματικός, καὶ ἂν εἰλικρινέστατα καὶ φιλικώτατα θὰ τὸν ἐσυμβουλεύαμεν — ἔστω καὶ μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς τριλογίας του, — νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ εἶδος ὁριστικῶς, αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι δὲν τὸν ἐκτιμῶμεν καὶ δὲν τὸν σεβόμεθα ὡς ἐργατὴν τῆς Ἰδέας. Ἀπεναντίας μάλιστα αὐτὴ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ εἰς τὸ νὰ γράψῃ παρὰ τὴν κλίσιν τοῦ δράματος, μόνον καὶ μόνον διότι νομίζει ὅτι μετὰ αὐτὰ θὰ ἐξυτηρηθῇ ἡ Ἰδέα τοῦ καλλιτέρα καὶ ἀποτελεσματικώτερα, ἀποδεικνύει ἴσα ἴσα ὅτι ἀγαπᾷ τὸσον αὐτὴν τὴν Ἰδέαν, ὥστε νὰ μὴν τὸν μέλῃ ἂν δι' ἀνάγκη τῆς ἐλαττώσεται, καὶ ἂν ἀκούῃ κάθε τόσον ἀπὸ κριτικούς καὶ ἀκρίτους τὸν ἀναβαλλόμενον.

Γρ. Β.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Ἡ Ὀδύσεια καὶ αἱ περιπλανήσεις τοῦ διογενεοῦς Λαερτιάδου ἀνέκαθεν ἀπησχόλησαν τοὺς σοφοὺς, καὶ ποικίλαι ὑποθέσεις ἐπλάσθησαν πρὸς ἐξηγήσιν τῆς τοιοῦτης καὶ ποικίλης καὶ διελυγμένης τῶν σκοτεινῶν αὐτῆς σημειῶν. Πρὸ δύο ἐτῶν ὁ κ. Bérard, ὁ πολυμαθὴς ἑλληνογίστης, ὑπεστήριξεν ὅτι ὁ Ὀμηρος ἐνεπνεύσθη ἀπὸ τὰς ναυτικὰς παραδόσεις τῶν τολημῶν ναυτικῶν τῆς ἀρχαϊότητος, τῶν Φοινίκων, ἐνδύσας αὐτάς μετὰ τὸν μαρμαίροντα πέπλον τῆς ποιήσεως, τῇ βοηθείᾳ δὲ τῶν φοινικικῶν «περίπλων» καὶ τῆς ἐπὶ τόπου παρατηρήσεως τῶν μερῶν, ἐπροσπάθησεν ὁ συγγραφεὺς νὰ τοποθετήσῃ τὰ διάφορα ἐπεισόδια τοῦ ἔπους, ἰδίως τὸ ἄντρον τῆς Καλυψύδος καὶ τὴν πόλιν τῶν Φαιάκων.

Ἀλλὰ πολὺ τολημώτερος τοῦ κ. Bérard δείκνυται ὁ κ. Champault, ἐν τῷ τελευταίῳ του ἔργῳ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἑλληνες καὶ Φοίνικες ἐν Ἰταλίᾳ», ἐν τῷ ὁποίῳ ἀναλύων ἰδίως τὰ εἰς τὸν Νόστον ἀναγόμενα ἄσματα τῆς Ὀδυσσεΐας, προσπαθεῖ δι' ἐπιχειρημάτων ποικίλων καὶ συνδυασμένων μετὰ ἐπιτηδειότητα καθιστῶσαν ἀληθοφανεῖς καὶ τὰς τολημωτέρας ὑποθέσεις, νὰ ἀποδείξῃ ἀπ' ἐνός ὅτι ἡ πόλις τῶν Φαιάκων ἦτο φοινικικὴ ἀποικία ἐπὶ τῆς νήσου Ἰσθμῶν ἀπεναντι τῆς Νεαπόλεως, ἀπ' ἐτέρου δὲ ὅτι τὸ σύνολον τοῦ ποιήματος ἔχει ὡς βάσιν τὴν ἐκείσε μετανάστευσιν ἐξ ἐλληνισθέντων Φοινίκων ἐκ τῶν ἐν Ἑλλάδι φοινικικῶν ἀποικίων τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Εὐβοίας.

Πρὸς ἀπόκρισιν τῆς κρατούσης γνώμης ὅτι ἡ Κέρκυρα εἴνε ἡ νήσος τῶν Φαιάκων, ἡ Σχερία, ὁ συγγραφεὺς ἀντλεῖ ἐπιχειρήματα καὶ ἐκ τῆς φυσικῆς διατάξεως τοῦ τόπου, καὶ ἐκ τῆς ὀνομασίας «Φαιάκες», δηλοῦσης κατοίκους γῆς φαιᾶς ὡς εἶνε αἱ ἡφαιστειώδεις νῆσοι τοῦ κόλπου τῆς Νεαπόλεως καὶ ἰδίως ἡ Ἰσθμία, ἀλλὰ πρὸ παντός στηρίζεται εἰς τὰς ἀποστάσεις τῶν ναυτικῶν δρομολογίων, αἵτινες κατ' αὐτὸν ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Ἰσθμία εἴνε ἡ ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ σημαυνομένη νήσος.

Παρατηρεῖ τις ὅμως ὅτι ἐφ' ὅσον τὰ ἐπιχειρήματα

τοῦ συγγραφέως τείνουν εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἡδὴ νομιζομένων, φαίνονται ἰσχυρὰ ἀλλὰ, στρεφόμενα εἰς ὑποστήριξιν τῆς ἰδίας του γνώμης, καθίστανται ἀσθενέστερα, ὥστε τὸν ἀναγκάζουν νὰ προσφύγῃ εἰς ἄλλα, ὀλιγώτερον ἐπιστημονικὰ καὶ ὄχι διάφορα ὅσον προσάπτει εἰς τοὺς ἔχοντας ἀντίθετον γνώμην· οὕτω λ. χ. διὰ νὰ ἐξηγήσῃ τὸν ἐντὸς μιᾶς νυκτὸς διάπλουν τοῦ ἀπὸ Ἰσθμῶν μέχρις Ἰθάκης διαστήματος ὑπὸ τῆς ἐπαναγούσης τὸν πολὺπλαγκτον ἥρωα νηὸς, διάπλουν ὅστις εἴνε φυσικῶς ἀδύνατον νὰ συντελεσθῇ οὐδὲ ἐντὸς τριπλασίου χρόνου ὑπ' αὐτῶν τῶν σημερινῶν ἀτμοπλοίων. παραδέχεται ὁ κ. Champault ὅτι ὁ Ὀμηρος παριστᾷ τὰ πλοῖα τῶν Φαιάκων ὡς πλοῖα μυθικὰ διὰ τὰ ὁποῖα ἡ ἀπόστασις δὲν λογαριάζει· ἀλλ' ἂν δεχθῇ τις αὐτό, ἡ βαρύτης τῶν ἐναντίων τῆς νήσου Κερκύρας ὡς νήσου τῶν Φαιάκων προβαλλομένων ἐπιχειρημάτων καθίσταται προβληματικὴ. Ἡ τοιαύτη ἀντίθεσις μεταξὺ τῆς εὐχερείας ἐν τῇ καταπολεμήσει τῶν παρ' ἄλλων γενομένων τοποθετήσεων τῶν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ ἀναφερομένων τόπων καὶ τῆς δυσκολίας ἣν ἀπαντᾷ ὁ συγγραφεὺς πρὸς ὑποστήριξιν τῶν παρ' αὐτοῦ προτεινομένων δὲν ἐκπλήσσει καθόλου ἅμα δεχθῇ τις ὅτι ἡ Ὀδύσεια δὲν εἴνε γεωγραφικὸν ἢ ναυτικὸν ἐγχειρίδιον, ἀλλὰ ποιήμα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ποιητὴς, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι εἴχε κατὰ νοῦν ὁρισμένον τόπον, ἀφίει ἐλεύθερα τὰ ἡνία εἰς τὴν φαντασίαν του καὶ πολὺ ὀλίγον φροντίζει ἂν αἱ περιγραφαὶ τοῦ ἀνταποκρίνεται εἰς τὴν πραγματικότητα, φθάνει νὰ εἴνε ὠραταί.

Ὅχι ὀλιγώτερον ἐπινοητικὴ καταβάλλει ὁ γάλλος σοφὸς διὰ νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οἱ Φαιάκες δὲν εἴνε ἄλλοι παρὰ οἱ θαλασσοκράτορες Φοίνικες, οἵτινες εἴχον ἰδρύσει εἰς τὰ δυτικὰ παράλια τῆς Ἰταλίας πλείστας ἀποικίας, συγκεντροῦντες εἰς τὰς χεῖρας τῶν τὸ ἐμπόριον τῶν εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα ἀφθόνως ἐξορυσσομένων μετάλλων· τοῦτο ἀποδεικνύει κατὰ τὸν κ. Champault ὁ πλούτος εἰς μέταλλα τοῦ μεγάρου τοῦ Ἀλκινόου ὡς τὸ περιγράφει ὁ Ὀμηρος, ἀλλὰ καὶ ὁ χαρακτὴρ τῶν πρὸς τιμὴν τοῦ ἥρωος διδομένων ἐορτῶν, καθ' ὅς ἀντὶ τῶν παρ' Ἑλλήνων τελομένων ἀγώνων, τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν οἱ χοροὶ· ἐξ οὗ ὁ συγγραφεὺς ἐξάγει ὅτι πρόκειται ἐν ταῦτα περὶ λαοῦ ἐμπορικοῦ, καὶ ὄχι πολεμικοῦ, τοιοῦτος δὲ λαὸς ἦσαν κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν οἱ Φοίνικες.

Ἄλλα ἐπιχειρήματα ἀντλεῖ ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τῆς προέχουσας θέσιν ἣν ὁ Ὀμηρος προσδίδει εἰς τὴν σύζυγον τοῦ Ἀλκινόου Ἀρήτην, ὅχι μόνον ὡς γυναῖκα, ἰσότημον πρὸς τὸν ἄνδρα ἐν τῷ οἴκῳ, ἀλλὰ καὶ ὡς βασίλισσαν, ἥς ἡ γνώμη βαρύνει ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν κοινῶν· εἰς αὐτὴν ὁ Ὀδυσσεὺς προσπίπτει ἰκέτης ζητῶν νὰ ὀδηγηθῇ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ ὄχι εἰς τὸν Ἀλκίονον, μ' ὅλην τὴν σημασίαν ἣν εἴχε εἰς τὰς φοινικικὰς ἀποικίας ἡ προσφυγὴ ξένων· διότι οὗτοι παρ' αὐταῖς θεωροῦμενοι ὡς κατασκόποι, ἢ ἐθανατοῦντο ἢ ἐκρατοῦντο δοῦλοι διὰ νὰ μὴ προδώσουν τὰ μυστικὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τῶν ναυτικῶν ὁδῶν ζηλοτύπως κρατούμενα. Ὁ κ. Champault ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ ὑπερόχος θέσις τῆς γυναικὸς ἀπαντᾷ κυρίως εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς ναυτικούς· ὅπου οἱ ἄνδρες λείπουν διαρκῶς εἰς μακρὰ ταξείδια καὶ ἀφίενον εἰς τὰς γυναῖκας τὴν διοίκησιν τοῦ οἴκου, ἀλλὰ τοιοῦτοι κατὰ τὴν ὁμηρικὴν ἐποχὴν ἦσαν μόνον οἱ Φοίνικες. Νομίζομεν ὅμως ὅτι τὸ ἐπιχείρημα τῆς πρὸς τὴν Ἀρήτην ἰκεσίας δὲν εἴνε τόσο ἀκατάδαντον εἴνε πολὺ πιθανὸν ὅτι ὁ Ὀδυσσεὺς ἀπειτᾷ τὴν τῆς βασίλισσας ὄχι διότι ἰσχυρὸς περισσότερον ἢ γνώμη τῆς, ἀλλὰ διότι ἡ γυναικεὶα καρδιά εἴνε πλέον συμπονετικὴ καὶ εἴχε περισσότερον πιθανότητα νὰ τὴν ἐλκύσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ· ἐξ ἄλλου δὲ εἴνε γνωστὸν ὅτι ἡ Ἑλληνὶς τῶν Ὀμηρικῶν χρόνων εἴχε θέσιν ἰσότημον

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Οἱ ξένοι δὲν βλέπουν

Οἱ ἀνεξαίρετος σιγυριζόμεθα διὰ νὰ μᾶς ἰδοὺν μεθαυρὺν οἱ ξένοι. Ὁ Μερακλῆς φαντάζεται ὅτι οἱ ξένοι ἐρχονται νὰ ἰδοὺν μόνον αὐτόν. Καὶ οὕτω καθέξῃς. Φανταζόμεθα πῶς θὰ σταθῶμεν ὅλοι εἰς μίαν στρατιωτικὴν παρόταξιν, ὅπου οἱ ξένοι θὰ μᾶς κάμουν ἐπιθεώρησιν ψάχνοντες νὰ βροῦν ἂν μᾶς λείπῃ κανένα κουμπὶ. Διὰ τοῦτο γυαλιζόμεθα πυρετωδῶς, ὅπως ὁ στρατιώτης τοῦ λόχου κατὰ Σάββατον. Ἐὰν ἀνακαλύψωμεν εἰς τὰ γένημα μᾶς καμμίαν ἀσπρὴν τρίχα, τὴν βάφομεν διὰ νὰ μὴ τὴν ἰδοὺν οἱ ξένοι. Ἀλλὰ ἐγὼ μίαν ἀσπρὴν τρίχα ποῦ ἔχω τὴν ἀφῆκα ἀσπρὴν διότι ἔχω τὴν ἰδέαν ὅτι οἱ ξένοι δὲν βλέπουν καθόλου, ἢ βλέπουν πολὺ ὀλίγα πράγματα.

Ἦτο μία γέφυρα ἐκεῖ εἰς τὸν Ἰλισσὸν καὶ ἐπεσε προχθές, ἀπὸ φόβον πιθανῶς νὰ μὴ τὴν ἰδοὺν, οἱ ξένοι, ἐπειδὴ ἦτο πολὺ παλαιὰ καὶ γελοία. Ἀλλὰ ὑπῆρχε σὰς παρακαλῶ, τοιοῦτος φόβος; Δὲν ὑποθέτω. Πρῶτον ἐὰν ἕνας ξένος, ὀλίγον καλλιτέχνης, ἐβλεπε αὐτὸ τὸ παλαιὸν ὑλινὸ γαφύρι, ποῦ σκεπάζει ἕνα ποταμὸν ἐντελῶς κακομοῖρην καὶ ρωμαντικόν, θὰ τὸ εὗρισκε θέαμα χαριτωμένον. Ἐν γένει ἡ κοίτη τοῦ Ἰλισσοῦ, πρὸς τὸ μέρος τοῦ Παραδείσου, εἴνε θέαμα πολὺ εὐμορφον διὰ τὴν πρωτογενὴ ἀσχημίαν τῆς. Ἐνα χάνι λείπει ἐκεῖ πλησίον, καὶ ἕνας λερός ξενοδόχος, πῆγαν κοκορέσει διὰ νὰ συμπληρωθῇ ἡ ἀπλότης τῶν Ἰλισσίων. Διὰ τοῦτο ἕνας ξένος θὰ εὗρισκεν ἀσχημον αὐτὸ τὸ θέαμα τοῦ λασπόδους νοητοῦ καὶ κλαίοντος ποταμοῦ μετὰ τὸ παλαιὸν ὑλινὸν γαφύρι; εἴνε δυνατόν ξένος, ὀλίγον καλλιτέχνης, νὰ μᾶς κατηγορήσῃ διὰ μίαν τόσο χαριτωμένην ἀγορικὴν κατάστασιν; Θὰ εὗρισκεν ἀπλῶς ὅτι τὸ θέαμα τοῦ ὑλινὸ γαφύρι εἴνε εὐμορφον. Δὲν θὰ τοῦ ἔμενε καιρὸς νὰ ἐξετάσῃ ἂν τὸ γαφύρι εἴνε ἐτοιμόρροπον, ἂν χρησιμεύῃ διὰ νὰ περνῶν ἄνθρωποι, καὶ ἂν ἀπεκοιμήθῃ ἡ ὑπηρεσία τῶν Δημοσίων ἔργων. Οἱ ξένοι δὲν ἐξετάζουν αὐτάς τὰς λεπτομερείας, διότι δὲν ἔχουν καιρὸν. Βιάζονται. Καὶ τόσο βιάζονται ὥστε μόλις θὰ προφθάσουν, ὑποθέτω, νὰ ἰδοὺν τοὺς Ἀγῶνας τῆς Ἀκρόπολιν, καὶ τὸν Μερακλῆν. Ἀδίκως λοιπὸν γυαλιζόμεθα.

Ὁ, βεβαιωθῇτε ὅτι ὅλον αὐτὸ τὸ πυρετῶδες ζῆσιμον, σαπούνισμα, τριψίμιον καὶ γυάλισμα τῶν λεπτομερειῶν, εἴνε μάταιος κόπος. Αὐτὸ δὲ τὸ ὅποιον λέμε διαρκῶς «θὰ μᾶς ἰδοὺν οἱ ξένοι» εἴνε ἕνα μεγάλο ψεῦδος. Οἱ ξένοι δὲν θὰ μᾶς ἰδοὺν. Οἱ ξένοι δὲν βλέπουν εἰς διάστημα 15 ἡμερῶν. Ἀλλοίμονον ἂν μᾶς ἐβλεπαν... Ὅταν κανεὶς πηγαίνει εἰς ἕνα σπίτι νὰ φιλοξενηθῇ, θὰ ἰδῇ ὅλα τὰ ὠραία πράγματα τοῦ οἴκου· δεσπότου. Τὴν ὠραιότεραν του γλάστραν, τὰ καλύτερα μαζαροπήγουνά του, καὶ τὸν σχετικῶς εὐπροσώπετον ἐκ τῶν σκελῶν του.

Ἐρωτῶ λοιπὸν — ῥητορικὸν σχῆμα τοῦ κ. Θεοτόκη — τὸ ἐξῆς.

Εἴνε δυνατόν οἱ ξένοι νὰ ἰδοὺν ποτὲ τὸν πρῶτον ἡγούμενον τῆς Πεντέλης, καὶ τὴν πολιτικὴν ἢ ὁποῖα, δις καταδικασθέντα τὸν ἀθάνατον τοῦτον καλόγηρον, ζητεῖ καλὰ καὶ σώνει νὰ τὸν γλυτώσῃ; Οὐδέποτε. Ἀλλὰ τὰ χαριστοπαίκτη, τὰ ὁποῖα ἐξέπαστρεψαν τὸν ἀτυχὲς πρωθυπουργόν, καὶ μένουσιν ἀπὸ τῆς ἀνάστασης εἰς τὸ πείσμα τῆς γηραιᾶς Ἠδύτης; Οὐτε αὐτὰ θὰ συμβῇ νὰ τὰ ἰδοὺν. Ἀλλὰ τὸν ψηφοφόρον Ἑλληνα ὁ ὁποῖος πουλεῖται, καὶ τὸν υποψήφιον ὁ ὁποῖος τὸν ἀγοράζει; Οὐτε αὐτοὺς. Τὰ ἀναγνώσματα τῶν ἐφημερίδων; Ὁχι. Τὴν καθαρεύουσαν τῶν Ἀλφαριθμητικῶν; Ὁχι. Τὸς βιβλιοκαπηλοὺς; Ὁχι. Τὴν παράβασιν τῶν ἐκλογικῶν πρωτοκόλλων τιμῆς; Ὁχι. Τὸς μικτοὺς, τοὺς ἀμιγῆς; Οὐτε.

ΙΩΝ

πρὸς τὸν ἄνδρα ἐν τῇ οἰκογενείᾳ καὶ τῇ κοινωνίᾳ, πολὺ ἀνωτέραν τῆς μετέπειτα, ὡς ἀποδεικνύει τὸ σέβας μετὰ ὁποῖον προσαγορεύει ὁ Ὀδυσσεὺς τὴν Πηνελόπην ἐπανερχόμενος ἀγνώριστος εἰς τὸν οἶκον του «ἢ γὰρ σεῦ κλέος οὐρανὸν εὐρὺν ἱκάνει ὥστε τευ βασιλῆος ἀμύμονος».

Οὐδὲν λοιπὸν τὸ παράδοξον ἂν ὁ Ὀμηρος, περιγράφων κοινωνίαν ἰδεώδη, νὰ ἐξῆρε ἐπὶ μᾶλλον τὴν θέσιν τῆς γυναικός, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ ἀπέβλεπεν εἰς ξένα πρότυπα καὶ ἰδίως εἰς φοινικικά, ἀφροῦ ἄλλως τε εἴνε δύσκολον νὰ δεχθῇ τις ὅτι παρὰ λαφῶ ἀνατολικῶν ὡς οἱ Φοίνικες ἢ γυνὴ ἐτιμᾶτο περισσότερον ἢ ἐν Ἑλλάδι.

Ὁ κ. Champault ἐν τῷ τρίτῳ μέρει τοῦ συγγράμματός του συγκεφαλαιῶν τὰ περὶ τῆς ἑλληνοφοινικικῆς ἐμπνεύσεως τῆς Ὀδυσσεΐας ἐπιχειρήματά του, ὑποστηρίζει τὴν θεωρίαν ὅτι τὸ δαιμόνιον ἔπος καὶ ἰδίως ὁ Νόστος δὲν εἴνε ἄλλο ἢ ποιητικὴ ἀφήγησις μεταναστεύσεως ἐξ Ἑλλάδος εἰς Ἰσθμῶν ἐξ ἐλληνισθέντων Φοινίκων τῆς Βοιωτίας καὶ τῆς Εὐβοίας, γενομένης κατὰ πρόσκλησιν τῶν ἐκεῖ ἡδὴ ἐγκατεστημένων ὁμοφύλων των. Ἡ θεωρία αὕτη εἴνε ἡ μᾶλλον προκαλοῦσα τὰς ἐπικρίσεις ἐξ ὅσων ὁ συγγραφεὺς ὑποστηρίζει. Μ' ὅλην τὴν πολυμάθειαν ἣν ἐπιδεικνύει καὶ τὴν ἐπιτηδειότητα περὶ τὸν συνδυασμὸν ποικίλων καὶ παντοδαπῶν ἱστορικῶν καὶ μυθικῶν δεδομένων, ἡ ὑπόθεσις αὕτη φαίνεται ὅλως ἀπίθανος, ἄλλως τε εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὁ κ. Champault ἀναγκάζεται νὰ παραιτηθῇ τῆς αὐστηράς καὶ ἐπιστημονικῆς μεθόδου ἣν εἰς τὰ ἄλλα μέρη ἐπιτηδεύεται, μὴ ἀποδεχόμενος δὲ τὸ μυθῶδες καὶ ὑπερφυσικὸν τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν, τὸ ἀντικαθιστᾷ διὰ τῆς τολημωτέρας χρήσεως ἡ μᾶλλον καταχρήσεως τῆς ἀλληγορικῆς ἐξηγήσεως· οὕτω ἡ συμπάθεια ἣν ἡ Ναυσικία ἐπιδεικνύει πρὸς τὸν ναυαγὸν ἥρωα συμβολίζει τὴν ἐγκαρδίαν ὑποδοχὴν τῶν ἐξ Ἑλλάδος Φοινίκων παρὰ τῶν ἐν Σχερίᾳ (Ἰσθμῶν) ὁμοφύλων των, ἐνῶ ἐξ ἄλλου οἱ λόγοι δι' ὧν ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὸ συμπόσιον τοῦ Ἀλκινόου ἐξυμνεῖ τὰ ἀγαθὰ τῆς ὁμονομίας καὶ τῆς εἰρήνης, δὲν εἴνε ἄλλο παρὰ ὑπαινιγμοὶ περὶ τῶν βαρύτερον ἐπελθουσῶν διχονοιῶν μεταξὺ τῶν δύο στοιχείων. Ἐπίσης ἐκεῖ ὅπου ὁ Ὀμηρος λέγει ὅτι τὸν ὕπνον τοῦ Ὀδυσσεὺς ἐσκίασαν δύο εἰλαίαι, ἡ μὲν ἀγρία ἢ δὲ ἐμβολιασμένη, αἵτινες φυόμεναι ἀπὸ τὴν αὐτὴν ῥίζαν συνέπλεκον ἐπὶ ταῦτο τοὺς κλάδους, ὁ σοφὸς ὁμηριστὴς διαβλέπει τὴν ἑνωσιν δύο κλάδων τοῦ φοινικικοῦ γένους, ἐξ ὧν ὁ μὲν ἔμενε γνήσιος ὁ δὲ ὑπέσθη τὴν ἑλληνικὴν ἐπιρροήν.

Ἐκ τούτου βλέπομεν ὅτι ὁ κ. Champault δὲν ὑστερεῖ κατὰ τὴν φαντασίαν οὐδενὸς τῶν ἄλλων ἐρημνευτῶν τοῦ Ὀμήρου. Ἀλλὰ ὁ κίνδυνος τῆς χρήσεως τόσο τολημῶν ἐρημνευτῶν ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι οὐδὲν κωλύει ἐπερχόμενον σχολιαστὴν νὰ μεταχειρισθῇ ἐπιχειρήματα οὐχ ἥττον βάσιμα πρὸς στήριξιν ἀντιθέτων καὶ ἀκόμη πλέον παραβόλων θεωριῶν.

Παρ' ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον ὅπερ παρέχει ἡ μελέτη τοῦ κ. Champault ὡς ἐκ τοῦ πλούτου τῶν ἱστορικῶν στοιχείων καὶ τῆς ἐπινοητικότητος μετ' ἧς τὰ συνδυάζει πρὸς ὑποστήριξιν τῶν γνωμῶν του, δὲν πιστεύομεν αἰ εὐφάνταστοι ὅσον καὶ τολημῶν αἱται ὑποθέσεις περὶ τῆς πραγματικῆς βάσεως τοῦ ὁμηρικοῦ ἔπους νὰ προσθέτουν ἢ νὰ ἀφαιροῦν ἀπὸ τὸ ποιητικὸν δέληγτρον, μετὰ ὁποῖον ἡ φαντασία τοῦ ποιητοῦ περιέβαλε τὰς περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεὺς, δὲν ἰσχύουν δὲ νὰ μᾶς ἐξηγήσουν πῶς ἡ ἀφήγησις τῶν τυχῶν ἀσκήμου ἑλληνοφοινικικῆς ἀποικίας κατέστη ἐθνικὸν ποίημα τῶν ἀπανταχῶς Ἑλλήνων εἰς τὸ ὅποιον διέκρινον ὑπὸ τὸν μαγικὸν πέπλον τῆς ποιήσεως ζωγραφούμενα τὰ προέχοντα χαρακτηριστικὰ τῆς φυλῆς καὶ τοῦ ἐθνικοῦ των βίου.

δομήν, κτισθέντος ὑπὸ τοῦ Καποδίστρια, εἶχε χρησιμοποιοῦν ὑλικὸν προερχόμενον ἐκ Τεγέας. Ἐν τεμάχιον φαίνεται ὅτι εἶνε μέρος ἀναγλύρου, ἐπ' αὐτοῦ δὲ παριστάται ἀκέφαλος γυναικεῖα μορφή. Μετὰ τῶν γλυπτῶν ἀναγύρου ὑπῆρχε καὶ μία ἐπιγραφή.

K.

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. — Συνεδρία τῆς 14 Φεβρουαρίου. Ὁ διευθυντὴς τῆς αὐστριακῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς κ. Εἰβερδάυ ἐξέθεσε τὰς κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀποκαλύψεις τῆς ἐν Ἐφέῳ ἀνασκαφῆς, ἣν ἀπὸ ἐτῶν ἔκτελεῖ ἡ αὐστριακὴ κυβέρνησις. Ἐξηρηνθήσονται κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος πληρέστερα διάφορα οἰκοδομήματα ἀνευρεθέντα κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη. τὰ ἀξιολογώτατα δ' ἐξ αὐτῶν εἶνε ἡ μεγάλη διπλὴ βυζαντινὴ ἐκκλησίαι, ἐν ᾗ συνεκροτήθη ἡ Β' Οἰκουμένηκὴ σύνοδος, ἡ ἀγορὰ, τὸ θέατρο καὶ μνημεῖον τὶ κτισθὲν πρὸς διαιώνισιν τῶν κατὰ τὸν Πάρθων νικῶν τῶν αὐτοκρατόρων Μάρκου Αὐρηλίου καὶ Λουκίου Οὐάρου. Ἐκ τοῦ μνημείου τούτου προέρχονται καὶ πολλὰ ἀνάγλυφα ἀξιολογώτατα. Κατόπιν ὁ κ. Δαϊσφελδ ὤμιλησε περὶ τῶν ἐν Κρήτῃ εὐρεθέντων προϊστορικῶν ἀνείκτων, ἥτοι τοῦ ἐν Κνωσφ, τοῦ ἐν Φαιστφ καὶ τοῦ ἐν Ἀγίᾳ Τριάδι πλησίον τῆς Φαιστοῦ. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύεται ὅτι εἶχον κτισθῆ τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν ἀρχαιτέρων κατοίκων τῆς νήσου, οἵτινες ἦσαν καρικῆς καὶ λυδικῆς καταγωγῆς, κατεστράφησαν δὲ ὑπὸ τῶν κατακτησάντων τὴν νήσον Ἀχαιῶν, οἵτινες ἀνῆγειραν ἐπὶ τῶν ῥεπιδίων αὐτῶν νέα ἀνάκτορα ὁμοιάζοντα κατὰ τὸ σχέδιον πρὸς τὰ ἀνάκτορα τῆς Τίρου καὶ τῶν Μυκηνῶν καὶ πρὸς τὰς παρὰ τῷ Ὀμήρῳ περιγραφὰς τῶν κατοικίων τῶν ἀνέκτων. Ταῦτα δὲ τὰ ἐπὶ τῶν παλαιτέρων ῥεπιδίων ἀνεγερθέντα νέα ἀνάκτορα κατεστράφησαν καὶ αὐτὰ κατὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Κρήτης ὑπὸ τῶν Δωριέων, ἡ δὲ θέσις αὐτῶν ἔμεινε ἔρημος καὶ ἐγκαταλελειμμένη καθ' ἅπαντα τὸν μετέπειτα χρόνον, καὶ τοῦτον ἕνεκα διετηρήθησαν τὸσούτοις καλῶς τὰ παλαιότερα ῥεπίδια μέχρι τῆς σήμερον.

Εἰς τὴν συνεδρίαν ταύτην παρίστατο καὶ ἡ Α. Υ.
ὁ Διάδοχος μετὰ τῆς πριγκιπίσσης Σοφίας.

Σ.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ — Συνεδρίασις τῆς 22 Φεβρουαρίου. Ὁ κ. Μπυλάρ ὠμίλησε περὶ τῶν διακοσμῶσεων τῶν οἰκίων τῆς Δήλου καὶ ἰδιαίτερός περὶ τῶν παραστάσεων ἐπὶ ἀμμοκονίας παρέβαλε δὲ ταύτας πρὸς διακοσμῆσεις τῶν οἰκίων τῆς Πομπηίας καὶ εὔρε πολλὰς ὁμοίας παραστάσεις. Μεταξὺ αὐτῶν μνημονεύομεν θεοὺς τινὰς ὀρχομένους περὶ βωμῶν καὶ τὸν περικύβητον *δαίμονα*, τὸ ἱερὸν σύμβολον τῆς ἐν Δήλῳ λατρείας τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Λητοῦς.

Συνεδρίασις τῆς 8 Μαρτίου.—Ο κ. Μαγιάνης ἐπαγγεματεύθη περὶ τῆς συνοικίας τῆς πόλεως Ἀθήλου, ἡ ὁποία ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τοῦ Θεάτρου. Ἠκολούθησεν ἐπὶ σχεδιαγράμματος τὰς ὁδοὺς τῆς συνοικίας ταύτης, ὠμίλησε περὶ τῶν σπουδαιότερων οἰκίων καὶ περὶ τῶν ἐν αὐταῖς ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων. Τὰ ἐκ τῆς ἐξερεύσεως τῆς συνοικίας ταύτης συμπεράσματα εἶναι σπουδαῖα· πρῶτον μὲν ἡ πυκνότης τοῦ συνοικισμοῦ, διότι αἱ οἰκίαι εἶναι τόσοι πλησίον, ὥστε φαίνεται ὡς νὰ κείνται ἡ μία ἐπὶ τῆς ἄλλης· ἔπειτα, ὅτι ὁ θρύλος περὶ λειψυδρίας ἐν Ἀθῆναις ψευδής, διότι πολυάριθμα εὐρέθησαν φρεάτια· αἱ δὲ οἰκίαι ἦσαν διώροφοι, καὶ τὸ διάγραμμα τῶν ὡμοῖαζε πρὸς τὸ διάγραμμα τῶν οἰκίων τῆς Πωμπηίας· αὕτη ἑσωτερικῇ, περιστοιχισμένη ἀπὸ κίονας καὶ ἀπὸ περιστύλιον, περὶ τὴν ὁποίαν ὑπῆρχον τὰ διάφορα δωμάτια τῆς οἰκίας.

‘Ο δὲ κ. Σουλῳφ, νεαρὸς ἑταῖρος τῆς Σχολῆς, τὸ πρῶτον ἤδη ὁμιλῶν, μετ’ ἀκριβείας καὶ δεξιότητος ἀνέγνωσε τὰ μάλιστα ἐνδιαφρόνους ἐπιγραφὰς ἐκ Ἀθλοῦ. Ἡ ἐπιγραφή εὐρέθῃ ἐπὶ στήλης μεγάλης ὀρθίας, εἶναι δὲ νόμος, ὃ ὅποιος ἀναφέρεται εἰς τὴν πώλησιν ξύλου καὶ ἀνθρώπων. Ὁ νόμος προσατεύει τοὺς ἀγοραστάς, διότι διατάσσει τὸν ἔμπορον νὰ δηλώσῃ ἀκριβῶς τὴν τιμὴν, εἰς τὴν ὁποίαν θὰ πωλῇ, τιμωρεῖ δ’ αὐτὸν ἐάν πωλῇ ἀκριβέστερα ἔστω καὶ εὐ-
 ἡνότερα τῆς δηλωθείσης ταύτης τιμῆς. Εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ἀναφέρονται *θνητοί*, οἱ ὅποιοι, ὡς φαίνεται, ἦσαν καὶ αὐτοὶ ξύλα, κοιμῆται ξύλου, ὅμοια ὁπωσδήποτε πρὸς τὰ τιμόνια τῶν ἀμαξῶν. Εἶναι πολὺτιμοι διὰ τὸν ἑσωτερικὸν βίον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων αἱ λεπτομέρειαι τοῦ ἀγρονομικοῦ τούτου νόμου τῆς Ἀθλοῦ.

A A.

Ὁ ἐν Αἰδηψῷ σχολάρχης κ. Κουλούρης ἀπέστειλε τὴν ἑξῆς ἐπιγραφὴν ἐπιτυμβίου στήλης, εὑρεθείσης παρὰ τὴν Αἰδηψόν:

0,40

ΕΝΘΑΔΕΓΩ
ΚΕΙΜΑΙΔΙΟΓΕΝΙ
ΑΝΟΣΝΕΙΚΟΜΗ
ΔΕΥΟΠΟΛΛΩΝ
ΦΛΑΣΠΡΟΤΕΡΩΝ
ΝΥΝΔΕΚΑΤΗΛΩΝ
ΣΑΤΑΔΟΠΟΛΛΑΠΕ
ΡΙΠΑΕΥΣΑΣΠΡΟΤΕ
ΡΟΝΝΑΥΣΑΛΗΡΩΝ
ΕΙΓΑΤΟΝΥΝΚΥΒΕΡ
ΝΟΝΠΑΡΗΕΙΝΘΕΡ
ΜΟΙΣΛΟΥΤΡΩΣΑ
ΘΑΙΑΔΕΨΟΥΗΔΕ
ΠΙΚΡΑΜΟΙΡΑΟΥΤΩ
ΕΜΙΤΩΣΑΤΟΘΕΡΜΙ
ΖΕΙΝΜΕΔΙΟΔΟΥΚΑΙ
ΔΙΑΤΑΥΗΤΣΜΟΥΤΗΣ
ΣΤΗΛΛΗΜΗΝΥΩΤΟΙ
ΠΑΡΟΔΕΙΤΑΙCΩΝ
ΚΤΩΧΡΩΤΟΓΑΡΘΑ
ΝΕΙΝΠΑΣΙΚΕΚΡΑΤΑΙ

二

ΠΡΟ ἐνὸς αἰῶνος μία Γαλλίς γνωστὴ διὰ τὴν μεγάλην τῆς παιδείαν, ἡ κυρία Β. Briquet, ἔδημοσιεύσας ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Ναπολέοντος, πρῶτον ὑπάτον τότε, λεξικὸν βιογραφικὸν εἰς τὸ ὅποιον εὐρίσκουν θέσιν ὅλ' αἱ γυναῖκες, αἱ γαλλικαὶ καταγωγῆς ἡ ξένης πᾶσι εἰς διαφόρους ἐποχὰς ἔπαιξαν εἰς τὴν Γαλλίαν ἀποκρίων ὅλον εἰτε εἰς τὰ γράμματα, εἰτε εἰς τὴν πολιτικὴν. Εἰς τὸ βιβλίον τοῦτο μία ξένη μόνον ἀναφέρεται καταγωγῆς Ἑλληνικῆς, ἡ κυρία Σενίε, εἰς τὴν ὁποίαν ἡ συγγραφεὺς ἀφιερώνει τὴν βραχείαν αὐτὴν σημείωσιν :

« Η κυρία Σενιέ, μητέρα του κ. Σενιέ, μέλους του ἑθνικοῦ ἰνστιτούτου τῆς Γαλλίας, εἶνε συγγαφεὶς δύο ἐπιστολῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἡ μία ἔχει ἀντικείμενον τοὺς χοροὺς καὶ ἡ ἄλλη τοὺς ἐνταφιασμοὺς μεταξύ τῶν Ἑλλήνων. Αἱ ἐπιστολαὶ αὐταί, αἱ ὁποῖαι εἶναι καλογραμμέναι, εὐρίσκονται εἰς τὸν πρῶτον τόμον τῶν « Ἐπιστολῶν περὶ Ἑλλάδος τοῦ Guys » Εἰς τὴν συμμερίαν δ' Ἀνδρέας, ὁ πρεσβύτερος υἱὸς δὲν μνημονεύεται ὁλότελα, μνημονεύεται δὲ μόλις ὁ νεώτερος Marie-Joseph Chénier.

Ἄλλὰ πρέπει — ὅλα αὐτὰ εἶνε παρμένα ἀπὸ ἄρθρον
τοῦ κ. Σάθα εἰς τὸν *Hellénisme* — νὰ σημειώσωμεν
ὅτι ὁ Ἀνδρέας Σενιὲ ἦτον ἀκόμη τῷ καιρῷ ἐκείνῳ

ἀγνωστος εἰς τὸ κοινόν. "Όταν ἀνέβη τὸ ἱκρίωμα (1794) δὲν εἶχεν ἀκόμη ἀνακηρυχθῇ ὡς ὁ μεγαλύτερος λυγικός τοῦ 18ου αἰῶνος· σαράντα χρόνια ὑπερότερη αὐτοῦ Σατωμπριάν· ἐξέτισσε τὴν προσοχὴν τῶν λογίων εἰς τὰ ἔργα του. Ὁ ἀδελφὸς του, ποῦ ἦτον ἐπίσης ποιη- τῆς, καὶ συγχρόνως πεζογράφος μὲ ἀξίαν, χαιρετισθὲς ἀπὸ τὸν Δαντὸν καὶ τὸν Κάμμιλλον Δεμουλὲν ὡς ὁ ἀλη- θινὸς ὀργανωτὴς τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, λακω- βινὸς ἀδιάλλακτος, ἀνεμίχθη εἰς ὅλας τὰς ἐριδας καὶ ἔλαβε μέρος εἰς τὰ γεγονότα ποῦ συνετέλεσαν τὸν κόσμον τότε. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του ἐκα- ρακτηρίσθη ὡς Κάϊν, ὡς ἀδελφοκτόνος. Ἐφθασάν νά τον κατηγορήσουν ὡς προκαλέσαντα τὴν θανατικὴν ἐκτέλεσιν ἐπὶ τοῦ ἀδελφοῦ του ἀπὸ καθαρὰν ἡζοτυπίαν. Ἡ συκοφαντία δὲν ἐφείσθη οὔτε τὴν μητέρα του «τὴν σχισματικὴν αὐτὴν Ἑλληνίδα» ὅπως ἀσμενίζουσιν νά τὴν ἀποκαλοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα οἱ βιογράφοι, ὅτι ἐπρο- κάλεσε τὸν θάνατον τοῦ Ἀνδρέα χάριν τοῦ Ἰωσήφ. τοῦ ἀγαπημένου τῆς καρδιάς της».

Καὶ ἰδοὺ μία ἐπιστολὴ τῆς κ. Σενιὲ ἐξαφορμῆς τῶν συκοφαντιῶν αὐτῶν πρὸς μίαν ἐφημερίδα :

Παρίσι...

Ἀνέγνωσα μὲ ἀγανάκτησιν, εἰς μίαν ἡφημερίδα τὰς ἀγίας συκοφαντίας τοῦ ἐξήμεσαν ἐναντίον τοῦ νεωτέρου μου υἱοῦ, Marie-Joseph Chénier ἀπὸ τὸν ἀνανδρον Dumont ἀπομηνιὰ βολεμῶν τῶν ληστῶν ἐκείνων, οἱ ὅποιοι εἰς τὸν καιρὸν τῆς Τρομοκρατίας ἐκάλυψαν τὴν Γαλλίαν μὲ δάκρυα καὶ αἷμα ».

Καὶ κατωτέρω :

Εἰς τοὺς φρικώδεις αὐτοὺς καιροὺς, δύο ἀπὸ τὰ παῖδιά μου ἐπέναζαν μέσα εἰς τὰς φυλακάς, τὸ ἓνα κατὰ διαταγὴν τοῦ Ῥοβεσπιέρρου, τὸ ἄλλο τοῦ Αν-δρέ Dumont. Ὁ Marie-Joseph Chénier, μόνῃ παρρηγορία τῆς οἰκογενείας του, προγεγραμμένος ἀπὸ τὸν Ῥοβεσπιέρρον καὶ τοὺς συνενοχούς του, δὲν ἔπαυεν ἀνά κάμνη διαβήματα διὰ τοὺς δυστυχισμένους ἀδελ-φούς του, ἐνώπιον πλήθους μελόντων τὸν δὺν ἄνθρωπο-κτόνων ἐταιριῶν. Ἀπέβησαν μάταια ὅπως καὶ τὰ δια-κτόνων τοῦ πατρός του ...».

Ἡ κυρία Σενιὲ ἀπέθανε στὸ Παρίσι διαμείνασα
Ἕλληνις κατὰ βάθος μέχρι τέλους τῆς ζωῆς της.
Ὑπῆρξε libre - penseuse, ποὺ εἰς τὰς ἐπιστολάς της
ποτέ δὲν ὀμιλεῖ περὶ θρησκείας. Ἀποθανοῦσα ἐπροτι-
μησε νὰ ταφῇ εἰς τὸν κῆπον τὸν μοναχικὸν τῆς τοῦ
Anthony, κάτω ἀπὸ μίαν ἰτέαν χωρὶς ἐκκλησιαστικὴν
τελετὴν.

Εξάφορμης τῶν εορτῶν διὰ τὴν γέννησιν τοῦ Δι-
 ἑ κενς ἐξήνησαν νὰ μάθουν πόσα πρόσωπα ὑπάρ-
 χουν ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὸ Λονδίνον, ποῦ νὰ ἔχουν
 τὰ ἴδια ὀνόματα μὲ τοὺς ἡρώας τῶν περιφημοτέρων
 μυθιστορημάτων του.

Εὐρήκαν, λοιπὸν ἕναν Oliver Twist, ποῦ ζῇ εἰς
 Hoxton, ἕναν Pickwick εἰς τὸ North London, ἕνα
 Weller (ὄχι ὅλους ὑπερήτας ὅμως), ἑνέα Trotter,
 ἕναν Bardell, δύο Sikese. Ἕνας ἐμποροκρατικὸς
 οἶκος τῆς πόλεως τιτοφορεῖται Dombey et fils κ' ἔ-
 νας ἄλλος Paul Dombey. Καὶ νὰ φαντάζεσαι — γὰρ
 φουν εἰς τὸν Mercure de France — ὅτι οἱ ἄνθρωποι
 αὐτοί, ἂν καὶ πραγματικῶς ὑπάρχοντες, εἶνε περισσό-
 τερον χωρὶς ὄνομα παρὰ τὰ πλαστὰ πρόσωπα τοῦ
 Dickens.

ΑΠΟ τὴν « συλλογὴν διαφόρων πραγμάτων » τοῦ μαρκεσιῶν De Lassay ἀποσπῶμεν τὰς κατωτέρως σκέψεις, ἀνηκούσας εἰς συγγραφεὰ τοῦ 17ου αἰῶνος.

« Αἱ γυναῖκες καθ' ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν ἀσχολοῦνται μόνον μὲ τὸν ἔρωτα. Ἐγεννήθησαν διὰ τὸ πάθος

αὐτὸ μοναχά. εἶνε τὸ μόνον τοῦ τοὺς ἀρέσει καὶ τοῦ
τοὺς ταιριάζει

« Φίλια. εὐγνωμοσύνη, δίκαιον, δικαιοσύνη εἶνε ἀγαθὰ πράγματα εἰς τὰς γυναῖκας, ἂν καὶ ὁμοῦν σπῆται περὶ αὐτῶν γινώριζον μόνον τὸ πάθος, καὶ δὲν ὑπάρχει ἄλλο πρόσωπον ἀπὸ τοῦ προσώπου τοῦ ἑραστοῦ πού ναι τοὺς ἀρέσει· φίλος εἰκοσι εἶτον εἰς τὴν καρδίαν των εἶνε πολὺ πλεὶς κάτω ἀπὸ ἓναν ἑραστήν μίαν ἡμέραν. »

« Γράφουν εύκολα και καλά· εἶνε ὁμως ἀρετὰ συν-
 νηθῆς ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τῶν εἶνε μᾶλλον γεματὰ ἀπὸ
 λόγια παρὰ ἀπὸ πράγματα ἄλλα προκειμένου περι-
 ἔρωτος γράφουν ἑκατὸ φορὰς καλύπτετ' ἀπὸ τοὺς ἀν-
 δρας· καὶ αἱ ἀνοητότεραι ἔχουν πνεῦμα εἰς τὸ ζητήναι
 αὐτό.

αὐτό.
 • Μὲ ὅλα ὅσα εἶπα ὑπὲρ τῶν γυναικῶν ἀνωτέρω δὲν
 θά'πῃ ὅτι νομιμῶ ἀνινδύνουν τὰς σχέσεις των καὶ καλὰς.
 • Εἶνε φιλοψευδεῖς, ἀδικοί, φιλόποτοι, δύσπιστοι,
 ἀβέβαιοι, προσποιηταί, ἐλαφροί, περίεργοι, μάταιοι,
 ἀσθενεῖς, ψοφοδεεῖς, τρελλοὶ καὶ πάντοτε μικροπραγ-
 μονοῦσαι.

« Διὰ ν' ἀγαπηθῆς ἀπὸ τὰς γυναῖκας χρειάζεται νὰ ἔχῃς μερικά χρήματα καὶ πολὺν καιρὸν διὰ λάσιμον. »

« Εἶνε ὅπως ὁ κισσὸς πρέπει νὰ προσκολληθῇ τοῦτον εἰς κατὰ ἀλλάζον ἀντικείμενον καὶ πάντοτε ἔνα πάθος τὰς τυραννεῖ. »

« Αἱ γυναῖκες ἔχουν πολὺ δίκαιον νὰ τρελλαινόνται
 μὲ τὴν ἐμορφίαν τους· εἶνε τρόπον τινὰ ὅλη τους ἡ
 ἀξία καὶ δὲν εἶνε πλέον καλαὶ διὰ τίποτε ὅταν παύσουν
 νὰ εἶν' ἐράσμιαι.

« Εἶνε βέβαιον ὅτι συνήθως τίποτε δὲν ὑπάρχει τοσοῦτον ἀξιοκαταφρόνητον καὶ μικρὸν ἀπὸ γυναικῶν ποὺ ἐπ' αὐτὰς πλῆνον τὰ εἶνε νέα καὶ ὀραία γίνονται ὅμοιοι μὲ τὸν σκύλον τοῦ περιβολάρη, γαυγίζουσιν διαρκῶς ἐναντίον τοῦ ὅλου τοῦ κόσμου· καὶ θὰ ἔβρεπε νὰ τὰς τοποθετήσῃς εἰς τὰ πράγματα τοῦ σπιτιοῦ ν' ἀνατρέφουσιν μικρὰ παιδιὰ καὶ νὰ περιποιῶνται ἀσθενεῖς, τὰ μόνα πράγματα διὰ τὰ ὁποῖα ἡμπορεῖ νὰ εἶνε ἀκόμη ἱκαναί ».

ΑΠΟ ένα ἄνθρωπον τοῦ Francis - Vielé Griffon τοῦ ἐκ τῶν δημιουργῶν τοῦ ἐλευθέρου λεγομένου στίχου (vers libre ou polymorphe) ἀποσπῶμεν χάριν τῶν ἀναγνωστῶν μας τὰ κατωτέρω τεμάχια, ἐνδία φέροντα ὅσους θέλουν νὰ παρακολουθοῦν τὰς φιλολογικὰ συζητήσεις εἰς τὴν Γαλλίαν :

«Ὁ ἐλευθερος στίχος . . . πηγάζει ἀπὸ τὴν σιχουρ-
γίαν τοῦ Βίκταρος Οὐγκώ. Ὁ τύπος τοῦ ἐλευθεροῦ
στίχου εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀναζητήσιν μιᾶς καταστά-
σεως ἀσταθοῦς ἰσορροπίας ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τὴν ζωή-
σιν μετὰ τὸ παραπῶν: τῆς παραδόσεως». Τὰ ποιη-
τικὰ θέματα εἶνε ἄλλα, αἱ συγκινήσεις εἶνε ἄλλαι,
ὥστε ὁ παλαιὸς Ἀλεξανδρινὸς δὲν δύναται νάπο-
σῃ ἐπακριβῶς τὴν συγκίνησιν μας. «Τὸ κύμβαλον
τῆς γλώσσης ἐξετάθη, ἡ ὀρχήστρα προσέλαβε νέα ὄρ-
γανα ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν νέων τῆς ἀναγκῆς. Ἐξέχον ἐ-
στὶν τὸ διδακτικὸν ἢ ἠθικὸν ὅρος, ὃ Ἀλεξανδρινὸς εἶναι
προδῆλως ἀκατάλληλος ν' ἀποτυπώσῃ μερικὰ πρά-
γματα. Ἡ ποιητικὴ συγκίνησις ἔρρευσθη εἰς γλῶσ-
σαν πλουσιωτέραν εἰς liaisons, ἔγινε μουσικωτέ-
ρα ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς αὐτῆς, ἐπιδράσαν τὸς
φανεράν ἀπὸ εἰκοσαετίας ἀπὸ διανοητικῆν, λογικὴν
μένην, λογικὴν, μερινώσαν περὶ τὸ ὀρισμένον κα-
τὸ ἀόριστον ἢ μουσα μας ἔγεινεν αἰσθητικὴν, ἔπηρεα
τομὴν ἀπὸ ἐντυπώσεις, ἀγαπῶσα τὴν ὑποβλητικὴν
ᾠρὰν τοῦ ἀπειρου».

K

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ προσεχὲς τεύχος τῆς 31 Μαρτίου θὰ εἶναι
ἀφιευμένον εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶ-

νας, με μελέτας ειδικὰς καὶ πλουσίως εἰκονογραφούμενον.

Περιλήψεις τῆς νέας σειρᾶς τῶν *Ἀρχαιολογικῶν Μαθημάτων τῶν Παναθηναίων* ὑπὸ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου θὰ δώσωμεν ἀπὸ τοῦ τεύχους τῆς 15 Ἀπριλίου. Αἱ περιλήψεις θὰ ἴναι ἀκριβεῖς μετὰ ὅλα τὰ νέα πορίσματα τῆς ἐπιστήμης, μετὰ τὴν ἱστορικὴν περιγραφὴν τῆς τύχης τῶν μνημείων εἰς τὰ κύρια σημεῖα τῶν. Θὰ προσπαθῶμεν νὰ δώσωμεν καὶ εἰκόνας ἀναπαραστήσας τὰ μνημεῖα ὅπως ἦσαν πρὸ τῆς καταστροφῆς τῶν.

Τὴν 10 προσεχούσης Ἀπριλίου ἀρχίζει ἐν Ἀθήναις τὸ Εὐρὸν Πανελλήνιον Ἰατρικὸν Συνέδριον. Ἐγγραφαὶ τῶν μελῶν μέχρι 1 Ἀπριλίου.

Δύο ἀπὸ τοὺς ἀριστεῖς τοῦ ἀθηναϊκοῦ τύπου, οἱ κ. Γεώργιος Βουτυράς καὶ Ζ. Α. Παπαντωνίου, πρὸ τῆς χάρις καὶ εὐφυΐας στολίζει καὶ τῶν δύο τὸ γράμμα, ἀνέλαβαν τὴν διεύθυνσιν τοῦ «Ἀστεως», ἀποχωρήσαντος τοῦ κ. Ρέπουλη.

Ἐπιορκούχῃ διαγωνισμός διὰ τὴν κατασκευὴν ἀνδριάντος τοῦ μακαρίτου πρωθυπουργοῦ Θεοδώρου Δηλιγιάννη. Οἱ ὅροι τοῦ διαγωνισμοῦ εἶνε πολλοὶ περιεργοὶ ὅμως. Ὅριζον ἐκ τῶν προτέρων, ὅτι πρέπει νὰ εἶνε ὁ ἀνδριᾶς ἀνώτερος τοῦ φυσικοῦ «οὗτος» ὥστε ἐξ ἱκανῆς ἀποστάσεως νὰ φαίνεται *ἀνδρομήκης*. Συνιστοῦν στάσιν *ῥητορεύοντος*. Ἴδου κ' ἓνας ὅρος δολόκληρος «Τὰ ἔργα θέλει κρίνῃ ἡ ἐπιτροπὴ παραλαμβάνουσα καὶ καλλιτέχνας ἂν τοῦτο κριτὴ ἀναγκασίον (!)...». Κ' ἓνας ἄλλος ὅρος δολόκληρος: «Ὁ γλύπτης, οὗ τὸ πρόπλασμα ἐγκριθῆσεται, ἀναλαμβάνει τὴν ἐκτέλεσιν μόνον τοῦ ἀνδριάντος» διότι περὶ τοῦ βάθρου ἡ ἐπιτροπὴ θέλει προκηρύξει προσεχῶς δευτέρον διαγωνισμόν! Ὑπογράφει δὲ καὶ ὁ κ. Μιστριώτης.

Ἀγγέλεται ἔκδοσις τῶν ἔργων τοῦ Ἀλεξάνδρου Σούτσου. Εὐχῆς ἔργον. Διότι τὰ ποιήματα τοῦ Σούτσου, ὅσο καὶ μακρὰν τῆς τέχνης, εἶνε μνημεῖον ἱστορικόν.

Εἰς τὸν *Mercure de France* τῆς 15 Φεβρουαρίου ὁ κ. Δημήτριος Ἀστεριώτης ὁμιλεῖ περὶ τῶν τελευταίων Ἑλληνικῶν βιβλίων καὶ τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος τοῦ κ. Ψυχάρη. Ὀμιλεῖ περὶ τοῦ συνεργάτου μας κ. Παύλου Νιρβάνα ἐνὸς τῶν «*initiateurs*» τῆς ἐλευθέρως μικτηρῆς ἡ ὁποία ἐκυριάρχησε εἰς τὴν ὁμιλίαν καὶ ἀρχίζει νὰ ἐπηρεάζῃ σπουδαίως τὴν γραφομένην, περὶ τῆς «Τέχνης καὶ Φρενοπαθείας» καὶ τῆς «Γλωσσικῆς Αὐτοβιογραφίας» τοῦ ἰδίου.

Μᾶς χρειάζεται μία ἔκδοσις τοῦ Κάλβου. Ἡ Μορσέλιος βιβλιοθήκη δὲν θὰ τὴν ἀναλάβῃ; Τὰ *Παναθηναία* ἀργότερα θὰ ἀφιερῶσιν ἓνα τεῦχος δολόκληρον εἰς τὸν μέγαν ποιητὴν, τὸν σύγχρονον καὶ ἀντίπαλον τῆς προσφῆδίας καὶ τοῦ στίχου τοῦ Διονυσίου Σολωμοῦ. Καὶ κανεὶς δὲν θάναλῃ νὰ ἰδρῇ τὸν ἀνδριάντα εἰς τὴν Ζάκυνθον μ' ἐράνους; Ἀλλὰ λησμονοῦμεν. Δὲν εὐρέθησαν ἀκόμη τὰ ἐξοδα διὰ μίαν προτομὴν τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας.

Ὁ Ἰάπων Νομπουσίγα Ἀμενόρι ἐξαίρει τὸ ἔργον

τοῦ Λευκαδίου Χερν τοῦ Ἑλληνο-Ἰάπωνος, ὁ ὁποῖος ἀπεκάλυψε ἀγγλιστὶ τὴν ἰαπωνικὴν ψυχὴν. Περὶ τοῦ Λευκαδίου Χερν ἐγράψαμεν καὶ ἄλλοτε εἰς τὰ «Παναθηναία».

Εἰς τὴν Ἰαπωνίαν, γράφει ὁ Τσουμπούχι, ἡ φιλολογία εἶναι τὸ χειρότερον ἐπάγγελμα. Ὁ συγγραφεὺς δὲν ἤμπορεῖ νὰ ζήσῃ μετὰ τὴν πέναν του μόνον. Πρέπει νὰ ἔχῃ κ' ἓνα ἄλλο ἐπάγγελμα ἐπικουρικῶς. Ἀκόμα χειρότερα ὁ δημοσιογράφος. Ἀφορμὴ τούτων εἶνε ἡ πληθώρα ὅχι τῶν συγγραφέων ἀλλὰ τῶν γραφόντων. Καὶ αὐτὸ ξεσπᾷ εἰς βάρος τῶν ἀληθινῶν φιλολόγων.

ΕΠΕΡΑΣΑΝ τριάμισιν χρόνια ἀφ' ὅτου τὰ «Παναθηναία» ἀπηύθυναν ἔκκλησιν διὰ νὰ στήσουν δι' εἰσφορῶν τὴν προτομὴν τοῦ Σολωμοῦ εἰς τὰς Ἀθήνας, τιμώντα τὸν μεγαλειότερον ποιητὴν τῆς νέας Ἑλλάδος. Δὲν ἠδελήσαμεν, ἐκ σεβασμοῦ πρὸς τὸν ποιητὴν, νὰ περιέλθωμεν τὰ σπίτια καὶ τὰ γραφεῖα ἓνα-ἓνα. Σχεδὸν ἀφήσαμεν τὸ κοινὸν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ Ἑσχηματιστοῦ οὗτω τὸ ποσὸν τῶν 2000 δραχμῶν. Χρειάζεται ὅμως ἀκόμη τοῦλάχιστον 1500 δραχμαί. Ἐπαναλαμβάνομεν τὴν ἐκκλήσιν μας καὶ σήμερον μετὰ τὴν πεποίθησιν ὅτι ὅσοι δὲν ἐπρόσεξαν ἴσως τότε, θὰ σπεύσουν τώρα νὰ συντελέσουν εἰς τὴν περάτωσιν τοῦ ἔργου. Εἶνε καιρὸς ἡ πρωτεύουσα νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν ποιητὴν τοῦ Ὑμνου εἰς τὴν Ἐλευθερίαν καὶ τῶν Ἐλευθέρων Πολιορκημένων ὅτι γνωρίζει νὰ τιμᾷ τὰ τέκνα ποῦ ἐδόξασαν τὴν πατρίδα.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἡ ΑΓΑΠΗ ὑπὸ Χ. Χρηστοβασίλη. Ἀθήνα, 1906 τυπογραφεῖον Π. Α. Πετράκου.

ΟΙ ΣΚΙΕΣ ΜΟΥ ποιήματα Δημητρίου Τανταλίδου. Ἀθήνα 1906.

Διορθώσεις:

Εἰς τὸ τελευταῖον τεῦχος ἡ εἰκὼν τοῦ Σοφοκλέους ἐγράφη ὡς εἰκὼν τοῦ Αἰσχίνου καὶ τὸ ἀντιθέτον.

Ἀγγέλλονται:

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ἐπιστημονικὴ πολιτικὴ 1837-1903 εἰς δύο τόμους ὑπὸ Γεωργίου Ἀσπρέα.